

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

CURRICULUM NAȚIONAL

EDUCAȚIE MUZICALĂ

CLASELE V-VIII

- Curriculum disciplinar
- Ghid de implementare

Chișinău, 2020

CURRICULUM DISCIPLINAR

Aprobat:

- Consiliul Național pentru Curriculum, proces-verbal nr. 22 din 05.07.2019
- Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 906 din 17.07.2019

COORDONATORI:

- **Angela CUTASEVICI**, Secretar de Stat în domeniul educației, MECC
- **Valentin CRUDU**, dr., șef Direcție învățământ general, MECC, coordonator al managementului curricular
- **Valentina GAICIUC**, consultant principal, MECC, coordonator al grupului de lucru

EXPERȚI-COORDONATORI:

- **Vladimir GUȚU**, dr. hab., prof. univ., USM, expert-coordonator general
- **Ludmila URSU**, dr., prof. univ., UPS „Ion Creangă”, expert-coordonator pe ariile curriculare *Arte și Sport*

GRUPUL DE LUCRU:

- **Marina MORARI** (coordonator), dr., conf. univ., USARB
- **Liliana CÎȘLARI**, grad did. întâi, IPG „Victor Coțofană”, s. Chetrosu, r. Drochia
- **Pavlina ZAVATIN**, grad did. superior, IPLT „George Coșbuc”, mun. Bălți

Educație muzicală : Curriculum național : Clasele 5-8 : Curriculum disciplinar : Ghid de implementare / Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova ; coordonatori: Angela Cutasevici, Valentin Crudu, Valentina Gaiciuc; grupul de lucru: Marina Morari (coordonator) [et al.]. – Chișinău : Lyceum, 2020 (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). – 80 p. : fig., tab.

Referințe bibliogr.: p. 77-79 (47 tit.). – 2000 ex.

ISBN 978-9975-3437-7-0.

373.5.091:78(073)

E 19

GHID DE IMPLEMENTARE

Elaborat în conformitate cu prevederile Curriculumului disciplinar, aprobat la ședința Consiliului Național pentru Curriculum, prin ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 906 din 17.07.2019

COORDONATORI:

- **Angela CUTASEVICI**, Secretar de Stat în domeniul educației, MECC
- **Valentin CRUDU**, dr., șef Direcție învățământ general, MECC, coordonator al managementului curricular
- **Valentina GAICIUC**, consultant principal, MECC, coordonator al grupului de lucru

EXPERȚI-COORDONATORI:

- **Vladimir GUȚU**, dr. hab., prof. univ., USM, expert-coordonator general
- **Ludmila URȘU**, dr., prof. univ., UPS „Ion Creangă”, expert-coordonator pe ariile curriculare *Arte și Sport*

GRUPUL DE LUCRU:

- **Marina MORARI** (coordonator), dr., conf. univ., USARB
- **Pavlina ZAVATIN**, grad did. superior, IPLT „George Coșbuc”, mun. Bălți

PRELIMINARII

Curriculumul la disciplina *Educație muzicală* pentru clasele a V-a – a VIII-a (în continuare – *Curriculumul*), precum și manualul, ghidul metodologic, softurile educaționale etc., face parte din ansamblul de produse/documente curriculare și reprezintă o componentă esențială a *Curriculumului Național*.

Elaborat în conformitate cu prevederile documentelor de politici educaționale: *Codul Educației al Republicii Moldova* (2014), *Cadrul de referință al Curriculumului Național* (2017), *Curriculumul de bază: sistem de competențe pentru învățământul general* (2018), dar și cu *Recomandările Parlamentului European și ale Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți* (Bruxelles, 2018), *Curriculumul* reprezintă un document reglator, care are în vedere prezentarea interconexă a demersurilor conceptuale, teleologice, conținutale și metodologice ale disciplinei *Educație muzicală* în clasele a V-a – a VIII-a, accentul fiind pus pe sistemul de competențe ca un nou cadru de referință al finalităților educaționale.

Curriculumul face parte din a doua generație de curricula centrate pe competențe. Necesitatea schimbărilor a fost determinată de realități diverse, precum:

- funcționarea *Curriculumului* anterior [4] mai mult de un ciclu curricular: 2010-2019;
- promovarea unor noi politici educaționale, printre care: implementarea evaluării criteriale prin descriptori (ECD) la disciplina *Educație muzicală* în ciclul gimnazial, conceptualizarea unui sistem al managementului curriculumului etc.;
- aspectele vulnerabile, identificate în procesul monitorizării curriculumului anterior.

Dezvoltarea curriculară a fost reperată printr-un proces de evaluare sistemică și holistică a *Curriculumului* anterior, în baza unei metodologii aprobate [13, 14]. Demersul dezvoltativ s-a axat pe paradigma dată de *Cadrul de referință al Curriculumului Național* [1], ținând cont de:

- abordările postmoderne și tendințele dezvoltării curriculare pe plan național și internațional;
- necesitățile de adaptare a *Curriculumului* disciplinar la așteptările societății, la nevoile elevilor, dar și la tradițiile școlii naționale;
- valențele disciplinei în formarea competențelor transversale, transdisciplinare, specifice;
- necesitățile asigurării continuității și a interconexiunii dintre nivelurile și treptele învățământului general: educație timpurie, învățământ primar, învățământ gimnazial și învățământ liceal.

În cadrul proiectării *Curriculumului*, s-a acordat atenție intensificării abordărilor integrate:

- **la nivel transdisciplinar:**

- fundamentarea *Curriculumului* pe atributele viitorilor cetățeni, definite de *Profilul de formare a absolventului* de la treapta gimnazială de învățământ [1, p. 27-32]; evidențierea, în cadrul competențelor specifice, a valorilor și a atitudinilor formate preponderent prin disciplină;
- promovarea activităților centrate pe elev, a activităților de învățare (inter)activă, experiențială prin sarcini de lucru, prin proiecte, studiu de caz, în combinație judicioasă cu tipuri de activități specifice educației muzicale a elevilor de vârstă respectivă;
- corelarea cu procesele globale de tehnologizare prin propunerea unor activități de învățare și produse evaluabile, care valorifică TIC, în cheia implementării Strategiei „Moldova Digitală 2020” [11];

- **la nivel interdisciplinar:**

- corelarea competențelor specifice disciplinei cu cele specifice *Educației plastice* (din aceeași arie curriculară *Arte*);
- recomandarea unor proiecte STEAM¹ ca activități de învățare;

- **la nivel intradisciplinar:**

- revizuirea unităților de competență în contextul dinamic al formării competențelor specifice pe unități de învățare, pe clase;
- eșalonarea sistemelor de finalități preconizate pentru sfârșitul fiecăreia dintre clasele a V-a – a VIII-a, care vor conduce progresiv elevii spre dobândirea competențelor specifice disciplinei;
- reconfigurări, optimizări, descongestionări judicioase ale conținuturilor;
- evidențierea termenilor specifici disciplinei, care trebuie să intre în vocabularul activ al elevului în cadrul fiecărei unități de conținut;
- listarea produselor școlare evaluabile în fiecare unitate de învățare;
- asigurarea numărului de ore necesar pentru un parcurs eficient de predare – învățare – evaluare: dobândirea, înțelegerea, aplicarea, analiza și sinteza achizițiilor; realizarea ECD.

Curriculumul cuprinde următoarele componente structurale: *Preliminarii, Repe-re conceptuale, Administrarea disciplinei, Competențe specifice disciplinei, Unități de învățare, Repe-re metodologice de predare – învățare – evaluare, Bibliografie.*

Curriculumul are următoarele funcții:

- de conceptualizare a demersului curricular al disciplinei *Educație muzicală* în clasele a V-a – a VIII-a;

¹ STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts and Mathematics) este o abordare educațională modernă, interdisciplinară a cercetării și a inovării, prin care se combină științele, tehnologia, ingineria, matematica și artele (muzica, artele plastice, teatrul, coregrafia etc.).

- de reglementare și asigurare a coerenței dintre disciplina dată și alte discipline, dintre predare, învățare și evaluare, dintre produsele curriculare specifice disciplinei, dintre componentele structurale ale *Curriculumului* disciplinar, dintre standardele și finalitățile curriculare;
- de proiectare a demersului educațional/contextual (la nivel de clasă concretă);
- de evaluare a rezultatelor învățării etc.

Realizarea acestor funcții determină categoriile de beneficiari: cadre didactice, autori de manuale/suporturi didactice, manageri în educație, alte persoane interesate, inclusiv părinți. Beneficiarul principal al acestui document este elevul (care are un statut specific în acest sens).

Curriculumul fundamentează și ghidează activitatea cadrului didactic, facilitează abordarea creativă a demersurilor de proiectare didactică de lungă și de scurtă durată, dar și realizarea propriu-zisă a procesului de predare – învățare – evaluare. Profesorul, în funcție de specificul resurselor umane și materiale, are dreptul: să modifice timpul efectiv pentru parcurgerea conținuturilor; să utilizeze personalizat și să completeze activitățile de învățare și produsele recomandate; să proiecteze și să realizeze strategii originale de predare – învățare și evaluare, optând pentru tehnici și metode variate; să elaboreze planuri educaționale individualizate pentru elevii cu CES [12].

Autorii manualelor și ai altor auxiliare didactice au obligațiunea de a respecta integral cerințele și recomandările *Curriculumului* în elaborarea conținuturilor și a activităților de predare – învățare – evaluare. Autorii de manuale au dreptul să schimbe ordinea parcurgerii conținuturilor și să grupeze în diverse moduri elementele de conținut în unități de învățare, respectând logica internă de dezvoltare a conceptelor specifice disciplinei.

Managerii în educație vor utiliza *Curriculumul* pentru monitorizarea calității procesului educațional.

În scopul creării condițiilor necesare păstrării, dezvoltării și exprimării identității etnice, culturale, lingvistice și religioase a minorităților naționale, și în conformitate cu *Legea nr. 382 din 19.07.2001 cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor, aprobată de Parlamentul Republicii Moldova*, se recomandă selectarea, adaptarea și îmbogățirea repertoriului muzical de interpretare în baza folclorului și a creațiilor autentice de valoare artistică, în corespundere cu tradițiile și obiceiurile din comunitate.

I. REPERE CONCEPTUALE

I.1. Curriculumul la disciplina *Educație muzicală* pentru clasele a V-a – a VIII-a: abordare sistemică

Fiind parte componentă a *Curriculumului Național*, *Curriculumul* reprezintă un sistem de concepte, procese, produse și finalități care, în integritatea sa, asigură toate experiențele planificate riguros pentru a fi formate elevilor în cadrul disciplinei *Educație muzicală*, spre a atinge finalitățile învățării la cele mai înalte standarde de performanță permise de posibilitățile lor individuale.

- În plan conceptual, *Curriculumul* „conferă” un rol prioritar finalităților exprimate în termeni de competențe, care devin și criterii pentru selectarea și organizarea conținuturilor, alegerea strategiilor de instruire și de evaluare.

„Competența școlară este un sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori dobândite, formate și dezvoltate prin învățare, a căror mobilizare permite identificarea și rezolvarea diferitor probleme în diverse contexte și situații.”

Cadrul de referință al Curriculumului Național

Sistemul de competențe abordat prin *Curriculum* se structurează pe 3 niveluri:

A. Competențele-cheie/transversale/transdisciplinare se formează și se dezvoltă progresiv și gradual pe niveluri și trepte de învățământ. Competențele-cheie constituie o categorie curriculară esențială, fiind definite la un nivel înalt de abstractizare și generalizare (vezi *Codul Educației al Republicii Moldova*, art. 11(2)). Transversalitatea și transdisciplinaritatea pot fi evidențiate drept caracteristici importante ale competențelor-cheie, deoarece acestea traversează diferite sfere ale vieții sociale, precum și frontierele disciplinare.

B. Competențele specifice disciplinei *Educație muzicală* derivă din competențele-cheie/transversale/transdisciplinare, se formează și se dezvoltă progresiv și gradual pe întreg parcursul studierii disciplinei, din clasa a V-a până la finele clasei a VIII-a.

C. Unitățile de competență sunt componente ale competențelor și facilitează formarea competențelor specifice, reprezentând etape/„pietre de temelie” în achiziționarea/construirea acestora. Unitățile de competență se formează și se dezvoltă pe parcursul unităților de învățare, al anilor de studii.

Curriculumul include și sisteme de unități de competență prezentate la sfârșitul fiecăreia dintre clasele a V-a – a VIII-a, care reprezintă competențe specifice disciplinei, manifestate gradual la etapa dată de învățare. Aceste finalități au funcția de stabilire a obiectivelor de evaluare finală.

- În concepția *Curriculumului*, **conținuturile**, care constituie un mijloc de formare a competențelor, devin mobile, flexibile și oferă profesorului libertatea și responsabilitatea să decidă măsura și modalitatea de valorificare a acestora în procesul educațional, în funcție de diverși factori de impact (specificul elevilor, al localității sau al zonei geografice, al resurselor disponibile etc.).

În sens larg, sistemul de conținuturi al *Curriculumului* reflectă cele 4 domenii intercorelate, specifice disciplinei *Educație muzicală*: **Audiție, Interpretare, Creație, Reflecție** – prin care se formează/dezvoltă cultura muzicală a elevului, ca parte componentă a culturii spirituale. În sens îngust, conținuturile de învățare includ cunoștințe (declarative și procedurale) și valori umane.

- **Activitățile și produsele de învățare recomandate** în *Curriculum* prezintă liste deschise de contexte semnificative de manifestare a unităților de competență proiectate pentru formare/dezvoltare (activități de învățare) și pentru evaluare (produse evaluabile) în contextul unității respective de conținut. Cadrul didactic are libertatea și responsabilitatea să valorifice aceste liste în mod personalizat, dar și să le completeze în funcție de specificul clasei concrete de elevi, de resursele disponibile etc.
- Sistemele de finalități, conținuturi, activități și produse de învățare recomandate sunt strâns corelate între ele, generând **unitățile de învățare**, eșalonate pe parcursul anului școlar. Unitatea de învățare reprezintă o structură didactică deschisă și flexibilă, cu următoarele caracteristici: este unitară din punct de vedere tematic; determină la elevi un comportament generat prin integrarea unităților de competență și a competențelor specifice; se realizează în mod sistematic și continuu într-o anumită perioadă; finalizează prin evaluare. *Curriculumul* propune 4 unități de învățare în fiecare clasă.
- Din punct de vedere procesual, *Curriculumul* se axează pe următoarele aspecte generale:
  - promovarea concepției constructiviste și interactive: centrarea pe cel ce învață, interacțiunea elevului cu alți elevi/cadre didactice;
  - realizarea intra-, inter- și transdisciplinarității în contexte autentice de învățare, asigurând formarea eficientă a competențelor;
  - valorificarea principiilor individualizării, a diferențierii, a personalizării în procesul de învățare, asigurarea eficientă a incluziunii școlare;
  - crearea mediilor de învățare cu eficiență înaltă;
  - redimensionarea evaluării rezultatelor școlare, axându-se pe evaluarea nivelului de manifestare a competențelor elevilor în contextul evaluării criteriale prin descriptorii.

1.2. Curriculumul la disciplina *Educație muzicală* pentru clasele a V-a – a VIII-a: de la instruire în arte – la educație prin și pentru valorile artei

Curriculumul abordează educația muzicală ca un proces individual continuu de autodesăvârșire spirituală a personalității prin multiple forme de relaționare cu arta muzicii. Educația, și nu instruirea profesională, este dezideratul principal al disciplinelor din aria curriculară *Arte*. Educația muzicală a elevilor poartă un caracter artistic și se întemeiază pe natura vie a comunicării *elev – artă* și raportul *artă – viață*. Disciplina *Educație muzicală*, prezentată/valorificată în plan pedagogic în *Curriculum*, are un rol important în formarea/dezvoltarea personalității elevilor, în formarea unor competențe necesare pentru învățarea pe tot parcursul vieții, dar și pentru integrarea în societatea actuală.

Concepția *Curriculumului* are la bază **schimbarea accentului de pe instruirea muzicală – pe educație prin și pentru muzică, în contextul educației artistico-estetice a elevilor.**

Prin muzica interpretată, audiată, creată, se va modela comunicarea elevului cu lumea, autocunoașterea, integrarea în mediul social și formarea viziunii despre și pentru viață. Atât prin specificul și conținutul său, cât și prin posibilitățile sale formative, muzica solicită nu doar fondul intelectual, ci și cel afectiv al elevului, cu implicații directe în declanșarea unor stări, a unor trăiri și sentimente, făcându-l sensibil în fața marilor probleme ale vieții, contribuind la creșterea unui suflet frumos, armonios, cu o aleasă educație pentru valorile spirituale, cu extinderi în ținuta etică individuală, morală, civică etc. Artă îl ajută pe elev să trăiască plener, să simtă mai puternic și mai profund viața, îi deschide noi orizonturi pentru a se cunoaște și a se cultiva prin activitatea artistică creatoare, pentru a cunoaște și a se integra în viață. Cunoscând/valorificând lumea prin potențialul artelor, elevul se cunoaște/se construiește pe sine ca ființă spirituală, ceea ce constituie nivelul suprem al oricărei educații.

Valorile educației muzicale promovate prin *Curriculum* reunesc:

- *trăirea muzicală*, drept chintesență a activităților muzicale;
- lecția de educație muzicală, ca formă de activitate (creație) muzical-pedagogică, concepută în baza principiilor dramaturgiei artistice;
- sistemul activităților muzical-didactice, ca produs derivat din domeniile de activitate muzicală: *creație – interpretare – audiere – reflecție*;
- cultura muzicală, care înglobează rolul, funcțiile și finalitățile culturii în general, în procesul căreia elevul, cunoscând/valorificând lumea, se cunoaște/se construiește pe sine ca ființă spirituală;
- educația muzicală propriu-zisă, ca muzicalizare a ființei umane prin cultivarea unor structuri specifice: *sentiment muzical* – simț deosebit al muzicii, *gândire muzicală* – judecată în sonorități-trăiri, *conștiință muzicală* – capacitate de a auzi artistic-sonor lumea, *inteligentă muzicală* – grad superior al culturii muzicale;
- educația prin muzică care, odată cu formarea competențelor-cheie/transversale/transdisciplinare, urmărește devenirea spirituală a personalității.

II. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Statutul disciplinei	Aria curriculară	Clasa	Nr. de ore pe săptămână	Nr. de ore pe an ²
Obligatorie	Arte	V	1	34
		VI	1	34
		VII	1	34
		VIII	1	34

Repartizarea orientativă a orelor pe unități de învățare

Clasa	Unități de învățare (module)	Nr. de ore
V	1. Muzica în viața mea	5
	2. Expresivitatea discursului muzical (limbajul muzical)	10
	3. Organizarea ideilor muzicale într-o creație (forma muzicală)	5
	4. Varietatea genurilor muzicale	10
	<i>Ore la discreția cadrului didactic</i>	4
VI	1. Muzica și alte arte	10
	2. Muzica și natura	5
	3. Muzica cu program	10
	4. Muzica fără program	5
	<i>Ore la discreția cadrului didactic</i>	4
VII	1. Imaginea și dramaturgia creației muzicale	10
	2. Imaginea muzicală în creații vocale	5
	3. Imaginea muzicală în creații instrumentale	7
	4. Dezvoltarea imaginii în muzica dramatică	8
	<i>Ore la discreția cadrului didactic</i>	4
VIII	1. Valori perene ale muzicii naționale și universale	8
	2. Curente și stiluri muzicale	7
	3. Muzica din zilele noastre	10
	4. Muzica – valoare a Eului	5
	<i>Ore la discreția cadrului didactic</i>	4

III. COMPETENȚE SPECIFICE DISCIPLINEI

1. Receptarea muzicii în situații de învățare și cotidiene, exprimând atitudine pozitivă pentru cunoașterea de sine și a lumii prin arte.
2. Interpretarea expresivă a muzicii în contexte educaționale și socioculturale, demonstrând deschidere pentru valorizarea experiențelor artistice.
3. Aprecierea creațiilor muzicale în limbaj specific, dând dovadă de spirit critic și respect față de valorile naționale și cele ale altor culturi.
4. Explorarea relațiilor dintre muzică și Eul personal, manifestând cultură muzicală ca parte componentă a culturii spirituale.

² Poate varia în funcție de structura anului școlar și datele calendaristice.

IV. UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

CLASA a V-a

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
	1. Muzica în viața mea	
1.1. Specificarea elementelor limbajului muzical, care dau expresie creației muzicale audiate/interpretate.	<ul style="list-style-type: none"> • Rolul muzicii în viața omului • Însușirile sunetului muzical. Evenimentul sonor în creația muzicală • Activitățile muzicale în viața omului. Triada <i>creație – interpretare – audiere</i>. Comunicare și exprimare prin muzică	<p><i>Studiu euristic/studiu de caz:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - colaborarea elementelor de limbaj muzical în edificarea evenimentului sonor. <p><i>Exerciții:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - încălzirea vocii; - modelarea expresivității interpretării cântecului cu ajutorul elementelor de limbaj muzical. <p><i>Activități muzical-didactice:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - interpretarea artistică a cântecelor cu și fără acompaniament; - audierea pieselor muzicale cu respectarea regulilor; - dramatizarea unor evenimente sonor-artistice. <p><i>Produse evaluabile:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - caracterizarea muzicii; - cultura cântului.
1.2. Manifestarea elementelor de cultură vocal-corală la interpretarea expresivă a cântecelor.		
1.3. Recunoașterea caracteristicilor care determină adecvarea muzicii la o situație dată.		
	2. Expresivitatea discursului muzical	
2.1. Caracterizarea expresivității creației muzicale cu ajutorul elementelor de limbaj.	<ul style="list-style-type: none"> • Ritmul în viață și muzică (de la raportul de durate a sunetelor – la desenul ritmic din muzică).	<p><i>Discuție:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - edificarea expresivității melodiei cu ajutorul elementelor de limbaj: ritm, tempo, nuanțe dinamice și timbru. <p><i>Exerciții:</i></p>
2.2. Exprimarea prin cânt a conținutului afectiv și ideatic al creațiilor muzicale.	<ul style="list-style-type: none"> • Ritmurile muzicii de dans și marș • Melodia – principal mijloc de expresie muzicală	<ul style="list-style-type: none"> - intonarea sunetelor scării <i>Do</i> cu expresivitatea tipurilor de muzică: cântec, dans și marș;
2.3. Utilizarea terminologiei muzicale în caracterizarea mesajului creației muzicale.	<ul style="list-style-type: none"> • Intensitatea muzicii. • Expresivitatea nuanțelor dinamice • Gradațiile de tempo în muzică	<ul style="list-style-type: none"> - fredonarea melodiei din piesa muzicală audiată; - ritmico-timbrale la măsură binară și ternară.

<p>2.4. Recunoașterea după auz a melodiilor celebre din muzica națională și universală audiată.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Timbrurile vocale, instrumentale și orchestrale. Instrumentele muzicale populare și clasice. Melodii celebre din muzica națională și universală • Intensitatea muzicii. • Expresivitatea nuanțelor dinamice • Melodia – principal mijloc de expresie muzicală. Melodii celebre din muzica națională și universală 	<p><i>Activități muzical-didactice:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - modelizarea planului de interpretare muzicală a cântecului; - cânt vocal-coral; - fredonatul melodiilor din cântece și piese celebre studiate; - dramatizarea cântecelor învățate; - improvizatii muzicale: melodice, ritmice, ritmico-timbrale; - audiții muzicale comentate/cu notițe paralele; - elaborarea conturului melodic din piesele audiate; - elaborarea posterului „Elementele limbajului muzical”. <p><i>Proiect STEAM:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Ritmul în viață și în arte” / „Limbajul în comunicare și exprimare”. <p><i>Produce evaluabile:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - fredonatul melodiei; - cultura audiției.
<p>3. Organizarea ideilor muzicale într-o creație (forma muzicală)</p>		
<p>3.1. Identificarea modalităților de organizare a ideilor muzicale în formele muzicale simple/compose.</p> <p>3.2. Demonstrarea elementelor de cultură auditivă în activitățile muzicale.</p> <p>3.3. Interpretarea vocal-corală după gestul dirijoral (atenție, inspirație, emiterea sunetului).</p> <p>3.4. Reprezentarea structurii formelor muzicale prin limbajul altor arte.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Componentele expresive și structurale ale discursului muzical • Forme muzicale simple: monopartită, bipartită, tripartită • Forme muzicale compuse: rondo, tema cu variațiuni 	<p><i>Activități comunicative:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - relatarea informațiilor despre formele muzicale compuse, utilizând termeni specifici; - prezentarea procedeeleor de dezvoltare a ideilor muzicale prin repetare, contrast, variațiuni. <p><i>Exerciții:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - recunoașterea auditivă a repetărilor/elementelor noi din melodie; - observarea unor modalități de dezvoltare a discursului muzical; - reprezentarea grafică și spațială a formei muzicale. <p><i>Activități muzical-didactice:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - audiții muzicale comentate; - analiza formei creațiilor muzicale după un plan; - improvizarea acompaniamentului ritmic la cântecele din repertoriul studiat. <p><i>Proiect STEAM:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Miracolul formelor” / „Magia formei în exprimarea ideilor”. <p><i>Produce evaluabile:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - planul de interpretare a cântecului; - partitura ascultătorului.

4. Varietatea genurilor muzicale		
<p>4.1. Distingerea sonorității genurilor primare în creațiile muzicale audiate/interpretate.</p> <p>4.2. Comentarea expresivității și a descriptivității muzicii în genurile vocale și instrumentale.</p> <p>4.3. Fredonarea expresivă a melodiilor din creațiile muzicale audiate.</p> <p>4.4. Comunicarea reprezentărilor asociative apărute în cadrul experiențelor artistice personale.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Genurile muzicale primare în viața oamenilor: cântecul, dansul, marșul • Cântul vocal și coral în genurile cantată, oratoriu • Expresivitatea și descriptivitatea muzicii în genurile sonată și concert • Muzica dramatică în genul de operă și balet 	<p><i>Activități comunicative:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - forme din viață și din natură exprimate în muzică. <p><i>Exerciții:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - de interpretare vocală în canon; - de recunoaștere auditivă a trăsăturilor expresive, specifice genurilor muzicale primare. <p><i>Activități muzical-didactice:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - dramatizare a evenimentelor sonore în diferite forme muzicale; - joc „Dialoguri muzicale” pe melodii improvizate, structurate în formă de rondo, temă cu variațiuni. <p><i>Proiecte individuale și de grup:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Crearea forme de rondo din repertoriul de cântece însușite”; - „Sfaturi utile pentru vizitarea sălilor de concert”. <p><i>Produce evaluabile:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - planul de interpretare a muzicii; - proiect individual/de grup.
<p>La sfârșitul clasei a V-a, elevul poate:</p> <ul style="list-style-type: none"> • interpreta expresiv creații vocal-corale după gestul dirijoral (atenție, inspirație, emiteria sunetului); • caracteriza expresivitatea creațiilor muzicale cu ajutorul elementelor de limbaj și al terminologiei specifice; • deosebi genuri și forme muzicale după algoritmul sonor; • recunoaște după auz melodiile celebre din muzica națională și universală audiată, manifestând ca valori și atitudini specifice predominante: • atitudine pozitivă pentru cunoașterea de sine și a lumii prin arte; • deschidere pentru valorizarea experiențelor artistice; • spirit critic și respect față de valorile naționale și cele ale altor culturi; • cultură muzicală ca parte a culturii spirituale. 		

Repertoriul muzical pentru audiții muzicale	Repertoriul muzical pentru interpretare vocal-corală
<p>MODULUL 1: Imnul de Stat al Republicii Moldova, muz. Al. Cristea, vers. A. Mateevici; E. Doga, piesa „Eterna”; Canonul „Dona Nobis Pacem”, autor necunoscut; S. Rahmaninov, Vocaliză, Op. 34, nr. 14; Gh. Cucu, piesa corală „Frumosul vine pe apă”.</p> <p>MODULUL 2: C. Dimitrescu, „Dans țărănesc”; E. Grieg, „Marșul trollilor” din albumul „Piese lirice”; F. Schubert, Trio op. 100 – <i>Andante con moto</i>; J. Massenet, piesă pentru vioară și pian „Meditație”; E. Doga, „Balada romantică” muzică pentru spectacolul „Pășările tineretii noastre” după I. Druță; E. Elgar, piesa „La capricieuse”; Opus 17; Gh. Mustea, „Vals”; J. Offenbach, „Barcarola” din „Povestirile lui Hoffmann”.</p> <p>MODULUL 3: F. Chopin, Preludiul nr. 7, a-moll; P. Ceaikovski, piesele „Cântec vechi francez”, „Cântec german” din Albumul pentru copii; L. van Beethoven, „Bagatelă”, a-moll; L. van Beethoven, <i>Rondo</i> (mişcarea a III-a) din Sonata „Patetică” pentru pian, nr. 8, c-moll; Joseph J.-B. Arban, Variațiuni la tema „Carnavalul din Veneția”; W. A. Mozart, Variațiuni pentru pian la tema „Ah, vous dirais-je, Maman” KV265.</p> <p>MODULUL 4: A. Vivaldi, numere din cantata „Gloria”; G. F. Handel, corul „Aleluia” din Oratoriul „Messiah”; W. A. Mozart, Sonata pentru pian nr. 16, C-dur; secvențe din opera „Flautul fermecat” de W. A. Mozart; secvențe din opera „Aurul Rinului” de R. Wagner; secvențe din baletul „Luceafărul” de E. Doga, secvențe din baletul „Frumoasa din pădurea adormită” de P. Ceaikovski.</p>	<p>MODULUL 1: Imnul de Stat al Republicii Moldova, muz. Al. Cristea, vers. A. Mateevici; Canonul „Dona Nobis Pacem”, autor necunoscut; Cântecul „Copilăria”, muz. D. Radu, vers. C. Dragomir.</p> <p>MODULUL 2: Cântecul „Țara mea”, muz. E. Doga, vers. V. Covalschi; Cântecul „Cât trăim pe-acest pământ”, muz. T. Chiriac, vers. N. Dabija; colinde.</p> <p>MODULUL 3: Cântecul „Moara”, muz. G. Kiriac, vers. V. Cosmovici; cântecul „Eminescu”, muz. I. Aldea-Teodorovici, vers. Gr. Vieru; cântecul „Bardul din Mircești”, muz. P. Mezzetti, vers. C. Scrob; cântecul „Litere latine, pășări vrăjitoare”, muz. D. Chițenco, vers. V. Romanciuc.</p> <p>MODULUL 4: L. van Beethoven, canonul „Ars longa, vita brevis”; cântecul „Fata de păstor”, muz. T. Teodorescu, versuri populare; cântecul „Țară de soare”, vers. Gr. Vieru, melodie populară; cântecul „Copilărie”, muz. I. Rotari, text I. Gorpin.</p>

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Analiza specificului genurilor muzicale academice generate de simbioza muzicii cu alte arte.</p> <p>1.2. Compararea posibilităților expresive și descriptive ale limbajului muzical și ale limbajului altor arte.</p> <p>1.3. Interpretarea expresivă a repertoriului de cântece în funcție de caracteristicile poetice și muzicale.</p> <p>1.4. Transpunerea impresiilor trăite prin muzică în limbajul altor arte (literatură, arte plastice, coregrafie, teatru).</p>	<p>1. Muzica și alte arte</p> <ul style="list-style-type: none"> • Artă muzicii și arta cuvântului: caracteristici specifice și comune. Convenționalitatea limbajului artistic • Relația <i>muzică – dans</i> în creațiile muzicale populare și academice • Muzica și artel plastice: mijloace specifice de redare/exprimare a realității • Muzica și teatrul. Sincretismul artelor în genurile muzicii dramatice <p><i>Elemente noi de limbaj specific disciplinei:</i> sincretismul artelor, simbioza muzicii cu alte arte, caracteristicile muzicale și poetice în cântec, genurile muzicii dramatice.</p>	<p><i>Studiu de caz:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - asociații libere dintre elementele de limbaj muzical și limbajul altor arte: literatură, arte plastice, coregrafie. <p><i>Exerciții:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - asocierea versurilor cu muzica audiată și invers; - fredonatul temelor accesibile din creații muzicale; - acompaniamentul ritmico-timbral. <p><i>Activități muzical-didactice:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - audiții comentate; - analiza-caracterizare a imaginii artistice cu același subiect în creații muzicale, creații literare, plastice și coregrafice; - interpretarea expresivă a creațiilor vocal-corale cu și fără acompaniament; - improvizatii muzicale. <p><i>Proiect de grup:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Sincretismul artelor în teatrul muzical” / „Viața și realitatea exprimate în muzică și în alte arte”. <p><i>Eseu:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Muzica în familia artelor” / „Arta muzicii și arta coregrafică”. <p><i>Proiect STEAM:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Imagini redade și exprimate în arte și în științe”. <p><i>Produse evaluabile:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - afișul și invitația la un program cultural-artistc pentru școală, comunitate; - eseu; - fredonatul temelor muzicale din creații celebre.

2. Muzica și natura		
<p>2.1. Exprimarea artistică a stărilor sufletești, a stărilor de spirit declanșate de natură în creațiile muzicale audiate și interpretate.</p> <p>2.2. Utilizarea adecvată a terminologiei muzicale în caracterizarea procedeeelor de redare a imaginii naturii în creațiile audiate/interpretate.</p> <p>2.3. Improvizarea evenimentelor sonore asociate fenomenelor și anotimpurilor naturii.</p> <p>2.4. Interpretarea expresivă a pieselor vocal-corale despre natură, sincronizat, cu și fără acompaniament.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Imaginea naturii în creații de muzică populară (creații folclorice instrumentale) • Tema naturii în creația compozitorilor autohtoni. Mijloace și procedee de redare a naturii în muzică (imitații directe și indirecte, reproduceri și descrieri muzicale, sugestii muzicale spațiale etc.) • Creații celebre din tezaurul muzicii universale, dedicate naturii <p><i>Elemente noi de limbaj specific disciplinei:</i> creații folclorice instrumentale, procedee de expresie muzicală, interacțiunea elementelor de limbaj muzical, compozitori autohtoni, tezaurul muzicii universale.</p>	<p><i>Studii de caz pe exemple de material audio și video:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - forme și fenomene din natură exprimate în muzică; - procedee de redare a naturii în creații muzicale. <p><i>Exerciții:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - recunoașterea auditivă a interacțiunii elementelor limbajului muzical în redarea naturii; - fredonatul temelor muzicale accesibile. <p><i>Activități muzical-didactice:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - audiții muzicale comentate/cu notițe paralele; - interpretarea sincronizată a creațiilor vocal-corale cu și fără acompaniament; - analiza-caracterizare a creațiilor audiate; - comentariul muzical. <p><i>Eseu:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Natura – sursă de inspirație pentru muzica populară și muzica profesionalistă”. <p><i>Proiect individual/de grup:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Fenomenele naturii descrise în muzica populară și academică”. <p><i>Proiect STEAM:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „În mijlocul naturii” / „Privind pe geam”. <p><i>Produce evaluabile:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - repertoriu de cântece despre natură; - proiect individual; - eseu.
3. Muzica cu program		
<p>3.1. Cercetarea evoluției discursului muzical în creațiile de muzică cu program.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Clasificarea genurilor de muzică instrumentală. <i>Program – tablou</i> în genurile muzicale 	<p><i>Expunere cu oponent:</i> „Tipurile de program atribuit muzicii”.</p> <p><i>Conversație euristiciă:</i> „Trăsături specifice muzicii cu program – tablou și program – subiect”.</p>

<p>3.2. Diferențierea posibilităților de expresie a conținutului de imagini în creațiile muzicale cu diverse tipuri de program: <i>program – tablou, program – subiect</i>.</p> <p>3.3. Caracterizarea posibilităților de redare a realității istorice și a lumii interioare a omului în muzica cu program.</p> <p>3.4. Interpretarea/fredonarea expresivă a unui repertoriu de cântece și a temelor muzicale din creațiile muzicale audiate.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Istoria – sursă de inspirație pentru muzica cu program. <i>Program – subiect</i> în genurile muzicale • Lumea interioară a omului în creațiile muzicii cu program <p><i>Elemente noi de limbaj specific disciplinei:</i> discurs muzical, laitmotiv, muzica cu program, tipuri de program muzical, program – tablou, program – subiect.</p>	<p><i>Exerciții:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - recunoașterea auditivă a temelor/a laitmotivelor din creațiile studiate; - fredonatul temelor muzicale din creații cu program; - identificarea semnificației elementelor de limbaj muzical; - înviorea vocii; - perfecționarea intonației, lărgirea diapazonului etc. <p><i>Activități muzical-didactice:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - audiții comentate; - lectura creațiilor literare, care stau la baza subiectului creației muzicale; - melogestica; - interpretarea vocal-corală cu elemente de dramatizare; - comentariul muzical în baza unui plan; - improvizarea melodiilor pe versuri propuse. <p><i>Proiect STEAM:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Creăm metamorfoze”/ „Cum se schimbă lumea?!” . <p><i>Produce evaluabile:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - eseu: „Lumea interioară a omului în limbajul artelor”. - portofoliu: „Personalități și evenimente istorice reprezentate în muzica cu program”. - repertoriu de creații muzicale cu program celebre.
<h4>4. Muzica fără program</h4>		
<p>4.1. Recunoașterea diferențelor dintre imaginile muzicale ale celor două tipuri de muzică: cu și fără program.</p> <p>4.2. Manifestarea spiritului creativ în activitatea de interpretare muzicală a repertoriului de piese vocal-corale.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Caracterul pur al muzicii fără program: de la miniatură până la creații muzicale de proporții • Expresivitatea limbajului și a formei în muzica fără program • Sensurile sonorităților și reprezentările asociative în creațiile de muzică fără program 	<p><i>Studiu de caz pe exemple de material audio și video:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - afișul unui concert de muzică instrumentală. <p><i>Exerciții:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - distingerea auditivă a structurii melodiei; - determinarea sonorităților muzicale și a reprezentărilor asociative în creații de muzică fără program; - melogestica; - fredonatul temelor muzicale din creațiile audiate independent; - crearea imaginilor asociative în cadrul percepției muzicii pure.

<p>4.3. Integrarea valorilor muzicii cu și fără program în activitatea culturală/artistică personală și a clasei.</p>	<p><i>Elemente noi de limbaj specific disciplinei:</i> imagine muzicală, muzică pură, reprezentări asociative, muzică fără program.</p>	<p><i>Activități muzical-didactice:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - audiții cu o problematică muzicală (fără cunoașterea autorului sau a interpretului creației muzicale); - interpretarea artistică a creațiilor vocal-corale cu și fără acompaniament; - prezentarea „cărții de vizită” a unei săli de concert, a unui compozitor, a unei creații muzicale celebre; - comentariul muzical. <p><i>Proiect de grup:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Forme muzicale în muzica fără program”. <p><i>Proiect STEAM:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Dacă aș călători cu mașina timpului...” <p><i>Produse evaluabile:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - partiturile ascultătorului la creații muzicale studiate în clasă și independent; - piese de identitate ale unui program artistic: invitație, afiș, apreciere valorică; - repertoriu preferat de creații muzicale fără program celebre.
<p style="text-align: center;">La sfârșitul clasei a VI-a, elevul poate:</p> <ul style="list-style-type: none"> • compara posibilitățile expresive și descriptive ale limbajului muzical și cele ale limbajelor altor arte; • interpreta expresiv repertoriul de cântece în funcție de caracteristicile poetice și muzicale, cu și fără acompaniament, cu elemente de dramătizare; • caracteriza posibilitățile de redare a realității istorice și a lumii interioare a omului în muzica cu program; • transpune impresiile trăite prin muzică în limbajul altor arte (literatură, arte plastice, coregrafie, teatru); • integra valorile muzicii cu și fără program în activitatea culturală personală, manifestând ca valori și atitudini specifice predominante: • atitudine pozitivă pentru cunoașterea de sine și a lumii prin arte; • deschidere pentru valorizarea experiențelor artistice; • spirit critic și respect față de valorile naționale și cele ale altor culturi; • cultură muzicală ca parte a culturii spirituale. 		

Repertoriul muzical pentru audiții muzicale	Repertoriul muzical pentru interpretare vocal-corală
<p>MODULUL 1: „Cântec de leagăn” din repertoriul M. Tănase; C. Porumbescu, „Tatăl nostru”; „Călușarii”, dans popular din repertoriul Ansamblului Național Academic de dansuri Populare „Joc”; J. Strauss, Suita de valsuri „Povestiri din pădurea vieneză”; N. Rimski-Korsakov, Suita simfonică „Șeherezada”; I. Mureșeanu, Uvertura „Ștefan cel Mare”; M. Musorgski, piesa „Baletul puișorilor ieșiți din găoace” din suita pentru pian „Tablouri dintr-o expoziție”; G. Enescu, Rapsodia română nr. 2; M. K. Ciurlionis, poemul simfonic „Marea”; C. Porumbescu, fragmente din opereta „Crai nou”; W. A. Mozart, fragmente din opera „Bastien și Bastienne”; P. Cealikovski, secvențe din baletetele „Spărgătorul de nuci”, „Lacul lebedelor”; W. A. Mozart, fragmente din baletul „Les Petits Riens” (Micile nimicuri); C. Porumbescu, secvențe din opereta „Crai nou”.</p> <p>MODULUL 2: Tabloul muzical „Ciocârlia”; Tabloul muzical „Dimineața în sat”; G. Enescu, Suita nr. 3 pentru orchestră „Săteasca”; M. Jora, Suita simfonică „Priveliști moldovenești”; L. van Beethoven, Simfonia a 6-a „Pastorală”, mișcarea a IV-a „Furtuna”.</p> <p>MODULUL 3: J. Haydn, scena „Furtuna” din oratoriul „Anotimpurile”; E. Grieg, tabloul „Dimineața” din suita simfonică „Peer Gynt”; P. Cealikovski, ciclul de piese pentru pian „Anotimpurile”; G. Verdi, Corul sclavilor evrei din opera „Nabucco”; F. Chopin, Studiul pentru pian, nr. 12, opus 10, c-moll; D. Șostakovici, fragmente din Simfonia nr. 7; Gr. Dinicu, „Hora mărtișorului”; L. van Beethoven, „Oda bucuriei” din finalul Simfoniei nr. 9.</p> <p>MODULUL 4: Gr. Dinicu, „Hora staccato”; C. Porumbescu, Balada pentru vioară și pian; G. Enescu, <i>Preludiu la unison</i> din Suita nr. 1 pentru orchestră; W. A. Mozart, Simfonia nr. 40 în g-moll; W. A. Mozart, mișcarea I. <i>Serenade. Allegro</i> din „Mica serenadă nocturnă”.</p>	<p>MODULUL 1: cântecul „Izvorul veșniciei” muz. E. Doga, vers. Gr. Vieru; cântecul „Brăul amestecat”, muz. P. Văiculescu, versuri populare; cântecul „Valurile Dunării”, muz. I. Ivanovici, vers. C. Scrob; cântecul „Moara”, muz. D. Georgescu-Kiriac, vers. V. Cosmovici; cântecul popular suedez „Trei băieți”; cântecul „Noi lumea o vom colora”; „Cântecul gamei” din musicalul „Sunetele muzicii”, muz. R. Rodgers, vers. O. Hammerstein.</p> <p>MODULUL 2: cântecul „Țara mea” muz. V. Doni, vers. Gr. Vieru; Cântecul popular „Luncile s-au deșteptat”, din colecția lui T. Popovici; cântecul „Fata de păstor” muz. T. Teodorescu, versuri populare; cântecul „Revedere”, muz. D. Georgescu-Kiriac, vers. M. Eminescu; Cântecul „Codrii mei frumoși”, muz. E. Doga, vers. P. Crucienuț; MODULUL 3: cântecul „Primăvara” muz. P. Cealikovski, vers. Gr. Vieru; cântecul „Cucul” muz. E. Doga, vers. Gr. Vieru; cântecul „Bardul din Mircești” muz. P. Mezzetti, vers. C. Scrob; „Hristos a înviat”, muz. după G. Musicescu; L. van Beethoven, „Oda bucuriei” din Simfonia a 9-a, vers. F. Schiller.</p> <p>MODULUL 4: Cântecul „La mijloc de codru des” muz. I. Mureșeanu, vers. M. Eminescu; Cântecul popular „Să pornim hora inel”; „La Moldova” muz. T. Zgureanu, vers. A. Roșca.</p>

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Deosebirea după auz a constituenților principali ai imaginii muzicale din creațiile audiate.</p> <p>1.2. Explicarea rolului interacțiunii elementelor de limbaj muzical (nucleul semantic) în edificarea imaginii într-o creație.</p> <p>1.3. Aplicarea creativă a deprinderilor de interpretare vocal-corală a pieselor în variate aranjamente la unison, solist – grup, pe grupe, alternativ, cu și fără acompaniament.</p> <p>1.4. Transpunerea percepției personale a imaginii muzicale în variate reprezentări și în limbajul altor arte.</p>	<p>1. Imaginea și dramaturgia creației muzicale</p> <ul style="list-style-type: none"> • Noțiunea de imagine muzicală. • Caracteristici ale imaginii muzicale • Etapele de constituire a imaginii muzicale într-o creație: început, înaintare – continuare, culminație, sfârșit • Rolul limbajului muzical în edificarea/expresivitatea imaginii într-o creație <p><i>Elemente noi de limbaj specific disciplinei:</i> imaginea muzicală, expresivitatea imaginii, dramaturgie muzicală, nucleu semantic, etape de constituire a unei imagini muzicale.</p>	<p><i>Studiu de caz:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - interdependența dintre imagine și dramaturgie într-o piesă muzicală (pe exemplul formelor muzicale simple). <p><i>Exerciții:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - încălzirea vocii pentru interpretare în ansamblu; - recunoașterea auditivă a mijloacelor de expresivitate, care edifică imaginea muzicală într-o piesă; - identificarea după auz a nucleului semantic din piesele audiate; - elaborarea partiturii personale la piesele audiate. <p><i>Activități muzical-didactice:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - interpretarea pieselor corale cu acompaniament improvizat; - interpretarea pieselor corale în variate aranjamente la unison, solist – grup, pe grupe, alternativ; - audii problematizate; - fredonatul melodiei pieselor muzicale audiate în formă de dialog, „lănțisor sonor”; - melogestica; - improvizatii ritmico-timbrale în variate aranjamente; - modelizarea imaginii și a dramaturgiei pentru interpretarea pieselor vocal-corale; - caracteristica imaginii în raport cu dramaturgia în creațiile muzicale audiate; - reprezentarea grafică a etapelor de edificare a imaginii și a dramaturgiei într-o piesă muzicală (forme simple). <p><i>Proiect STEAM:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Imaginea lumii/a vieții în arte și în științe”. <p><i>Produse evaluabile:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - planul de interpretare a imaginii muzicale din piese vocale; - comentariul muzical.

2. Imaginea creațiilor muzicale vocale		
<p>2.1. Cercetarea auditivă a dezvoltării imaginii creațiilor vocale laice și religioase prin audiții și interpretare artistică.</p> <p>2.2. Elaborarea planului de interpretare a imaginii muzicale la cântece în procesul de învățare colectivă.</p> <p>2.3. Descrierea argumentată a impresiilor muzicale proprii, starea interioară personală în urma contactului cu muzica de diferite genuri vocale.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Clasificarea genurilor de muzică vocală. Dezvoltarea muzicii într-o piesă vocală • Dezvoltarea imaginii în muzica vocală religioasă, academică <p><i>Elemente noi de limbaj specific disciplinei:</i> genurile muzicii vocale, lied, cantată, oratoriu, muzică vocală religioasă, legitățile dezvoltării muzicale, planul de interpretare a imaginii muzicale, impresii muzicale.</p>	<p><i>Exerciții:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - încălzirea vocii pentru interpretare în ansamblu, cu divizarea la două voci; - diferențierea auditivă a genurilor muzicale vocale laice și de cult; - elaborarea partiturii personale la piesele audiate. <p><i>Activități muzical-didactice:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - interpretarea pieselor corale cu acompaniament improvizat; - audiții problematizate; - improvizatii ritmico-timbrale în variate aranjamente; - modelizarea imaginii și a dramaturgiei pentru interpretarea pieselor vocal-corale; - caracteristica imaginii în raport cu dramaturgia în creațiile muzicale vocale audiate. <p><i>Proiect de grup:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Idealurile credinței în muzică”. <p><i>Proiect STEAM:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Vocea – o minune irepetabilă”. <p><i>Produce evaluabile:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - teme muzicale din genurile vocale studiate fredonate din memorie; - comentariul muzical.
3. Imaginea muzicală în creații instrumentale		
<p>3.1.1. Distingerea auditivă a dezvoltării imaginii muzicale în creațiile audiate și interpretate: început, înaintare – continuare, culminație, sfârșit.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nucleul semantic în miniaturile instrumentale: piesă • Procedeul de dezvoltare a muzicii: repetiția, contrastul, asemănarea și progresia (pe exemplul genului de concert) 	<p><i>Studiu de caz pe exemple de material audio și video:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - procedee de dezvoltare a imaginii muzicale în creațiile instrumentale; - rolul leitmotivului în dramaturgia unei creații muzicale instrumentale.

<p>3.2. Comentarea argumentată a procedeeilor de dezvoltare a imaginii în creațiile muzicale instrumentale audiate.</p> <p>3.3. Fredonarea din memorie a temelor muzicale din creațiile instrumentale accesibile și îndrăgite.</p> <p>3.4. Reprezentarea evoluției dramaturgiei muzicale din creațiile audiate prin mijloacele altor arte.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Forma muzicală ca expresie a dramaturgiei în creațiile instrumentale (pe exemplul formeii de temă cu variațiuni în sonată) • Principiul dezvoltării muzicii în baza unui motiv în genurile muzicii simfonice (pe exemplul simfoniei) <p><i>Elemente noi de limbaj specific disciplinei:</i> genurile muzicii instrumentale (piesă, sonată, concert, simfonie, uvertura), nucleul semantic, procedee de dezvoltare a muzicii, repetiția, contrastul, asemănarea și progresia.</p>	<p>Exerciții:</p> <ul style="list-style-type: none"> - recunoașterea formeii muzicale din creații instrumentale; - frazare și articulație expresivă în cadrul cântului vocal-coral. <p>Activități muzical-didactice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - audiții muzicale comentate, cu notițe paralele; - fredonatul temelor muzicale din creațiile muzicale instrumentale; - reprezentarea evoluției dramaturgiei muzicale prin melogestică (intensitatea sonoră, gradația de tempo, sensul mișcării melodiei); - utilizarea procedeeilor de dezvoltare muzicală în cadrul improvizaiilor muzicale; - comentariul muzical. <p>Proiect STEAM:</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Dezvoltarea unei idei/unui fenomen”. <p>Produce evaluabile:</p> <ul style="list-style-type: none"> - partitura ascultătorului la unele piese instrumentale audiate; - comentariul muzical la creația instrumentală îndrăgită; - portofoliul „Genurile instrumentale în muzica națională și universală”.
<p>4. Dezvoltarea imaginii în muzica dramatică</p>		
<p>4.1. Comentarea muzicii audiate/interpretate după un plan structurat: elemente de limbaj, forma muzicală, imaginea și dramaturgia muzicii etc.</p> <p>4.2. Perceperea semnificației mijloacelor de expresie muzicală în edificarea imaginii în operă și în balet.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Genurile muzicii dramatice: opera, baletul, suita coregrafică • Concepția spectacolului de operă. Libreto și dramaturgia muzicală în genul de operă • Simbioza artelor în dramaturgia muzicală a baletului 	<p>Studii euristice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - structura unui spectacol de operă și balet: elemente constitutive; - caracterul sincretic al artelor în spectacolul de balet. <p>Exerciții:</p> <ul style="list-style-type: none"> - încălzirea vocii pe teme muzicale din spectacole de operă și balet; - notarea grafică a elementelor de dramaturgie muzicală în timpul audiției; - improvizarea structurilor melodice/ritmice, a modelelor de acompaniament la teme muzicale din creațiile interpretate/audiate.

<p>4.3. Improvizarea structurilor melodice, ritmice și a unor modele de acompaniament la teme muzicale din creațiile audiate.</p> <p>4.4. Prezentarea argumentată a propriilor atitudini și aprecieri față de muzica audiată și interpretată la lecție și în afara lecției.</p>	<p><i>Elemente noi de limbaj specific disciplinei:</i> genurile muzicii dramatice (opera, baletul, suita), inspirația folclorică, Barocul muzical, libreto, simbioza artelor în operă și în balet.</p>	<p><i>Activități muzical-didactice:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - cercetarea dezvoltării imaginii în genurile de muzică dramatică prin audiții; - audiții cu vizualizarea partiturii; - fredonatul; - melogestica; - comentariul muzical conform unui plan structurat; - interpretarea vocală, corală a temelor muzicale, a leitmotivelor; - improvizarea acompaniamentului ritmic la creațiile muzicale din repertoriul studiat. <p><i>Proiect individual/de grup:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Interpreții celebri de operă” / „Tainele unui spectacol de balet”. <p><i>Proiect STEAM:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Armonia contrastelor”. <p><i>Produce evaluabile:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - comentariul muzical; - partitura ascultătorului; - teme muzicale din creații dramatice fredonate din memorie.
<p style="text-align: center;">La sfârșitul clasei a VII-a, elevul poate:</p> <ul style="list-style-type: none"> • distinge auditiv dezvoltarea imaginii muzicale în creațiile audiate și interpretate (început, înaintare – continuare, culminație, sfârșit); • explica rolul interacțiunii elementelor de limbaj muzical (nucleul semantic) în edificarea imaginii într-o creație de muzică vocală, instrumentală, dramatică; • aplica creativ abilitățile de interpretare vocal-corală a unor piese în variate aranjamente la unison, solist – grup, pe grupe, alternativ, cu și fără acompaniament; • argumenta impresiile muzicale proprii, starea interioară personală ca rezultat al contactului cu muzica de diferite genuri; • transpune percepția personală a imaginii și a dramaturgiei muzicale din creațiile studiate în reprezentări prin limbajul altor arte, manifestând ca valori și atitudini specifice predominante: • atitudine pozitivă pentru cunoașterea de sine și a lumii prin arte; • deschidere pentru valorizarea experiențelor artistice; • spirit critic și respect față de valorile naționale și cele ale altor culturi; • cultură muzicală ca parte a culturii spirituale. 		

Repertoriul muzical pentru audiții muzicale	Repertoriul muzical pentru interpretare vocal-corală
<p>MODULUL 1: G. Enescu, Rapsodia nr. 1; F. Schubert, „Serenada”; M. Ravel, „Bolero”; P. Ceaikovski, uvertura-fantezie „Romeo și Julieta”; N. Rimski-Korsakov, tabloul simfonic „Zborul cărăbușului”.</p> <p>MODULUL 2: G. Musicescu, corul „Răsai, lună”; Gh. Mustea, vers. A. Mateevici, corul „Basarabenilor” în interpretarea capelei corale „Moldova”; Gh. Mustea „Cetatea Babilon”; T. Chiriac, poemul muzical „Miorița”; W. A. Mozart, secvențe din „Recviem”; F. Schubert, piesa corală „Teiul”; G. Musicescu, Concertul coral nr. 1.</p> <p>MODULUL 3: F. Chopin, Sonata pentru pian nr. 2 în b-moll; L. van Beethoven, Sonata „Patetica”; Șt. Neaga, Concertul pentru vioară și orchestră, D-dur; N. Rimski-Korsakov, tabloul simfonic „Zborul cărăbușului”; N. Paganini, Capriciul nr. 24; P. Ceaikovski, „Capriciul italian”; W. A. Mozart, Simfonia nr. 40; L. van Beethoven, Uvertura „Egmont”.</p> <p>MODULUL 4: G. Enescu, Preludiu la unison din suita orchestrală nr. 1; A. Lloyd Webber, Tim Rice, Opera-rock „Jesus Christ Superstar”; T. Brediceanu, Tabloul muzical „La seceriș”; Suita corală „Evantai folcloric românesc” în interpretarea Coralei „Armonia”; G. F. Handel, suita pentru orchestră nr. 1, „Muzica apelor”; A. Adan, fragmente din baletul „Gizel”; P. Ceaikovski, fragmente din opere și balet.</p>	<p>MODULUL 1: cântecul „Măi, stejar” după G. Musicescu; „Ecol” muz. Carl Maria von Weber, aranjamentul Ioan D. Chirescu; C. M. von Weber, „Barcarola” din opera „Oberon”.</p> <p>MODULUL 2: J. Brahms, „Cântec de leagăn”; romanța „Sara pe deal” vers. M. Eminescu, muz. V. Popovici; cântec popular „S-a dus cucul”; melodie populară „Cântă puilul cucului” în prelucrare de lu. Țibulschi; colinde.</p> <p>MODULUL 3: cântecul „Mama”, adaptare după F. Chopin; cântecul „Moldova”, vers T. Știrbu, muz. S. Croitoru; cântecul „Hora prieteniei” vers. I. Podoleanu, muz. E. Doga; cântecul „Ca flori de tei” vers. Gr. Vieru, muz. W. A. Mozart, adaptare de lu. Țibulschi; „O, lume, ce frumoasă ești” muz. L. van Beethoven.</p> <p>MODULUL 4: „Florică de pe apă” după T. Brediceanu; „La oglindă” vers. G. Coșbuc, muz. T. Popovici; „Mi-e dor” vers. Șt. O. Iosif, muz. T. Popovici; „Pasărea albastră” vers. Gr. Vieru, muz. A. Tamaziăcaru.</p>

Unități de competență	Unități de conținut	Activități și produse de învățare recomandate
<p>1.1. Identificarea după auz a unor formații instrumentale și vocale, a unor interpreți reprezentativi ai culturii muzicale naționale.</p> <p>1.2. Compunerea mișcărilor plastice/corporale potrivite expresivității muzicii audiate și interpretate.</p> <p>1.3. Argumentarea interesului pentru promovarea valorilor muzicii naționale și universale.</p>	<p>1. Valori perene ale muzicii naționale și universale</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valorile folclorului muzical național: doina, balada • Maeștri și capodopere ale muzicii naționale: G. Enescu, E. Doga • Interpreți celebri ai culturii muzicale naționale: N. Sulac, M. Bieșu, Ansamblul Academic de Stat de dansuri populare „Joc”, Capela Corală Academică „Doina” <p><i>Elemente noi de limbaj specific disciplinei:</i> maeștri, capodopere, interpreți celebri, valori culturale.</p>	<p><i>Studiu de caz pe exemple de material audio și video:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Genurile reprezentative ale folclorului național – doina și balada”. <p><i>Exerciții:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - interpretare corală <i>a cappella</i>; - coordonarea cântului în ansamblu la două voci; - fredonatul temelor din creațiile audiate; - acompaniament ritmico-timbral conform cântecelor. <p><i>Activități muzical-didactice:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - interpretarea artistică a creațiilor vocal-corale cu și fără acompaniament; - audii comentate; - vizionarea spectacolelor de operă și balet; - improvizatii de ritmuri și melodii pe texte folclorice și de autor. <p><i>Proiect individual/de grup:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - carte de vizită „Creația muzicală a compozitorului (...)” / „Teatre celebre de operă” / „Măiestria interpretativă a Mariei Bieșu”. <p><i>Proiect STEAM:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Perenitatea culturii naționale”. <p><i>Produse evaluabile:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - improvizatii de ritmuri și melodii pe texte folclorice; - carte de vizită; - repertoriu muzical al interpreților celebri și al compozitorilor culturii naționale.

2. Curente și stiluri muzicale		
<p>2.1. Coordonarea aspectelor intonaționale și ritmice la interpretarea repertoriului de cântece.</p> <p>2.2. Deținerea în memorie a unor teme muzicale/melodii din creații academice de largă popularitate, de diferite curente și stiluri.</p> <p>2.3. Realizarea unei prezentări orale în fața colegilor despre compozitori, creații, curente și stiluri muzicale.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Evoluția stilurilor muzicale • Apogeul muzicii Baroc în creația compozitorului J. S. Bach • Creații muzicale remarcabile ale Clasicismului muzical vienez (J. Haydn, W. A. Mozart, L. van Beethoven) • Specificul Romantismului muzical. F. Chopin – poetul pianului • „Vârsta de aur” a operei în Italia (G. Verdi) <p><i>Elemente noi de limbaj specific disciplinei:</i> curent muzical, stil muzical, Barocul muzical, Clasicismul muzical, Romantismul muzical.</p>	<p><i>Studiu comparat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Stiluri și curente artistice în muzică și în alte arte”. <p><i>Exerciții:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - de recunoaștere auditivă a trăsăturilor expresive specifice stilurilor artistice; - fredonatul temelor/laitmotivelor din creații celebre. <p><i>Activități muzical-didactice:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - imaginarea unui interviu cu un compozitor; - prezentarea publică a unor lucrări muzicale la alegere; - interpretarea artistică a creațiilor vocal-corale; - vizionarea spectacolelor și a programelor de concert; - analiza-caracterizare a muzicii conform unui plan; - comentariul muzical; - discuții libere despre conținutul afectiv și ideatic al unor lucrări. <p><i>Proiect de grup:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Școala muzicală națională (...)”. <p><i>Produce evaluabile:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - comentariul muzical; - teme muzicale fredonate din creații academice de largă popularitate.
3. Muzica din zilele noastre		
<p>3.1. Interpretarea expresivă a unor melodii din creații celebre create în sec. al XX-lea – al XXI-lea.</p> <p>3.2. Comentarea creațiilor muzicale conform unui algoritm/unei scheme privind conținutul de idei, imagine, formă, limbaj, stil.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Culorile sonore ale Impresionismului • Muzica jazz • „Revoluția muzicii internaționale” – rock-and-roll • Muzica de divertisment la răscrucea sec. al XX-lea – al XXI-lea: pop, disco, techno, rap etc. • Muzică pentru teatru și film 	<p><i>Discuții libere:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - conținutul afectiv și ideatic al unor lucrări muzicale interpretate/audiate; - interpretul preferat/formația de muzică preferată; - impresii despre sentimentele provocate de audierea anumitor piese muzicale.

<p>3.3. Formularea aprecierilor estetice despre diversitatea muzicii contemporane (curențe, stiluri, formații ș.a.) în raport cu diferite fenomene ale vieții și domenii de activitate umană.</p>	<p><i>Elemente noi de limbaj specific disciplinei:</i> Impresionism, conținut de idei, judecăți estetice, creații contemporane.</p>	<p><i>Exerciții:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - de recunoaștere auditivă a trăsăturilor expresive specifice genurilor muzicale contemporane; - fredonatul temelor muzicale din creații celebre; - acompanierea ritmico-timbrală a pieselor interpretate; - comunicare/prezentare Power Point. <p><i>Activități muzical-didactice:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - audiții muzicale comentate; - analiza-caracterizare a muzicii conform unui plan; - interpretarea creațiilor muzicale cu elemente de dans și mișcări corporale; - improvisarea acompaniamentului ritmic pentru cântecele din repertoriul studiat. <p><i>Eseu:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Relația om – muzică în contemporaneitate”. <p><i>Proiect individual:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Varietatea muzicii în zilele noastre”. <p><i>Proiect STEAM:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Divertismentul în viața omului”. <p><i>Produce evaluabile:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - judecăți estetice referitoare la diversitatea muzicii contemporane; - repertoriu de cântece interpretat cu elemente de dans și mișcări corporale.
<p>4. Muzica – valoare a Eului</p>		
<p>4.1. Manifestarea culturii vocale la interpretarea unor creații muzicale de factură academică și divertisment.</p> <p>4.2. Utilizarea criteriilor de apreciere valorică a creațiilor muzicale de factură populară și cultă din tezaurul muzicii naționale.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Varietatea trăirilor umane redată în muzică. Sentimentul de dragoste ca laitmotiv al vieții • Virtuțile omului modern în muzică • Valorile societății democratice în muzica din toate timpurile • Istoria muzicii văzută ca evoluție a Eului 	<p><i>Studii de caz pe exemple de material audio și video:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - rolul muzicii în exprimarea trăirilor, a virtuților și a valorilor. <p><i>Exerciții:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - dezvoltarea unei melodii, având un incipit dat; - improvisație ritmică „Percuție corporală”; - mișcare scenică potrivită tipului de lucrare muzicală interpretată; - jocuri de improvizatie vocală/instrumentală.

<p>4.3. Explicarea preferințelor interpretative față de două sau mai multe versiuni ale aceleiași lucrări muzicale.</p> <p>4.4. Transpunerea valorilor muzicii audiate/interpretate în viziunea personală despre sine și viață.</p>	<p><i>Elemente noi de limbaj specific disciplinei:</i> cultură vocală, cultură de audiție a muzicii, criterii de apreciere valorică a creației, tezaurul muzicii naționale, valorile muzicii.</p>	<p><i>Activități muzical-didactice:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - comentariul muzical; - discutarea impresiilor personale despre lucrările audiate; - interpretarea muzicală în public a unor creații vocal-corale reprezentative pentru sărbătorile și manifestările clasei/ale școlii; - elaborarea unui repertoriu muzical ideal al omului cult. <p><i>Proiect de grup:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - obiceiuri și tradiții muzicale în viața de familie; - repertoriul muzical ideal al omului cult. <p><i>Proiect STEAM:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - „Virtuțile omului modern”. <p><i>Produse evaluabile:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - cultura vocală (la interpretarea unor creații de factură academică, de divertisment); - cultura de audiție a muzicii; - repertoriul muzical.
<p style="text-align: center;"><i>La sfârșitul clasei a VIII-a, elevul poate:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • deține în memorie unele teme muzicale/melodii din creații academice de largă popularitate, de diferite curente și stiluri; • manifesta cultură vocală la interpretarea unor creații muzicale de factură academică și divertisment; • emite judecăți estetice despre diversitatea muzicii (curente, stiluri, interpreti, formații artistice ș.a.) în raport cu diverse fenomene ale vieții și domenii de activitate umană; • exprima Eul personal și interesul pentru muzică prin implicare în proiecte de promovare a valorilor culturale, <i>manifestând ca valori și atitudini specifice predominante:</i> • atitudine pozitivă pentru cunoașterea de sine și a lumii prin arte; • deschidere pentru valorizarea experiențelor artistice; • spirit critic și respect față de valorile naționale și cele ale altor culturi; • cultură muzicală ca parte a culturii spirituale. 		

Repertoriul muzical pentru audiții muzicale	Repertoriul muzical pentru interpretare vocal-corală
<p>MODULUL 1: Doina „Du-te, dorule-n pustie” de S. Vicoveanca; Balada „Miorița” N. Sulac; E. Doga fragmente din baletul „Luceafărul”; G. Enescu, „Poema română”; Cântecul popular în interpretarea lui N. Sulac, „Așa-i viața omului”; V. Bellini, aria „Casta Diva” din opera „Norma” în interpretarea Mariei Bieșu; Suita „Nunta Moldovenească” în interpretarea Ansamblului Academic de Stat de dansuri populare „Joc”; piesa „Hora Mare” în interpretarea Capelei Corale Academice „Doina”.</p> <p>MODULUL 2: J. S. Bach, Tocata și fuga în d-moll; J. Haydn Simfonia nr. 94, „Surpriza”; L. van Beethoven, fragmente din Simfonia nr. 3 „Eroica”; W. A. Mozart „Mica serenadă nocturnă”, Simfonia nr. 25; G. Verdi, aria Violetei „Addio del passato” din opera „Traviata”; F. Chopin, valsul în cis-moll.</p> <p>MODULUL 3: C. Debussy, „Reverie”, „Claire de lune”; G. Gershwin „Rapsodie en blues”; E. Presley, piesa „Blue Suede Shoes”; piesa „Rain” din repertoriul Beatles; piese din repertoriul interpreților M. Jackson, Toto Cutugno, Lara Fabian și alții; Romanța „Ochiul tău iubit”, muz. E. Doga, vers. M. Eminescu; I. Aldea-Teodorovici, piesă pentru saxofon-solo „Imensitate”.</p> <p>MODULUL 4: muzică pentru filme și spectacole de E. Doga; fragmente din baletul „Luceafărul” de E. Doga; creații din repertoriul interpreților Edith Piaf, Charles Aznavour, Mireille Mathieu, Patricia Kaas; I. Aldea-Teodorovici, „Reaprindeți candela”; L. van Beethoven, Simfonia nr. 5; C. Orff, fragmentul „O, Fortuna” din cantata „Carmina Burana”.</p>	<p>MODULUL 1: melodie populară de doină vocală; piesa „Doruleț” muz. Ioan D. Chirescu; cântec popular „Coborâi din deal în vale”; „Hora prieteniei” vers. I. Podoleanu, muz. E. Doga.</p> <p>MODULUL 2: J. S. Bach „Iisus Prunc”; „Cântec de primăvară” muz. W. A. Mozart; liedul „La mare”, vers. H. Heine, muz. F. Schubert.</p> <p>MODULUL 3: cântec napolitan „Santa Lucia”; cântecul „Primăvara” din opereta „Sânge vienez” muz. J. Strauss; piesa „Yesterday” versuri și muzică de J. Lennon și Paul Mc Cartney.</p> <p>MODULUL 4: „Să cânte tinerețea” muzică și versuri de A. Grigoriu și Romeo Iorgulescu; Imnul tineretului studios, „Gaudeamus igitur”; piesele „O serenadă”, „Sfântă ni-i casa”, vers. Gr. Vieru, muz. I. Aldea-Teodorovici.</p>

V. REPERE METODOLOGICE DE PREDARE – ÎNVĂȚARE – EVALUARE

Curriculumul fixează următoarele precepte referitoare la metodologia predării – învățării – evaluării disciplinei *Educație muzicală* în clasele a V-a – a VIII-a:

- **asigurarea accesului egal la educație** a tuturor copiilor, inclusiv a celor cu cerințe educative speciale (CES), promovând individualizarea și diferențierea în procesul educațional;
- **centrarea pe elev**, și nu pe conținuturile de învățare, acestea constituind un mijloc de realizare a finalităților;
- **unitatea abordărilor psiho- și sociocentriste**: fiecare copil este valoros prin unicitatea sa și prin aceasta conferă valoare societății; totodată, însușirea valorilor societății susține valoarea personalității copilului.

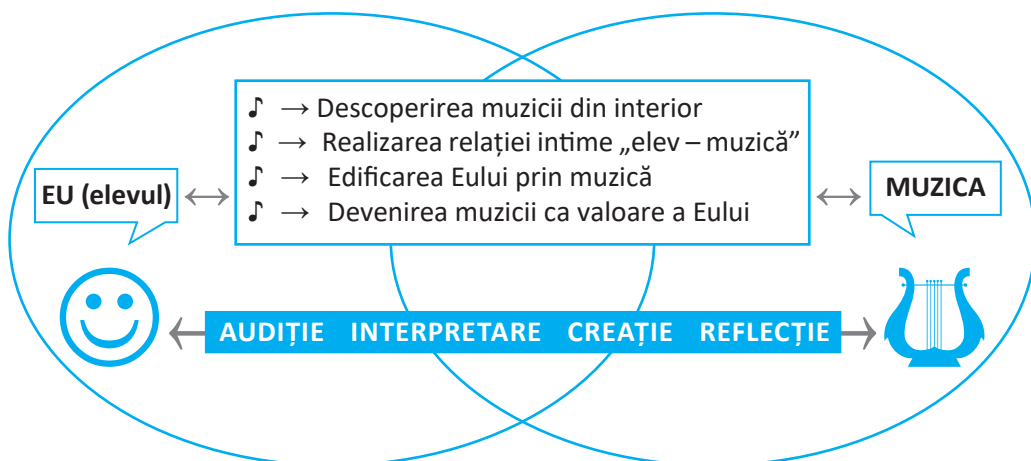
Orientarea generală este condiționată de accentul pus pe învățare, iar predarea și evaluarea se orientează spre activizarea învățării.

Proiectarea strategiilor didactice este determinată de *Curriculumul*, dar se realizează în mod personalizat, în funcție de factori multipli: necesitățile de instruire ale elevilor; specificul disciplinei; personalitatea didactică a profesorului; cultura organizațională a școlii; accesul la mijloacele comunicaționale și informaționale moderne etc.

Promovând diversificarea și personalizarea strategiilor didactice, *Curriculumul* accentuează: orientarea spre învățarea activă; orientarea spre a învăța să înveți; orientarea spre formarea de competențe; orientarea spre dezvoltarea creativității elevilor. Se va da prioritate strategiilor specifice pedagogiei artelor și celor activ-participative, asigurându-se, astfel, valorificarea creativității elevilor și a profesorilor în cadrul activităților didactice.

Curriculumul direcționează metodologia disciplinei *Educație muzicală* spre **crearea situațiilor de învățare** care îi pot oferi elevului experiențe în cunoașterea de sine și a lumii prin arta muzicii, în exprimarea de sine prin limbajul specific muzicii, în însușirea valorilor aferente acestei arte. Comunicarea *elev – muzică* implică **receptarea și interpretarea expresivă a muzicii, aprecierea creațiilor muzicale**, care exprimă valorile personale ale elevului. Aici se încadrează și **explorarea relațiilor dintre muzică și Eul personal** în diferite situații de învățare și cotidiene, contexte educaționale și socioculturale. Prin urmare, procesul educațional trebuie organizat astfel încât elevii să aibă oportunități de a recepta, a interpreta, a evolua, a crea, a discuta, a valoriza și a cumula experiențe artistice nu doar în clasă, ci și în afara ei, **manifestând cultură personală în promovarea tezaurului național și universal al muzicii.**

Disciplina școlară *Educație muzicală* este studiată la fel ca alte fenomene – fizice, lingvistice, biologice etc. – și este important să înțelegem că muzica e o artă, iar cunoașterea ei se deosebește de cunoașterea unei științe, chiar și atunci când devine obiectul unei discipline școlare. În crearea situațiilor de învățare la disciplina *Educație muzicală*, se va ține cont de păstrarea raportului dintre valorile culturii naționale și universale, includerea repertoriului muzical din diverse paliere ale muzicii (populare, religioase, academice, de divertisment), raportarea conținuturilor la diverse forme de inițiere muzicală (audiție, interpretare, creație, reflexie) și gradul de dezvoltare a culturii muzicale a elevilor.

Figura 1. Relația „Eu (elevul) – Muzica” în procesul educațional

Asigurarea stării de bine la lecții constituie o condiție indispensabilă pentru succesul învățării disciplinei *Educație muzicală*. Inserția unor elemente distractive, alternarea tipurilor de activitate, diversificarea mediilor și a mijloacelor didactice utilizate, precum și a modalităților de aplicare a acestora, motivează elevul să vină la ore și să învețe cu plăcere, să dobândească experiențe artistice pozitive și să le valorizeze în alte domenii și contexte.

Evaluarea rezultatelor școlare la disciplina *Educație muzicală* este o componentă funcțională importantă a procesului educațional. Strategiile de evaluare se concep astfel încât să solicite elevilor eforturi intelectuale, practic-acționale și să îi ajute să se dezvolte și să se modeleze în plan cognitiv, spiritual, psihomotor și afectiv-motivațional.

Evaluarea se va axa pe măsurarea – aprecierea competențelor disciplinare, care sunt concepute ca finalități de bază ale procesului de învățământ și ca rezultate autentice ale învățării necesare elevului în viața de adult. Astfel, **scopul evaluării** la disciplina *Educație muzicală* vizează stimularea evoluției experiențelor muzicale și a gradului de formare a competențelor specifice disciplinei date.

În funcție de momentul unui act evaluativ într-un parcurs de învățare, la disciplina *Educație muzicală* se vor realiza: evaluarea inițială – predictivă; evaluarea formativă – continuă; evaluarea sumativă – finală.

- **Evaluarea inițială** (EI) este oportună la început de an școlar/semestru/unitate de învățare, pentru a determina gradul de formare la elevi a preachizițiilor necesare studierii cu succes a noului conținut. Nu are rol de control, iar rezultatele se valorifică în scopul eficientizării procesului ulterior de predare – învățare – evaluare. Evaluarea inițială poate fi atât instrumentală (pe baza unor instrumente de evaluare elaborate), cât și noninstrumentală.
- **Evaluarea formativă** (EF) se proiectează, la nivel de lungă durată, la finele unităților de învățare (al modulelor). La nivel de scurtă durată, poate fi complementată la anumite lecții, la discreția cadrului didactic. Evaluarea formativă: are ca obiectiv cunoașterea sistematică și continuă a rezultatelor curente și a progresului elevilor; oferă profesorului posibilitatea intervenției imediate; permite aplicarea în timp optim a unor măsuri corective, care să modifice rezultatele elevilor în sensul dorit; este instrumentală și se realizează pe bază de produse, prin conceperea unor probe relevante.
- **Evaluarea sumativă** (ES) se proiectează la finele unui parcurs de învățare semnificativ: semestru, an școlar; se raportează la unitățile de competență și la unitățile de conținut proiectate pentru semestrul dat, respectiv – la finalitățile stipulate la sfârșitul clasei date; este instrumentală și se realizează pe bază de produse recomandate, prin conceperea unor subiecte care să acopere întreaga arie tematică abordată.

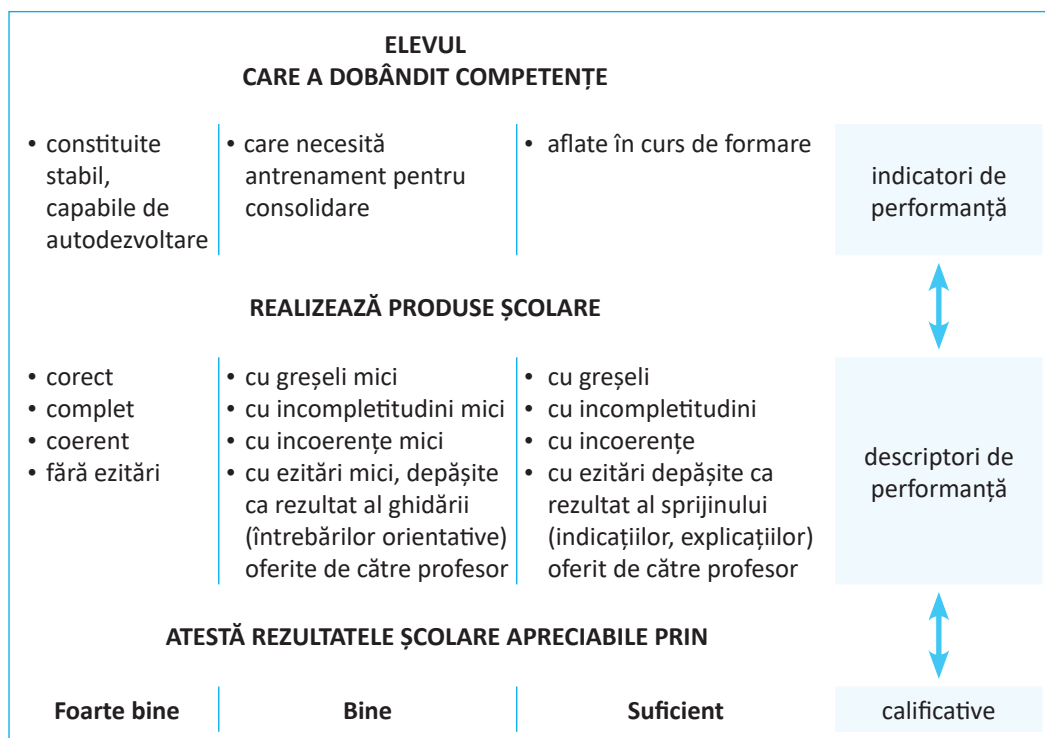
Pentru a elabora instrumente de evaluare, profesorul trebuie să selecteze și, eventual, să îmbine produse relevante din lista celor recomandate în *Curriculum*, urmărind unitățile de competență supuse evaluării și conținutul parcurs în contextul respectivei strategii de evaluare:

Lista produselor recomandate		Strategia de evaluare recomandată (EI, EF, ES)	Oportunități de realizare în format digital
Produse axate pe audiția muzicii	P1. Cultura audiției	EI, EF, ES	
	P2. Partitura ascultătorului	EI, EF	✓
	P3. Caracterizarea muzicii	EI, EF	✓
	P4. Repertoriul muzical de audiție	EI, EF, ES	
Produse axate pe interpretare muzicală	P5. Cultura cântului	EI, EF, ES	
	P6. Planul de interpretare a cântecului/ a muzicii	EF	✓
	P7. Fredonatul temelor muzicale/ al leitmotivelor din creații celebre	EF	
	P8. Repertoriul de cântece	EF, ES	

Produce axate pe creație muzicală elementară	P9. Improvizația muzicală (de ritmuri/melodii)	EF	
	P10. Acompaniament ritmico-timbral al pieselor interpretate/audiate	EF	
	P11. Melogestica (gestul mâinii în spațiu)	EF	✓
	P12. Mișcări muzical-ritmice/elemente de dans și mișcări corporale la repertoriul de cântece	EF	
Produce cumulative	P13. Proiect individual/de grup	EF, ES	✓
	P14. Cultura cântului și a audiției	EF, ES	
	P15. Comentariul muzical	EF, ES	✓
	P16. Repertoriul de cântece/de audiție	EF, ES	

Rezultatele școlare ale elevilor la disciplina *Educație muzicală* în clasele a V-a – a VIII-a vor fi apreciate **în bază de criterii și descriptori, fără note**. La evaluările formative la sfârșit de module și la evaluările sumative la sfârșit de semestru/an școlar, în bază de criterii și descriptori, se vor acorda **calificative**: foarte bine (FB), bine (B), suficient (S) (*Figura 2*).

Figura 2. Aprecierea rezultatelor școlare la disciplina „Educație muzicală” în clasele a V-a – a VIII-a, în contextul ECD

Curriculumul promovează orientarea demersului evaluativ către stimularea autoreflexiei, a autocontrolului și a autoreglării, în ideea acceptării elevilor ca parteneri în actul evaluării. Evidențiem condițiile necesare pentru realizarea eficientă a **autoevaluării**:

- prezentarea sarcinii de lucru (a produsului) și a criteriilor de succes;
- încurajarea elevilor pentru a-și pune întrebări referitoare la modul de realizare a sarcinii (conștientizarea criteriilor);
- aplicarea controlată a unor grile de autoverificare;
- încurajarea evaluării în cadrul grupului sau al clasei (evaluarea reciprocă);
- completarea unei fișe de autoevaluare la finalizarea unei sarcini de lucru relevante.

Orientările metodologice de predare – învățare – evaluare, enunțate mai sus, generează necesitatea creării unor **medii de învățare cu eficiență înaltă și favorabile învățării centrate pe elev**, care se caracterizează prin următoarele:

- întrebările elevilor sunt apreciate/valorează mai mult decât răspunsurile lor;
- ideile vin din surse diferite;
- sunt utilizate diverse tipuri de învățare: învățarea bazată pe lucrări practice, pe cercetare, pe proiecte, pe sarcini de lucru; instruirea directă; învățarea reciprocă; învățarea prin excursii; învățarea în muzee; învățarea online (*e-learning*); învățarea ludică etc.;
- învățarea din clasă „se descarcă” într-o comunitate conectată: pentru a avea sens în lumea reală, învățarea trebuie să înceapă și să sfârșească prin racordare la lumea reală;
- învățarea este personalizată dintr-o varietate de aspecte implicate;
- evaluarea este persistentă, autentică, transparentă și niciodată represivă;
- criteriile de succes sunt echilibrate și transparente;
- experiențele pozitive de învățare sunt valorizate în permanență [24].

**GHID
DE IMPLEMENTARE
A CURRICULUMULUI
DISCIPLINAR**

Introducere

Curriculumul Național, ediția 2019, reprezintă o prioritate și un factor de asigurare a calității învățământului din Republica Moldova, fiind realizat în conformitate cu un suport fundamental – *Cadrul de referință al Curriculumului Național (2017)*, *Curriculumul de bază: sistem de competențe pentru învățământul general (2018)*, suportul analitic – *Rapoarte de evaluare a curriculumului școlar (2018)* și suportul managerial oferit de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova.

Curriculumul Național pentru clasele gimnaziale (2019) vizează demersuri inovative cu referire la:

- **Abordarea sistemică** a curriculei pe discipline din perspectiva postmodernității și a tendințelor actuale de dezvoltare curriculară pe plan național și internațional.
- Valorificarea noului **sistem de competențe-cheie** pentru învățarea pe parcursul întregii vieți (Bruxelles, 22 mai 2018).
- Atribuirea disciplinelor școlare, prin demersuri curriculare, a noilor oportunități și valențe în formarea personalității elevului: orientarea spre dezvoltarea **competențelor transversale** prin achiziționarea competențelor specifice disciplinelor școlare.
- Valorificarea unei noi **viziuni asupra conceptului de competență**: structura, gradualitatea, etapele de formare etc.
- **Asigurarea coerenței** dintre competențele transversale – competențele specifice disciplinei – unitățile de competențe; competențele transversale – disciplinele școlare; abordarea intradisciplinară și interdisciplinară.
- **Diversificarea tehnologiilor didactice și de evaluare**, inclusiv a celor axate pe competențe și pe descriptorii de performanță.
- Introducerea unor **termeni noi**: „unități de competențe”, „produse de învățare”, „finalități planificate la sfârșitul anului de învățământ”.
- Crearea mediilor de învățare și a unui **cadru motivațional** pentru învățare.

Ca parte componentă a Curriculumului Național, Curriculumul la disciplina *Educație muzicală* pentru clasele a V-a – a VIII-a reprezintă un document reglator și un act normativ prevăzut pentru a fi implementat în procesul educațional al ciclului gimnazial. Scopul documentului de față constă în concretizarea și valorificarea politicilor educaționale la nivelul învățământului gimnazial.

Ghidul de implementare a curriculumului la disciplina *Educație muzicală* pentru clasele a V-a – a VIII-a, ca produs curricular alături de alte produse, îndeplinește funcții de informare, de formare, de îndrumare și este elaborat în corespundere cu următoarele cerințe față de produsele curriculare:

- orientarea strategică a învățării copilului către viața de succes a adultului de mâine;
- valorificarea capacităților fiecărui copil în context local/național, precum și încadrarea în tendințele de globalizare;

- promovarea caracterului prietenos pentru reprezentanții grupurilor-țintă: cadrele didactice și părinții.

Ghidul se adresează, în special, cadrelor didactice, autorilor de manuale școlare, studenților de la specialitățile corespunzătoare, dar și altor persoane interesate de didactica educației muzicale în învățământul general.

Constituit din trei capitole, Ghidul oferă cadrelor didactice referințe conceptuale ale curriculumului, explicații argumentate referitoare la demersurile inovative, sugestii metodologice și procesuale pentru demersurile de proiectare didactică și realizarea propriu-zisă a procesului educațional al elevilor.

I. REFERINȚE CONCEPTUALE ALE CURRICULUMULUI LA DISCIPLINA EDUCAȚIE MUZICALĂ, CLASELE A V-A – A VIII-A

1.1. Conceptul de curriculum la disciplina *Educație muzicală*, clasele a V-a – a VIII-a

Sistemul de învățământ din Republica Moldova actualmente se află într-un context politic, economic, valoric, demografic specific și este influențat puternic atât de factorii externi: globalizarea, internaționalizarea, informatizarea etc., cât și de factorii interni, provocați de acest context. Totodată, în sistemul de învățământ se produc schimbări de anvergură: finanțarea sistemului per elev, descentralizarea unor funcții manageriale, reconstrucția rețelelor instituțiilor de învățământ, redimensionarea formării continue a cadrelor didactice și manageriale etc. În această ordine de idei, reactualizarea Curriculumului Național reprezintă o prioritate, dar și un factor de asigurare a calității învățământului din Republica Moldova.

Din perspectiva fundamentelor conceptuale și a orientărilor de dezvoltare a curriculumului național, teoria generală a curriculumului ca o nouă categorie a științelor educației dezvoltă și asigură integralitatea teoriei educației și a teoriei instruirii din perspectiva cadrului proiectiv, având finalitatea ca obiect/element prioritar. Astfel, teoria curriculumului vizează:

- definirea conceptului de curriculum;
- integralitatea abordării psihocentrice și sociocentrice a educației;
- sincronizarea componentelor constitutive ale curriculumului educațional;
- sincronizarea și integralitatea *predării – învățării – evaluării*;
- afirmarea rolului prioritar al competențelor în funcție de care se structurează celelalte elemente ale paradigmei curriculare;
- integralitatea „cunoștințe – capacități – atitudini/valori”;
- integralitatea „cunoaștere – aplicare – transfer”.

Concepția învățării sistemice a disciplinelor se caracterizează printr-o claritate și o precizie mai mare a conținuturilor. Definirea curriculumului, în acest sens, se prezintă astfel: „un plan general de conținuturi ori de materiale specifice de instruire, pe care școala le oferă elevului” [1, p. 38].

Abordarea sistemică a procesului de învățământ constituie fundamentul construirii/conceperii curriculumului (ediția 2019). Conceptul de „sistem”/„abordare sistemică” corelează cu un ansamblu unitar de componente aflate în permanentă conexiune și interdependență. În același timp, fiecare componentă poate realiza funcțiile specifice proprii, corelate cu anumite finalități sau fiecare componentă se constituie din elemente aparte. Criteriul de bază al unității sistemului este rezultatul interconexiunii componentelor acestui sistem. Modalitatea realizării conexiunii reprezintă integralitatea dintre componente, generând forma de structură. Abordarea sistemică a procesului de învățământ îi asigură acestuia coerență și eficiență funcțională. În momentul realizării proiectării procesului, se au în vedere relațiile și coordonatele componentelor

procesului de învățământ. Prin urmare, acesta se raportează la suprasistemul în care se concretizează – sistemul de învățământ. Privit ca sistem, procesul de învățământ articulează trei categorii de variabile reprezentate astfel: un *flux de intrare* (resurse umane, materiale și financiare: spații școlare, contingente de elevi, alocări bugetare și resurse extrabugetare etc.), un *proces* (procesul de învățământ care angajează resursele în vederea atingerii obiectivelor) și un *flux de ieșire* (reprezentat de rezultatele sistemului, adică seriile de absolvenți, înzestrați cu competențe și atitudini prevăzute de cererea socială de educație) [18].

Finalitățile sistemului de învățământ sunt determinate de profilul absolventului [1, p. 14, 27] și de competențe ca rezultate ale învățării. **Finalitatea educației** determină orientările axiologice în plan subiectiv, la nivel de sistem (prin ideal și scop/profil de personalitate și competențe transversale) și de proces (prin obiective/unități de competențe), pentru realizarea funcției de bază: de formare – dezvoltare a personalității, care are un caracter obiectiv [29]. Ca unități dinamice dintre ideal, scop și obiective, finalitățile educației sunt rezultatul unor opțiuni mereu în schimbare, nu pot fi anticipate și permit deschideri spre valori actualizate, care să dinamizeze atât individul, cât și societatea.

Portivit *Codului Educației al Republicii Moldova* [3], art. 11, alineatul (1), „Educația are ca finalitate principală formarea unui caracter integru și dezvoltarea unui sistem de competențe care include cunoștințe, abilități, atitudini și valori ce permit participarea activă a individului la viața socială și economică”.

Sistemul de competențe-cheie pentru învățarea pe parcursul întregii vieți reprezintă un pachet transferabil și multifuncțional de cunoștințe, deprinderi (abilități) și atitudini de care au nevoie toți indivizii pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru incluziune socială și inserția profesională. Acestea trebuie dezvoltate până la finalizarea educației obligatorii și trebuie să acționeze ca un fundament pentru învățarea în continuare, ca parte a învățării pe parcursul întregii vieți [28, p. 7]. Taxonomia competențelor-cheie poate fi consultată în *Codul Educației al Republicii Moldova*, art. 11, alineatul (5). Muzica drept artă poate deveni mijloc de educație, care nu se limitează la domeniul estetic și poate să se extindă spre domeniile extraestetice. Prin potențialul artei muzicale, spre exemplu, pot fi formate/atinse competența de a învăța să înveți, competențe sociale și civice etc. Conținutul/ imaginea creației muzicale poate deveni mijloc de educație, de formare, de instruire etc. – dezvoltarea personalității elevului prin cultura veritabilă.

Competențele transversale derivă din competențele-cheie, extinzându-le și dezvoltându-le. Transversalitatea este o caracteristică importantă a competențelor-cheie: acestea traversează diferitele sfere ale vieții sociale, precum și frontierele disciplinare. Caracterul transferabil accentuează valoarea pe care o aduce instruirea centrată pe formarea acestor competențe [19, p. 147-153]. Taxonomia competențelor transversale poate fi consultată în *Cadrul de referință al Curriculumului Național* (2017), la paginile 18-22. În Curriculumul Național la disciplina *Educație muzicală*, pentru clasele de gimnaziu (ediția 2019), perspectivele de formare a competențelor transversale au fost asigurate prin actualizarea, dezvoltarea, revizuirea etc. fiecărui element din construcția curriculumului: competențe specifice, unități de competențe, unități de conținut, activități de învățare și produse evaluabile, sistemele de finalități de la sfârșitul fiecărei clase ș. a.

Conceptul de competență „reprezintă un pachet transferabil și multifuncțional de cunoștințe, capacități, deprinderi, abilități, valori și atitudini care permit împlinirea și dezvoltarea profesională a individului, incluziunea socială și inserția profesională în domeniul respectiv. Competența „se naște” și se dezvoltă la confluența sensurilor date de verbele *a ști, a ști să faci, a ști să fii, a ști să conviețuiești, a ști să devii*, deci nu este rezultatul acțiunii educaționale numai pe domeniul cognitiv, ci se raportează și la cel afectiv-atitudinal și psihomotor” [1, p. 15].

Conceptul de competență se manifestă într-o logică triplă: (1) *logica curriculară*: dezvoltarea unor competențe este o finalitate și determină conținutul și forma programelor de studii; (2) *logica acțiunii într-o situație*: competența persoanei se construiește prin acțiune într-o anumită situație, devenind competență acțional-situațională; (3) *logica învățării*: demersurile de învățare inițiate în sălile de clasă vizează constituirea competențelor de către elevi, devenind competența construită.

Structura competenței poate fi stabilită în raport cu una sau altă definiție/abordare a acestui fenomen, dar și cu gradul de complexitate și formele de manifestare. În baza unei analize critice a rezultatelor implementării curriculumului centrat pe obiective (2010), precum și axându-se pe studierea experienței țărilor europene, s-a decis trecerea la un curriculum centrat pe competențe. În viziunea fondatorilor teoriei curriculumului centrat pe competențe, obiectivele sunt tratate ca indicatori de competență. Obiectivele educaționale sunt privite ca „intrări” în procesul de învățământ, iar competențele – ca ieșiri din acest proces [33, pag. 63].

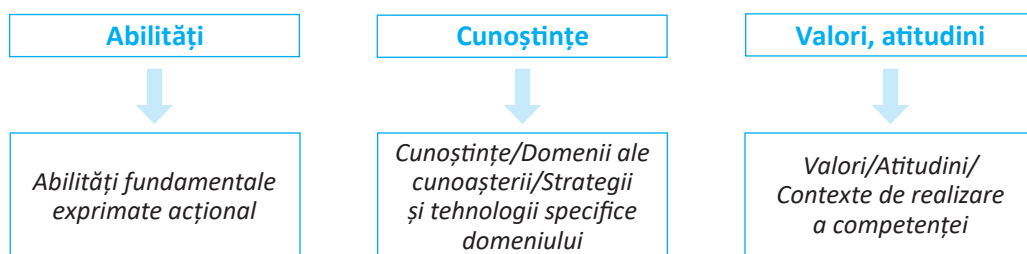
Competența ca finalitate, prin modul de manifestare, include următoarele componente:

- acțiune/activitate reprezentată printr-un verb;
- indicator al timpului de finalitate (cunoaștere, aplicare, integrare/transfer);
- aspectul condițional al finalității (domeniul, disciplina, subiectul);
- indicatorul general privind nivelul de realizare a acțiunii sau a produsului în contextul dat de învățare.

Componenta și gradul de complexitate a competențelor de dobândit corespund relevanței acestora pentru viitorul parcurs educațional și particularităților de vârstă ale elevilor. Competența poate fi abordată din perspectiva a trei ipostaze: ca *instrument al calității și al performanței*, ca *obiectiv al curriculumului școlar* și ca *rezultat al învățării*.

Competențele specifice disciplinelor școlare reprezintă sisteme integrate de cunoștințe, abilități, valori și atitudini pe care fiecare disciplină de studiu își propune să le creeze și să le dezvolte pe întreaga perioadă de școlarizare – din momentul în care elevul intră în sistemul educațional și până în momentul în care își încheie parcursul. Competențele specifice disciplinei sunt proiectate în baza competențelor transversale/transdisciplinare, a competențelor pe trepte de învățământ, a taxonomiei competențelor acceptate, dar și în conformitate cu structura logică și valențele formative ale disciplinei date. Astfel, ele ar trebui atinse până în ultimul an de studiu al disciplinei incluse în parcursul școlar.

Figura 1. Componentele structurale ale competenței specifice disciplinei

Este necesar a menționa caracterul integrator al competențelor specifice prin: (a) sinergia abilităților muzicale (audiție, interpretare, creație), care, totodată, determină domeniul de cunoaștere și strategiile specifice educației muzicale; sinergia cunoștințelor muzicale și despre muzică, care, concomitent, reprezintă și valori în sine; (b) interpătrunderea și relaționarea contextelor de realizare a competențelor; (c) perceperea elevului ca purtător, creator și promotor al valorilor culturii muzicale etc. În conformitate cu particularitățile formării graduale și pe etape a competențelor la elevi, în curriculum (ediția 2019) este introdusă noțiunea de „unitate de competență” ca pre-achiziție în formarea competențelor în funcție de finalități.

Unitățile de competență sunt constituente ale competențelor și facilitează formarea competențelor specifice, reprezentând etape în achiziționarea/construirea acestora. Unitățile de competență sunt structurate și dezvoltate la fiecare modul pentru fiecare dintre clasele a V-a – a VIII-a pe parcursul unei unități de învățare/a unui an școlar, fiind prezentate în curriculumul disciplinar respectiv.

Unitățile de conținut constituie mijloace informaționale, prin care se urmărește realizarea sistemelor de unități de competență proiectate pentru unitatea de învățare dată. Respectiv, se vizează realizarea competențelor specifice disciplinei, dar și a celor transversale/transdisciplinare. Fiind o componentă a curriculumului pe discipline, „unitățile de conținut” indică modalitatea concretă, mijlocul cu ajutorul căruia, prin predare-învățare, se pot realiza finalitățile curriculare.

Materia educației muzicale este divizată pe module, pe unități de învățare centrate pe conținuturile de bază („ideile-ancoră”), aplicabile în sensul instruirii diferențiate, individualizate prin obiective concrete, realizabile gradual. Tema fiecărui modul se divide în 3-5 subteme care pot deveni mobile, flexibile și care oferă profesorului libertatea și responsabilitatea de a decide măsura și modalitatea de a le valorifica în procesul educațional, în funcție de diverși factori de impact (specificul elevilor, al localității sau al zonei geografice etc.).

Conținuturile reprezintă „substanța” asupra căreia și prin care se acționează prin strategii didactice, pentru atingerea unui nivel performant în realizarea finalităților proiectate. În sens larg, sistemul de conținuturi ale curriculumului reflectă cele patru domenii intercorelate, specifice disciplinei *Educație muzicală*: **Audiție, Interpretare, Creație, Reflecție** – prin care se formează/dezvoltă cultura muzicală a elevului/elevilor, ca parte componentă a culturii spirituale. În sens îngust, conținuturile de învățare cuprind cunoștințe (declarative și procedurale) și valori umane.

Unitățile de conținut includ liste de **termeni specifici disciplinei**: cuvinte/sintagme care trebuie să facă parte din vocabularul activ al elevului la finalizarea respectivei unități de învățare.

Activitățile de învățare și produsele școlare recomandate prezintă o listă deschisă de contexte semnificative de manifestare a unităților de competență proiectate pentru: receptarea muzicii în situații de învățare și cotidiene, interpretarea expresivă a muzicii în contexte educaționale și socioculturale, explorarea relațiilor dintre muzică și universul spiritual propriu, aprecierea artistică a creațiilor muzicale. În construcția curriculară școlară actuală, pe deplin se justifică prezența competențelor centrate pe conexiunile cu viața, într-o manieră transdisciplinară, pentru că acest tip de proiectare vizează, mai ales, achizițiile finale sesizabile ale învățării, care, valorificate la modul acțional și racordate la așteptările societății, formează trăsături esențiale de personalitate. Într-un asemenea cadru pedagogic, curriculumul la disciplina *Educație muzicală* reprezintă un concept integrator al disciplinei, redimensionat pe un parcurs didactic modern și sistematic.

Promovarea învățării centrate pe elev reprezintă ideea-cheie a metodologiei propuse în curriculumul dat și constă în activitatea de construire individuală a cunoașterii; subiectul se informează, selectează, apreciază, analizează, compară, clasifică, transferă, descoperă, rezolvă, concluzionează etc. – elevul realizează demersuri constructiviste. Profesorul tinde ca procesul de *predare – învățare – evaluare* să nu se rezume doar la furnizarea de informații (ce să învețe), ci sprijină/îndrumă elevii să învețe (cum să învețe) și să gândească, exersându-și competențele de gândire superioară, activă, logică, analitică, critică [1, p. 49].

Drept **condiții pentru implementarea eficientă a curriculumului** (ediția 2019), evidențiem:

- promovarea unui management eficient al implementării curriculumului în învățământul primar;
- asigurarea unui climat psihologic și relațional favorabil;
- fortificarea mediului de învățare adecvat;
- crearea unui cadru motivațional pentru cadre didactice și elevi;
- acceptarea conștientă de către subiecții procesului educațional a schimbărilor din cadrul curricular;
- parteneriatul eficient cu părinții în cheia „Strategiei intersectoriale de dezvoltare a abilităților și a competențelor parentale pentru anii 2016-2022”;
- parteneriatul eficient cu reprezentanții comunității [12].

1.2. Demersuri inovative ale curriculumului la disciplina *Educație muzicală*

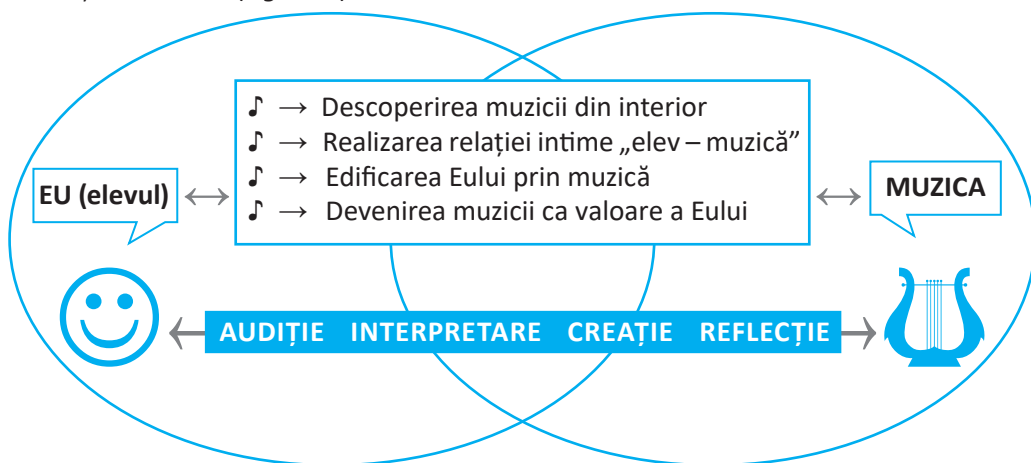
Curriculumul la disciplina *Educație muzicală* în clasele a V-a – a VIII-a reprezintă documentul normativ principal al tuturor acțiunilor educative. Ca disciplină școlară obligatorie în clasele a V-a – a VIII-a, *Educația muzicală* face parte din aria curriculară *Arte*, împreună cu disciplina *Educație plastică*.

Curriculumul la disciplina *Educație muzicală* are următoarele **funcții**:

- **de conceptualizare** a demersului curricular specific disciplinei *Educație muzicală*;
- **de reglementare și asigurare** a coerenței dintre disciplina dată și alte discipline, dintre predare, învățare și evaluare, dintre produsele curriculare specifice disciplinei, dintre componentele structurale ale curriculumului disciplinar, dintre standardele și finalitățile curriculare;
- **de proiectare a demersului educațional/contextual** (la nivel de clasă concretă);
- **de evaluare a rezultatelor învățării** etc.

Documentul oferă profesorilor un cadru flexibil de organizare a educației muzicale, lăsând o marjă considerabilă de libertate nu numai în privința alegerii repertoriului muzical pentru audiții și interpretare muzicală, ci și a proiectării parcursului didactic-educational, a integrării modulelor de conținuturi în activitatea artistic-educatională extracurriculară. O funcționalitate evidentă în acest context are interesul permanent al elevului pentru „modelarea” sa ca receptor, purtător și promotor al valorilor culturii muzicale naționale și universale.

Pe parcursul ultimilor ani, perspectivele de dezvoltare a curriculumului la disciplina *Educație muzicală* s-au realizat prin piesele curriculare elaborate: manuale, ghiduri pentru cadre didactice, cercetări științifice etc., respectând, de fiecare dată, valorile educației muzicale (*Figura 2*).

Figura 2. Relația „Eu (elevul) – Muzică” în procesul educațional [21; 26]

Noutatea prezentului curriculum rezidă în mai multe aspecte, precum:

→ **Redefinirea competențelor specifice** în conformitate cu:

- (a) **domeniile de activitate muzical-artistică** specifice învățământului general: audiție (receptare), interpretare (vocală, corală, instrumentală etc.), creație muzicală elementară și reflexie (analiză-caracterizare a muzicii în raport cu propriile valori),
- (b) **nivelurile receptării unei creații muzicale** (auzire – la nivel fiziologic, ascultare – la nivel psihologic, percepție – la nivel spiritual),
- (c) **conexiunea dintre muzică și viață** în situații de învățare și cotidiene.

Competențele specifice *Educației muzicale* asigură:

- corelarea componentei *Valori și atitudini specifice* la nivelul ariei curriculare *Arte*.
- cunoașterea sinelui și a lumii prin valorile muzicii naționale și universale – element de conexiune între clasele primare și gimnaziale;
- contexte variate de formare/dezvoltare a culturii muzicale a elevilor: situații de învățare și cotidiene, contexte educaționale și socioculturale;
- promovarea culturii personale, a tezaurului național și universal al muzicii;
- formarea/dezvoltarea elevului ca purtător, creator și promotor al culturii muzicale.

→ **Reorganizarea unităților de conținut** conform principiului modular concentric pe parcursul temporal al anului școlar.

Au fost reconceptuate temele modulelor din clasa a V-a, astfel încât să fie asigurată continuitatea educației muzicale dintre clasele primare și cele gimnaziale. Conținuturile modulelor din clasa a V-a reperează experiențele învățării din clasele primare: în primul modul sunt generalizate conținuturile clasei întâi, în modulul doi – conținuturile clasei a doua și, parțial, conținuturile din clasa a treia, în modulul trei – conținuturile clasei a treia și în modulul patru – conținuturile clasei a patra, toate fiind abordate la un nivel mai înalt de sinteză. Cadrul didactic poate reveni, pentru activitatea de audiție, la unele exemple muzicale incluse în curriculumul pentru învățământul primar. În acest context, sugerăm cadrelor didactice să valorifice din manualul clasei a V-a numai repertoriul muzical pentru interpretare, iar pentru predare – învățare, să utilizeze manualele școlare și ghidurile profesorilor de *Educație muzicală* din clasele primare.

Au fost reorganizate temele modulelor pentru clasa a VI-a, astfel încât se vor studia conexiunile muzicii cu alte arte, cu natura, cu istoria. Este important de menționat că în cadrul temelor „Muzica cu și fără program” se va continua studiul corelației muzicii cu alte domenii (natura, istoria, științele), în corespundere cu evoluția genurilor muzicale (vocale, instrumentale).

Au fost restructurate unitățile de conținut din clasa a VII-a, studiul chipului și al dramaturgiei muzicale fiind incluse în primul modul – ca inițiere pe baza unor creații de forme mici, iar în modulele doi, trei și patru se vor studia chipul și dramaturgia în creațiile vocale, instrumentale și, finalmente, în muzica dramatică (opera, baletul). Bineînțeles, nu poate fi studiat chipul creației muzicale fără a face referință la dramaturgia muzicală și invers. Ordonarea temelor se raportează la clasificarea genurilor muzicale și respectă gradualitatea procesului de învățare.

Au fost dezvoltate unitățile de conținut din clasa a VII-a, astfel încât elevii să evalueze muzica zilelor noastre, înainte de a identifica muzica precum o valoare a eului.

→ **Revizuirea unităților de competență** prin corelare cu competențele specifice și unitățile de conținut, urmărind gradualitatea, complexitatea, transferabilitate și contextualitatea competențelor.

→ **Diversificarea activităților de învățare recomandate**, cu accent pe: (a) echilibrul și armonizarea raportului dintre domeniile de *audiție – interpretare – creație muzicală* în cadrul unei lecții; (b) valorificarea achizițiilor din domeniul cunoașterii elementelor de limbaj muzical în cadrul activităților muzicale (adică, pe cale practic-aplicativă); (c) transpunerea achizițiilor obținute la disciplină în contexte educaționale și cultural-artistice, în mediul familiei/școlii/comunității; (d) cunoașterea sinelui și a lumii prin valorile muzicii naționale și universale (păstrarea echilibrului dintre volumul muzicii naționale

și universale în repertoriul de audiție și interpretare); (e) propunerea unor teme pentru activități comunicative, proiecte individuale/de grup și proiecte STEAM.

Activitățile comunicative orientează cadrele didactice spre unele aspecte importante în studiul temei, care pot fi abordate în discuții dirijate, în cadrul analizei-caracterizării a muzicii audiate.

Exercițiile reunesc oportunitățile de formare – dezvoltare a culturii de interpretare, audiție și creație muzicală a elevilor. *Activitățile muzical-didactice* reprezintă activitățile muzicale propriu-zise.

Proiectele STEAM integrează activități/materii de studii (de la diferite discipline umaniste) într-o paradigmă de învățare coerentă, bazată pe aplicații din lumea reală. Sunt sugerate *produsele evaluabile* pentru a stabili mai eficient finalitățile activităților de învățare ale fiecărei unități de conținut.

→ **Introducerea sistemelor sintetice de finalități educaționale** pentru fiecare clasă.

Elementele de inovație ale curriculumului național (ediția 2019) la disciplina *Educație muzicală* nu intră în contradicție cu principiile specifice lecțiilor de *Educație muzicală* [27, p. 45]:

- principiul psihologismului: emotivitate, pasiune, degajare interioară, trăire spirituală, inspirație, delectare;
- principiul dramaturgiei artistice: Initio-Motus-Terminus: impuls – dezvoltare – culminație – deznodământ – încheiere;
- principiul dinamismului derulării: „spectacol” original, personajele cărui sunt copiii, muzica, profesorul;
- principiul integrității formei/conținutului: obținută prin sincretismul activităților de învățare, al subiectului lecției și al percepției/trăirii muzicii;
- principiul creativității: proces viu, operă/creație originală a profesorului și a elevilor [idem].

II. REFERINȚE PROIECTIVE ALE CURRICULUMULUI LA DISCIPLINA EDUCAȚIE MUZICALĂ, CLASELE A V-A – A VIII-A

2.1. Curriculumul ca sursă de proiectare didactică

Proiectarea și desfășurarea tuturor acțiunilor demersului *Educației muzicale* în funcție de condițiile concrete ale procesului educațional vizează următoarele repere:

- precizarea/adaptarea conținuturilor *Educației muzicale* la competențele specifice și a unităților de competență formate prin muzică ca disciplină școlară;
- selectarea/combinarea tehnologiilor specifice *Educației muzicale* cu tehnologiile general-didactice;
- elaborarea, în această bază, a proiectelor didactice de lungă și de scurtă durată, ale altor forme de activitate didactic-educatională și artistică;
- desfășurarea procesului educațional în baza principiilor *Educației muzicale*, aplicând combinațiile/sistemele de tehnologii specifice *Educației muzicale* optime, stabilite individual;
- proiectarea și realizarea evaluării școlare la fazele inițială, curentă și finală.

Cadrele didactice vor utiliza curricula la proiectarea și realizarea procesului educațional în cadrul clasei. Curriculumul stimulează creativitatea și libertatea cadrelor didactice. În premisa realizării competențelor proiectate și a parcurgerii integrale a conținuturilor obligatorii, învățătorul, în funcție de specificul resurselor umane și materiale, are dreptul:

- să modifice timpul efectiv destinat pentru parcurgerea conținuturilor;
- să utilizeze personalizat și să completeze activitățile de învățare și produsele școlare recomandate;
- să proiecteze și să realizeze strategii originale de predare – învățare – evaluare, optând pentru tehnici și metode variate.

Pentru elevii cu CES, cadrele didactice vor elabora planuri educaționale individualizate în baza curriculei disciplinelor.

Scopul artelor în sistemul de învățământ general este să scoată în evidență lumea și sinele prin mijloace artistice. Noțiunea *educație muzicală* este interpretată ca proces individual, continuu, de autodesăvârșire spirituală a personalității prin multiple forme de contactare cu arta muzicii. Educația, și nu instruirea profesională, este dezideratul principal al disciplinelor din aria curriculară *Arte*. Educația muzicală a elevilor poartă un caracter artistic și se întemeiază pe comunicarea dintre *elev – artă* activă și pe raportul *artă – viață*.

Studiul muzicii la lecțiile de *Educație muzicală* în gimnaziu este axat pe patru **domenii de activitate muzicală**: audiție, interpretare, creație muzicală și reflexiune; iar învățarea este centrată pe dimensiunile: *cunoștințe, capacități, deprinderi, atitudini și valori* ca ansamblu/sistem integrat, ce formează și dezvoltă o competență școlară. Această

viziune conceptuală este determinată de definiția competenței școlare promovată prin *Codul Educației* și prin *Cadrul de Referință al Curriculumului Național: Competența școlară este un sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori dobândite, formate și dezvoltate prin învățare, a căror mobilizare permite identificarea și rezolvarea diferitor probleme în diverse contexte și situații.*

Disciplina școlară *Educație muzicală* este studiată la fel ca alte fenomene – fizice, lingvistice, biologice etc., însă este important să înțelegem că muzica este artă și cunoașterea ei diferă de cea a unei științe, chiar și atunci când devine obiectul unei discipline școlare. În practica școlară **poate fi realizată adecvat metodologia educației muzicale dacă profesorul cunoaște muzica, concepția disciplinei (1995) și valoarea unităților de conținut propriu-zise.** Punctul de plecare al conținutului învățământului este informația, ea fiind elementul care se transmite, inițial, de la formele cele mai simple (concrete), respectiv reprezentări achiziționate în activitățile muzicale (de natură practică) și, apoi, prin forme abstracte și complexe: noțiuni, judecăți, teorii, principii, concepții. Procesul de formare a deprinderilor și a aptitudinilor muzicale va fi însoțit de informații necesare cunoașterii și nu invers.

Cunoașterea muzicii este un proces complex de conștiință, care provoacă emoții, impresii, sentimente și idei în cadrul practicilor de audiție/interpretare/creație.

Accesul la esența muzicii este înlesnit de convergența trăirii și a înțelegerii, a sensibilului și a mentalului, a desfătării și a cugetului. Trăirea emoției reprezintă exigența unei educații muzicale, a unei educații în receptarea/interpretarea muzicii care este prezentă în toate momentele actului muzical. Trăirea emoțională a muzicii reprezintă punctul de plecare al cunoașterii artistice, care, mai apoi, accede spre experiența mentală, punând în vibrație rațiunea (căutarea răspunsurilor, a explicațiilor, a cunoștințelor etc.). Astfel, în toate activitățile muzical-didactice din cadrul lecțiilor de *Educație muzicală*, descoperirea fenomenului sonor-artistice va solicita, inițial, retrăirea emoțională, apoi, cunoașterea propriu-zisă, care neapărat se va raporta la valori.

Există două abordări ale educației muzicale: (1) *Educația pentru muzică* – vizează pregătirea pentru interpretarea/receptarea, înțelegerea și asimilarea cât mai adecvată și profundă a mesajului artistic; (2) *Educația prin muzică* – vizează valorificarea potențialului educativ al operei de artă muzicală în vederea formării generale a personalității umane a elevului. În sistemul de învățământ general, aceste două căi de educație se interpătrund, dar prioritate deține educația prin muzică. În acest sens, cunoașterea muzicală permite realizarea premiselor pentru înțelegerea, receptarea și integrarea muzicii în viață.

Prin muzica interpretată, audiată, creată se va modela comunicarea elevului cu lumea, autocunoașterea și formarea viziunii despre și pentru viață.

Valorile educației muzicale în învățământul preuniversitar reunesc [34]:

- trăirea muzicală drept chintesență în activitățile muzicale;
- principiul modular în traseul de realizare a curriculumului;
- lecția de *Educație muzicală* ca formă de activitate (creație) muzical-pedagogică, concepută în baza principiilor dramaturgiei artistice;
- sistemul activităților muzical-didactice ca produs derivat din cele patru domenii de activitate muzicală: *creație – interpretare – audiere – reflexie*;

- cultura muzicală, care înglobează rolul, funcțiile și finalitățile culturii în general, în procesul căreia elevul, cunoscând/valorificând lumea, se cunoaște/se modelează pe sine ca ființă spirituală;
- *educația muzicală* propriu-zisă, ca muzicalizare a ființei umane prin cultivarea unor calități specifice: *sentimentul muzical* = simț deosebit al muzicii, *gândirea muzicală* = judecată în sonorități-trăiri, *conștiința muzicală* = capacitate de a auzi artistic-sonor lumea, *inteligența muzicală* = grad superior al culturii muzicale [22];
- educația prin muzică, alături de cultivarea unor competențe specifice, urmărește devenirea spirituală a personalității.

Trăirea emoției, exigența unei educații muzicale, a unei educații în receptarea/interpretarea muzicii este prezentă în toate momentele actului muzicii: *audiție – interpretare – creație* [38, p. 75]. Primul pas în orice formă de inițiere muzicală este trăirea, pe care se sprijină, în cele din urmă, toate judecățile pe care ni le formăm asupra celor trăite. Din trăire, selectăm elementele de cunoaștere/identificare a oricărui fapt spiritual. Când muzica este percepută ca fiind desprinsă de impactul ei emoțional și intelectual, ea devine act veritabil de cunoaștere. Emoția reprezintă punctul de plecare al cunoașterii muzicii, care accede spre experiența mintală, pune în vibrație rațiunea pentru a reveni la imaginea artistică prin retrăirea mult mai colorată și mai nuanțată. Absența conceptelor în limbajul artistic nu înseamnă absența gândirii, respectiv a unei gândiri muzicale, ultima menționată având caracteristicile sale specifice.

Cunoașterea muzical-artistică este imagistică, conținutul ei fiind „cucerit” de natura dublă a omului – emoționalul și raționalul. Arta își îndeplinește rostul prin judecata explicativă a mișcărilor emoțional-afective. Valențele educative ale artei pot fi potențate în cazul cunoașterii artistice cu referire la cea științifică, care pune în valoare actul de trăire și gândire, care se întrepătrund, colaborează și se completează.

Studiul oricărei creații muzicale parcurge inevitabil câteva axe: imaginea muzicală, limbajul muzicii, forma/genul muzicii. Prin urmare, studiul conținutului mesajului sonor-artistice (al imaginii muzicale) presupune descoperirea mijloacelor de expresie muzicală (melodie, ritm, tempo, nuanțe dinamice, timbru etc.) și invers – cercetarea limbajului muzical înlesnește înțelegerea/descoperirea imaginii muzicale dintr-o creație, dacă trăirea emoției este prezentă în toate momentele actului muzicii: *audiție – interpretare – creație*. Se recomandă identificarea a 1-3 elemente de limbaj, care contribuie la edificarea imaginii muzicale a creației muzicale audiate. În așa fel, procesul de analiză – caracterizare a muzicii se va întemeia pe propria experiență auditivă a elevilor și elementele analizate/caracterizate se vor raporta la tema studiată.

Muzica exprimă și, totodată, determină cea mai vastă gamă a trăirilor umane. Nu pot fi educate capacitățile de a medita despre muzică fără a o audia; nu poate fi emisă o apreciere valorică a unei creații fără activitatea de receptare a acesteia; nu putem percepe frumosul în opera de artă fără „altoirea” sensibilității, a capacității de a trăi emoțional mesajul sonor.

Este important să respectăm succesivitatea modulelor, care asigură avansarea treptată pe traseul *Educației muzicale*. Achizițiile noi se întemeiază pe cele precedente și, astfel, se asigură continuitatea logică și firească a procesului de învățare. Dacă vom analiza succesiunea temelor propuse, vom descoperi un principiu de organizare modulară a unităților de învățare, care se manifestă pe orizontală și pe verticală.

Principiul modular stă la baza organizării unităților de conținut și se manifestă în trei perspective de abordare:

- **pe orizontală**, prin care se stabilește conexiunea dintre temele curriculare din cadrul unui an de studii;
- **pe verticală**, prin care se stabilesc legături între temele modulelor din clase diferite;
- **pe diagonală**, prin care pot fi stabilite multiple conexiuni între temele modulelor din clase diferite.

Pentru a asigura continuitatea educației muzicale a elevilor dintre învățământul primar și cel gimnazial, unitățile de conținut din clasa a V-a reunesc teme prin care se revine la parcursul didactic din clasele primare, dar cu un grad sporit de generalizare și cu exemple de repertoriu muzical noi. Pentru a facilita comprehensiunea „pașilor” de înaintare în lumea artei muzicale, fiecare an de studii are un titlu generic (cu care, totodată, demarează educația muzicală în fiecare clasă):

- În clasa a V-a – „Muzica în viața mea”;
- În clasa a VI-a – „Muzica cu și fără program”;
- În clasa a VII-a – „Imaginea și dramaturgia creației muzicale”;
- În clasa a VIII-a – „Valori perene ale muzicii naționale și universale”.

În **clasa a V-a** se va descoperi rolul muzicii în viața omului, se vor specifica însușirile sunetului muzical, prin mijlocirea cărora se edifică evenimentul sonor în creația muzicală. Menționăm că nu se recomandă învățarea tuturor însușirilor sunetului muzical în cadrul unei singure lecții. Se propune studiul, mai întâi, al duratei sunetului (care generează ritmul muzical), apoi – al înălțimii sunetelor (care generează melodia). Activitățile muzicale în viața omului vor fi raportate la triada *creație – interpretare – audiție*. Prin urmare, elevul va participa în diverse contexte de comunicare și exprimare prin muzică în calitate de:

- **creator** prin modelizarea planului de interpretare a unui cântec, în cadrul activităților de improvizație de ritmuri, motive/melodii, acompaniament etc.,
- **interpret** de creații vocale, vocal-corale, interpret la instrumente muzicale pentru copii și la pseudoinstrumente (interpretare a ritmurilor, acompaniament la piesele vocale etc.),
- **auditor** (ascultător, receptor, consumator) de creații muzicale în procesul de audiții muzicale.

Expresivitatea discursului muzical va fi descoperită prin intermediul elementelor de limbaj muzical studiate în diversitatea activităților muzical-didactice. În creațiile interpretate și audiate se va identifica și se va caracteriza expresivitatea și descriptivitatea muzicii (revenire la tema din clasa a doua și dezvoltarea acesteia la un nivel mai mare de complexitate).

Organizarea ideilor muzicale într-o creație va fi determinată de identificarea formei muzicale (simplă/compusă) în creațiile interpretate și audiate. În repertoriul pentru activitatea de audiție pot fi incluse creațiile muzicale audiate în clasa a doua (la tema respectivă).

Inițierea elevilor în lumea genurilor muzicale se va realiza prin distingerea expresivității și descriptivității creațiilor muzicale, de la genurile primare din viața oamenilor (cântecul, dansul, marșul) și până la o viziune de ansamblu privind cântul vocal/

coral și interpretarea instrumentală în cele mai reprezentative genuri (pentru muzica vocal-corală: cantată, oratoriu; pentru muzica instrumentală: sonată, concert; pentru muzica dramatică: operă și balet).

Pe parcursul clasei a V-a se vor actualiza toate cunoștințele din domeniul citit-scrișului muzical, care sunt incluse în curriculumul din clasele primare. În cadrul evaluărilor inițiale profesorul va constata gradul de inițiere a elevilor în domeniul citit-scrișului muzical și va planifica judicios care/câte materii, în ce succesiune vor fi învățate pentru a recupera abilitățile muzicale necesare în studiul curriculei din clasa a V-a. Cunoștințele din domeniul citit-scrișului muzical vor fi achiziționate exclusiv prin activități practice, activități de creație muzicală, sub formă de joc muzical.

Nu se vor utiliza caietele de note și scrisul muzical clasic. Tehnicile reunesc: sistemul relativ de reprezentare a raportului de înălțime a sunetelor în scărița Do (eventual, aplicabilă în tonalitățile oportune pentru cânt), gestul melodos al mâinii, reprezentarea grafică (prin simboluri accesibile) a raportului de durată și înălțime etc. Studiul elementelor de citit-scriș se subordonează necesității de a percepe/a caracteriza limbajul muzical al pieselor muzicale studiate.

În **clasa a VI-a** se vor compara posibilitățile expresive și descriptive ale limbajului muzical și ale limbajului altor arte (literatură, coregrafie, arte plastice, teatru). Mijloacele de expresie muzicală (melodie, ritm, tempo, nuanțe dinamice, timbru, formă etc.) vor fi comparate, asemănate, deosebite de mijloacele limbajului literaturii, ale artelor plastice și ale coregrafiei.

Sistemul de elemente ale limbajului muzical va fi conștientizat în modalitatea de reprezentare a naturii prin mijloace muzical-artistice, ca apoi să fie concretizate și specificate în cele două tipuri de organizare a discursului muzical: muzică cu și fără program. Anume aici este necesară respectarea gradualității și a sistematizării în selectarea repertoriului muzical: de la piese mici, miniaturale spre creații complexe; de la genuri primare la forme muzicale compuse.

Studiul muzicii cu program va anticipa studiul muzicii fără program, chiar dacă, eventual, definirea, descrierea și explicarea diferențelor se propune la începutul acestor două module. Se recomandă studiul creațiilor cu program despre natură, istorie. Astfel, va fi asigurată abordarea modulară a unităților de conținut pe orizontală (pe parcursul celor patru module ale unei clase). Este esențială parcurgerea unor trasee de cunoaștere/cercetare/descoperire a unor creații muzicale (expresivitatea limbajului muzical, asociațiile privind mesajul ideatic și afectiv – elemente ale imaginii muzicale, organizarea ideilor muzicale într-o formă etc.), care se vor aduna în *experiențe artistice* – model pentru activitatea independentă, în situații de învățare și cotidiene, în diverse contexte educaționale și socioculturale. Alegerea repertoriului muzicii fără program va depinde de achizițiile elevilor: Care genuri de muzică pură deja cunosc? Cu care genuri de muzică instrumentală s-au familiarizat în clasele precedente? Se recomandă studiul creațiilor instrumentale în următoarea ordine: piesa miniaturală, sonata, concertul, simfonia. Este evident că la lecții nu se va audia integral un concert sau o simfonie, ci unele fragmente sau o mișcare (una dintre părțile creației muzicale).

În **clasa a VII-a** culminează studiul tipologiei imaginii muzicale prin diferențierea caracteristicilor și a etapelor de constituire a imaginii muzicale într-o creație (început, înaintare – continuare, culminație, sfârșit). Rolul limbajului muzical în edificarea/

expresivitatea imaginii într-o creație se va stabili conform principiului modalităților de organizare a genurilor muzicale în muzică vocală, instrumentală și dramatică (respectat și în clasele anterioare). Bineînțeles, noțiunea de imagine muzicală nu este operată în *Educația muzicală* pentru prima dată în clasa a VII-a. Din clasa întâi elevii au început să studieze imaginea muzicală (temele: Ce exprimă muzica? Ce „povestește” muzica? ș. a.). La fiecare lecție de *Educație muzicală*, în cadrul fiecărei activități muzical-didactice (din domeniile audiere, interpretare, creație) este inevitabilă referința la imaginea muzicii audiate/interpretate/create etc., însă expresia „imagine muzicală” nu era cunoscută în clasele anterioare, operându-se cu expresia „conținutul muzicii”.

În **clasa a VIII-a** elevii vor explora relațiile dintre muzică și universul spiritual propriu, pe baza exemplelor valorilor perene ale muzicii naționale și universale. Ei își vor sistematiza percepțiile referitoare la diverse curente și stiluri muzicale, accedând la muzica din zilele noastre. Relația „eu – muzică” din clasa întâi va culmina cu tema „Muzica – valoare a Eului”.

Calitățile conținuturilor educației, care permit formarea – dezvoltarea permanentă a elevilor, sunt:

- caracterul obiectiv, istoric, dinamic, integral și deschis;
- amplificarea, diversificarea și specializarea;
- prelucrarea pedagogică.

În procesul de planificare a conținuturilor *Educației muzicale* se va ține cont de păstrarea raportului dintre valorile culturii naționale și cele universale, includerea repertoriului muzical din diverse paliere ale muzicii (populare, religioase, academic, de divertisment), raportarea conținuturilor la diverse forme de inițiere muzicală (audiere, interpretare, creație, reflexie) și gradul de dezvoltare al culturii muzicale a elevilor.

2.2. Proiectarea didactică de lungă durată

Deosebim două **tipuri de proiectare didactică**: proiectarea de perspectivă (tematic-co-calendaristică, de lungă durată) și proiectarea lecției/activității muzicale (de scurtă durată).

Care variabile intervin în alegerea variantei de lecție de *Educație muzicală*?

- poziționarea actului instructiv: începutul/mijlocul/sfârșitul temei;
- caracteristicile grupului de elevi (mărimea, omogenitatea, nivelul pre-achizițiilor în domeniul muzicii etc.);
- recomandările *Curriculumului disciplinar*;
- gradul de asigurare informațională (material muzical, material teoretic, suport intuitiv video, acces la internet etc.);
- stilul de predare al profesorului.

Etapele de proiectare didactică derivă din algoritmul procedural, ce corelează patru întrebări esențiale:

- Ce voi face? ↔ Competențe care necesită a fi fixate și atinse,
- Cu ce voi face? ↔ Conținuturile – resurse educaționale de care dispune sau trebuie să dispună pedagogul,

- Cum voi face? ↔ Metodologie – stabilirea unei strategii educaționale, coerente și pertinente, pentru atingerea finalităților propuse,
- Cum voi ști că ceea ce trebuia făcut a fost făcut/a fost atins? ↔ Evaluare – elaborarea metodologiei (sistem de metode și tehnici) de evaluare a rezultatelor școlare.

Actualmente, în practica școlară, lecția de *Educație muzicală* se manifestă biaspectual: pedagogic – **ca lecție școlară-tip** (prin valorificarea principiilor didacticii generale) și artistic – **ca activitate muzicală** (în baza principiilor specifice actului artistic). Elaborarea unui conținut modern pentru lecția de *Educație muzicală*, din punct de vedere didactic, presupune îmbinarea unei totalități de materie (având în vedere progresele științei, interdisciplinaritatea, transdisciplinaritatea, materialul informativ și repertoriul muzical) cu cele mai recente rezultate ale cercetărilor psihologice, pedagogice și metodice; din punct de vedere muzicologic, presupune adecvarea proceselor de învățare a conținuturilor potrivit specificului artei muzicale și a actului de cunoaștere artistică; din punct de vedere filosofic, presupune orientarea axiologică și relevanța conținuturilor învățării față de finalitatea educației muzicale – cultura muzicală ca expresie a spiritualității omului. Însă simpla transpunere a metodelor moderne de învățământ în demersul didactic nu tocmai conduce la „modernizarea” lecției. Toate evenimentele didactice ale lecției de *Educație muzicală* trebuie să fie subordonate legilor artei și specificului cunoașterii artistice în realizarea demersului curricular.

Proiectarea de lungă durată:

- este un **document administrativ**, care se întocmește de către cadrul didactic la începutul anului școlar pentru fiecare clasă și admite operarea unor ajustări, dezvoltări pe parcursul anului, în funcție de dinamica reală a clasei de elevi;
- trebuie să constituie un **instrument funcțional**, care să asigure un parcurs ritmic al conținuturilor și al evaluărilor în cheia paradigmei ECD, edificat în baza structurii anului școlar și orientat spre realizarea finalităților curriculare de către elevii clasei.
- este oportun să dea dovadă de un **caracter personalizat**, realizând o confluență a normativității didactice cu creativitatea și competența profesională a pedagogului, benefică, întâi de toate, pentru elev; proiectările de lungă durată planificate pot fi folosite ca repere pentru demersul personalizat [33, p. 10].

Proiectul de lungă durată include: antetul, proiectarea administrării disciplinei și proiectarea unităților de învățare. Propunem următoarea structură a proiectului de lungă durată:

1. Antetul proiectului de lungă durată va include următoarele elemente:

- Disciplina: se scrie denumirea disciplinei în conformitate cu *Planul-cadru*;
- Competențele specifice disciplinei: se transcriu din curriculumul disciplinar;
- Bibliografie, se listează produsele curriculare aferente disciplinei:
  - produse curriculare principale: curriculumul disciplinar, manualul școlar aprobat de MECC;

- produse curriculare auxiliare: ghid de implementare a curriculumului pentru învățământ gimnazial, ghiduri metodice pentru cadrele didactice, instrucțiuni metodologice, softuri educaționale etc.

2. Proiectarea administrării disciplinei se axează pe reflectarea numărului de ore (pe săptămână, an de studii) și corelarea acestora cu unitățile de învățare.

Indicațiile pentru completarea rubricilor prevăd următoarele aspecte:

- **Nr. de ore/săptămână** – se scrie în conformitate cu *Planul-cadru*.
- **Nr. de ore/an** – se calculează în funcție de structura anului școlar, care este stabilită pentru fiecare an școlar în parte de către MECC al Republicii Moldova.
- **Unitățile de învățare** – pot fi eșalonate preluând denumirile unităților de conținut (ale modulelor) din curriculumul disciplinar (v. *Repartizarea orientativă a orelor pe unități de conținut pe clase*).
- **Nr. de ore/modul** – se proiectează orientativ, ținând cont de: recomandările curriculumului la disciplină (v. *Repartizarea conținuturilor pe clase și unități de timp*); complexitatea conținuturilor; ritmul de învățare al elevilor etc.
- **Evaluări** – se proiectează ținând cont de recomandările descrise în curriculum; se vor proiecta evaluări inițiale (EI), evaluări formative (EF) și evaluări sumative (ES) la fine de semestre, iar la fine de module se vor proiecta și realiza evaluări formative.
- **Observații** – în această rubrică se înregistrează modificările care, eventual, vor surveni pe parcursul anului școlar.

3. Proiectarea unităților de învățare în cadrul proiectării de lungă durată poate reflecta următoarele aspecte:

Unități de competență	Detalieri de conținut	Nr. de ore	Data	Resurse	Evaluare	Obs.
Modulul 1. Muzica în viața mea – 6 ore						
1.1.	Rolul muzicii în viața omului.	1		Manual, cl. 1, pp. 5-26		P1 ¹
1.2.						P5
1.3.	<i>Audiție:</i> Imnul de Stat al Republicii Moldova, Muz. Alexandru Cristea, vers. Alexe Mateevici; C. Rusnac, „Sărbătoreasca” <i>Interpretare:</i> „Copilăria”, muz. D. Radu, vers. C. Dragomir. <i>Creație:</i> improvizații ritmice.			M. cl 2, pp. 5-10 http://www.presedinte.md/hymn http://moldovenii.md/md/people/292/audio-album/id/240		

Indicațiile pentru completarea rubricilor prevăd următoarele aspecte:

- **Unități de competență** – în variantă schematică, se transcriu numerele de ordine ale tuturor unităților de competență raportate la unitatea de conținut pentru modulul dat în curriculumul disciplinar (de exemplu: 1.1; 1.2; 1.3 etc.). Dacă se consideră necesar, se transcriu din curriculum.

- **Detalii de conținut** – se eșalonează temele pentru unități de 1-3 ore, care reunesc: (a) cunoștințele muzicale, (b) materialul muzical pentru activitatea de audiție, interpretare, creație. Se explicitează, mai succint sau mai desfășurat, parcursurile elevilor la fiecare lecție. Înscrierile din această rubrică trebuie să evidențieze formulări esențializate, care se vor trece în catalogul clasei la fiecare lecție.
- **Numărul de ore** – se eșalonează câte o oră pentru fiecare detaliere de conținut corespunzătoare.
- **Data** – se trec datele calendaristice pentru fiecare subiect tematic indicat în coloana anterioară, ținând cont de structura anului școlar și de orarul clasei.
- **Resurse** – se indică paginile din manual și, eventual, din suporturi didactice auxiliare (inclusiv link-urile pentru repertoriu), pentru fiecare oră. La discreția profesorului, pot fi notate și alte elemente (materiale didactice, forme de organizare a activităților ș.a.).

La nivelul unității de conținut, nu este obligatoriu de a proiecta metodele și formele activității didactice la lecții; referințe la acest aspect pot fi făcute în detalierea conținuturilor, dacă sunt necesare.

- **Evaluare** – înscrierile din această coloană vor indica lecțiile în cadrul cărora se proiectează evaluarea: inițială (EI); formativă (EF); sumativă (ES).
- **Observații** – în această rubrică se înregistrează modificările care, eventual, vor surveni pe parcursul anului școlar; la fel, se pot face înregistrări privind aspectele evaluării (unități de competență evaluate/produse).

Un cadru didactic experimentat și creativ poate elabora variante personalizate inedite ale proiectului de lungă durată la nivel de clasă.

2.3. Proiectarea didactică de scurtă durată

Proiectul didactic de scurtă durată oferă o schemă rațională și personalizată a desfășurării lecției, în baza a trei repere interconținute:

- **obiectivele lecției** – ceea ce ne propunem să realizăm;
- **conținuturi și strategii didactice** – elementele necesare pentru a realiza ceea ce ne-am propus;
- **strategii de evaluare** – modul în care măsurăm eficiența învățării.

Proiectarea didactică de scurtă durată include: (1) antetul, (2) demersul didactic/scenariul didactic/desfășurarea lecției/a activității.

A proiecta o lecție în clasă înseamnă a efectua următoarele operații [15]:

1. analiza generală a lecției prin consultarea curriculumului, a manualului și a altor surse bibliografice (Ce vom preda?);
2. încadrarea activității respective în sistemul de lecții sau în proiectul de lungă durată (Unde ne situăm?);
3. stabilirea competențelor/subcompetențelor pentru fiecare temă (Ce urmărim în activitatea respectivă?);
4. stabilirea resurselor necesare realizării (Cu ce vom realiza cele propuse? Ce muzică se va audia? Ce muzică se va interpreta? Ce legități ale artei muzicale se vor cerceta?);

5. identificarea strategiilor didactice adecvate educației muzicale (Cum procedăm pentru a realiza ceea ce ne-am propus?);
6. selectarea, structurarea logică și esențializarea conținutului potrivit unei dramaturgii emoționale (La ce activități muzical-didactice ne raportăm în predare – învățare?);
7. determinarea formelor de evaluare (Cum vom ști dacă am realizat ceea ce ne-am propus?);
8. stabilirea modalităților de aplicare (Cum vom realiza transferul?).

Calitățile și specificul artei muzicale pot condiționa organizarea procesului de *predare – învățare – evaluare* la lecția de *Educație muzicală* prin: caracterul comunicării dintre profesor – elev – muzică, calitatea materialului muzical, tehnologiile și conținutul logistic al demersului educativ.

Deosebirile esențiale dintre lecția de *Educație muzicală* și alte discipline școlare:

1 – conținutul muzicii ca artă condiționează atât forma/structura lecțiilor, cât și metodologia de realizare a elementelor acesteia;

2 – principala trăsătură a lecției de *Educație muzicală* este faptul că e o lecție de artă: cunoașterea muzicii presupune unitatea emoțiilor și a rațiunii, a conștiinței și a simțurilor;

3 – muzica acționează asupra întregii personalități a elevului, adică asupra psihicului, a motricității, a proceselor fiziologice și spirituale etc.;

4 – fiecare eveniment didactic al lecției de *Educație muzicală* trebuie să dinamizeze elevul și să-i genereze o atitudine cointereseată pentru muzică;

5 – toate componentele lecției se realizează în baza unității dintre elementele emoțional – rațional și artistic – tehnic;

6 – la lecția de *Educație muzicală* domină activitățile de tip colectiv: cântul vocal-coral, audiția muzicii etc.;

7 – rezultatele educației muzicale din cadrul lecției sunt condiționate de următorii factori: calitatea materialului de studiu, nivelul de dezvoltare al capacităților de cunoaștere a elevilor (dezvoltarea generală și specifică – muzicală), eficiența metodelor practice, asigurarea didactică a demersului lecției, personalitatea pedagogului.

Factorii sus-numiți nu pot fi stabiliți o dată și pentru totdeauna, deoarece toți elevii sunt diferiți, o clasă se distinge de altele, iar nota de personalitate în derularea lecției poate fi adusă, mai ales, de către profesor. În concluzie, nu poate fi prestabilită în mod definitiv o structură stabilă a lecției de *Educație muzicală*. Prezentăm ca argument afirmația academicianului Dmitrii Kabalevski: lecția de muzică trebuie să păstreze mereu integritatea care reunește toate elementele componente într-o singură noțiune – muzică, artă muzicală... Profesorul trebuie să fie liber de puterea schemei care solicită un standard în realizarea lecției [33, p. 16].

În **structura unui proiect didactic** delimităm cinci compartimente [37]:

- Antetul: date generale (foaia de antet care cuprinde informații generale despre procesul de realizare a lecției);
- Demersul didactic: schița scenariului lecției (organizată într-un tabel în care se dezvoltă raportul elementelor procesului educațional potrivit etapelor);

- Scenariul desfășurat al lecției (descrierea desfășurată a scenariului lecției în formă liberă);
- Matricea de evaluare a rezultatelor școlare (specificarea rezultatelor/produselor școlare evaluate, a criteriilor și a tehnologiilor de evaluare proiectate);
- Anexe: materialul-suport pentru lecție (portrete, CD-uri, planșete, postere, tabele, imagini, tablouri, prezentări în program digital Power Point, filme etc.).

Deoarece metodologia de formare a competenței școlare presupune un proces de parcurgere a patru etape succesive de formare, propunem următorul model de structurare a etapelor unei lecții: Evocare – Realizarea sensului – Reflecții (ERR), care este un cadru integrat și-l ajută pe profesor să caute modalități de a-i încuraja pe elevi să învețe activ.

Descriem pe scurt acest model E-R-R-E.

Evocarea este partea de debut a lecției, primul pas în procesul de formare a competențelor, care corelează tema și cunoștințele achiziționate anterior. În timpul evocării se realizează mai multe activități cognitive importante. În primul rând este creat un context în care elevul își amintește ce știe despre un anumit subiect, începe să se gândească la subiectul pe care în curând îl va examina în detalii. Este important faptul că, prin această activitate inițială, elevul stabilește un punct de plecare bazat pe cunoștințele sale, pe experiența proprie de învățare, care poate fi suplinită cu altele noi. Elevii compară cunoștințele proprii cu cele ale colegilor, reorganizează cunoștințele anterioare într-o schemă nouă.

Evocarea poate include următoarele elemente din lecția tradițională: momentul organizatoric, reactualizarea temei, verificarea temei pe acasă, anunțarea noului conținut etc. Bugetul de timp pentru etapa de evocare nu va depăși 8 – 10 minute, încadrate la maximum într-o activitate muzical-didactică (audiția fragmentelor din creații muzicale, încălzirea/exersarea vocilor, interpretarea unui cântec deja însușit etc.). Stimularea elevilor în explorarea temei lecției poate fi susținută cu întrebări de tipul: Care este subiectul? Ce știți despre el? Ce vreți și/sau trebuie să aflați despre el? De ce trebuie să cunoașteți aceste aspecte?

În etapa de evocare se produc următoarele procese cognitive:

- evocarea/amintirea cunoștințelor și a experiențelor anterioare ale elevilor la tema care va fi studiată;
- analiza calității și a cantității cunoștințelor și experiențelor anterioare ale elevilor la tema care va fi studiată; identificarea lacunelor, a erorilor, a aspectelor neclare (confuzii, neînțelegeri), a valorii și a limitelor acestora;
- compararea propriilor cunoștințe și a experiențelor anterioare cu cele ale colegilor;
- sistematizarea/restructurarea cunoștințelor și a experiențelor anterioare într-o schemă nouă;
- stabilirea interesului și a scopului pentru explorarea subiectului.

Realizarea sensului este etapa esențială, care conduce la construirea sensurilor noi ale cunoașterii prin activitățile de bază – interpretarea vocal/corală și audiție. În acest context, are loc contactul cu noile informații și experiențe. Elevii acumulează un sistem

de cunoștințe fundamentale, aplicând și monitorizând propriile înțelegeri. Cunoștințele muzicale sunt asimilate și valorificate în activități muzicale practice prin formare/dezvoltare a aptitudinilor muzicale. Etapa de realizare a sensului poate include următoarele elemente din lecția tradițională: predarea/învățarea cunoștințelor sau a temei noi, aprofundarea în temă, consolidarea materiei etc.

Sarcinile esențiale ale acestei etape de lecție vizează: (a) menținerea implicării și a interesului elevilor, stabilite în faza de evocare; (b) susținerea eforturilor elevilor în monitorizarea propriei înțelegeri; (c) completarea schemelor cognitive inițiale cu noi informații. Astfel, la nivelul realizării sensului, se încurajează stabilirea scopurilor, analiza critică, analiza comparată și sinteza, aprecierea artistică/valorică a muzicii etc., elemente indispensabile pentru etapa a doua de formare a competențelor.

În etapa de realizare a sensului se produc următoarele procese cognitive:

- confruntarea cu noile informații sau experiențe;
- formularea și adresarea întrebărilor la tema studiată;
- formularea răspunsurilor la întrebări;
- analiza informațiilor și experiențelor noi (analiză critică, analiză comparativă);
- rezolvarea problemelor diverse;
- procesarea/înțelegerea informațiilor (identificarea elementelor esențiale ale conținutului, identificarea conexiunii dintre cunoștințele anterioare și noile informații, stabilirea naturii și semnificației acesteia, integrarea noilor informații în corpusul cunoștințelor vechi (sinteza), care, în felul acesta, se suplinesc și se dezvoltă.

Bugetul de timp pentru această etapă este cel mai mare – până la 30 de minute, încadrate în maximum trei activități muzical-didactice.

Reflecția este o etapă pentru gândire, învățare și formare de competențe, în care se realizează conectarea noilor cunoștințe la propriul sistem de cunoștințe. La această etapă, elevii își consolidează cunoștințele noi și își restructurează activ schema cognitivă inițială, pentru a include în ea noi concepte. În baza ideii că învățarea înseamnă schimbare care se manifestă sub forma unui alt mod de a înțelege, de a se comporta, de a gândi, aceasta este etapa în care elevii însușesc cu adevărat cunoștințe și abilități noi. Această schimbare are loc doar atunci când cei care învață se implică activ în restructurarea tiparelor vechi, pentru a include în ele „noul”.

Reflecția, ca etapă importantă în procesul de formare a competențelor, urmărește câteva aspecte esențiale: (a) crearea condițiilor pentru ca elevii să exprime în propriile lor cuvinte ideile și informațiile atestate sau asimilate; (b) generarea unui schimb sănătos de idei între elevi, prin care să-și dezvolte vocabularul și capacitatea de exprimare; (c) crearea contextului pentru exteriorizarea atitudinilor în raport cu cele învățate.

În cadrul etapei de reflecție se conturează sistemul de cunoștințe, abilități și atitudini, pentru a definitiva ciclul firesc de formare a competenței elevului; se explorează noua cunoaștere într-o manieră proprie, rezolvând noi sarcini de învățare prin cânt, audiții și creație muzicală elementară și prin activități derivate acestor domenii de referință pentru cunoașterea muzicii.

Bugetul de timp pentru această etapă de lecție nu va depăși 8 minute și va realiza conexiunea inversă (feedbackul), concluziile, tema pe acasă, evaluarea rezultatelor

școlare etc. În cadrul activităților muzical-didactice se vor consolida cunoștințele noi, pentru ca, ulterior, să se includă concepte noi, se vor exprima prin cuvinte proprii ideile și informațiile asimilate într-un context personal semantizat, se va genera un schimb de idei/opinii pentru dezvoltarea vocabularului, a capacității de exprimare – moment al schimbării și al reconceptualizării în procesul de învățare.

Propunem următoarele formule de întrebări: Ce ați aflat nou? Ce putem învăța din această experiență? Ce întrebări puteți formula pentru a extrage informații/experiențe relevante, ce nu au fost menționate la etapa evocare? Ca reacție la răspunsurile elevilor, se întreabă: Cum argumentați această opinie? Care este corelația dintre informația dată și cunoștințele/experiențele voastre anterioare? Cum va influența această informație acțiunile ulterioare ale voastre? Care este impactul acestor idei asupra convingerilor voastre?

În etapa de reflecție se produc următoarele procese cognitive:

- reformularea cunoștințelor/experiențelor muzicale într-un limbaj propriu;
- atribuirea unei semnificații cunoștințelor/experiențelor noi, într-un context personal;
- restructurarea schemelor pentru a include în ele „noul”;
- dobândirea unui alt mod de a înțelege;
- formarea unui set nou de comportamente;
- formarea unei convingeri noi;
- conștientizarea valorii propriilor cunoștințe și ale celorlalți;
- sesizarea diversității opiniilor și a faptului că informațiile și ideile se schimbă permanent;
- conștientizarea dificultăților pe care le au elevii în învățare și căutarea soluțiilor pentru a le depăși.

Extinderea este etapa ce urmează după reflecție și are menirea să ofere diferite situații de integrare. Astfel, corelația dintre teorie și practică devine evidentă. Elevii realizează un transfer de cunoaștere, aplicând cele însușite la ore în situații de integrare simulate.

Activitățile muzical-didactice specifice lecției de *Educație muzicală* reprezintă formele de înțiere a elevilor în lumea muzicii: audiția muzicii, cântul coral, citit-scrisul muzical, activitatea muzical-ritmică, executarea la instrumente muzicale pentru copii, jocul muzical, improvizațiile ritmice/melodice/ritmico-timbrale etc.

O lecție poate să fie structurată astfel: în etapa *Evocare* poate fi realizată una dintre activitățile muzicale (sub formă de sensibilizare, actualizare, generalizare), în etapa *Căutarea sensului* – pot fi realizate 2 – 3 activități muzicale (audiție, interpretarea creației), în etapa *Reflexiune și extensie* – poate fi realizată o activitate sau poate lipsi activitatea muzicală propriu-zisă.

Proiectarea demersului didactic se completează cu activitatea educativă extracurriculară, în care muzica poate fi domeniul de interes și activitatea de bază, prin care se realizează educația (ansamblul vocal/corul, ansamblul folcloric, orchestra etc.), dar și ca mijloc al educației prin asociere cu alte arte sau activități de educație (program artistic, spectacol, lansare de carte etc.). Muzica poate fi eficient articulată în diverse forme de organizare a activităților de educație: concert, concurs, program artistic, șezători etc. destinate elevilor și părinților.

III. REFERINȚE METODOLOGICE ȘI PROCESUALE ALE CURRICULUMULUI LA DISCIPLINA EDUCAȚIE MUZICALĂ ÎN CLASELE A V-A – A VIII-A

3.1. Logica și principiile de elaborare a strategiilor didactice în baza curriculumului

Strategia didactică reprezintă modalitatea eficientă, prin care profesorul îi ajută pe elevi să acceadă (să aibă acces) la cunoaștere și să-și dezvolte capacitățile intelectuale, priceperile, deprinderile, aptitudinile, sentimentele și emoțiile. Metodologic, strategiile didactice cuprind un ansamblu complex și circular de *metode, tehnici, mijloace de învățământ și forme de organizare a activității*, complementare, pe baza cărora profesorul elaborează un plan de lucru cu elevii, în vederea realizării cu eficiență a învățării.

Alegerea strategiilor se face în funcție de: obiective, natura conținutului, particularitățile elevilor, competențele cadrului didactic, condițiile de dotare, timpul disponibil.

Astfel, strategiile sunt instrumente importante aflate la dispoziția profesorului, de a căror cunoștințe și utilizare depinde eficiența muncii educative. Profesorul, cunoscând varietatea strategiilor, particularitățile elevilor cu care lucrează, obiectivele pe care trebuie să le atingă, trebuie să acționeze pentru a-și valorifica pe deplin personalitatea, devenind el însuși un creator al strategiilor, al metodelor și al procedeelelor didactice.

Curriculumul la disciplina *Educație muzicală* pentru clasele a V-a – a VIII-a (2019) fixează următoarele precepte privind strategiile didactice:

- **asigurarea accesului egal la educație** al tuturor copiilor, inclusiv al celor cu cerințe educative speciale (CES), promovând individualizarea și diferențierea în procesul educațional;
- **centrarea pe elev** și nu pe conținuturile de învățare, acestea constituind mijlocul de realizare a finalităților;
- **unitatea abordării psiho- și sociocentriste**: fiecare copil este valoros prin unitatea sa și prin aceasta conferă valoare societății, totodată, însușirea valorilor societății susține valoarea personalității copilului [35, p. 198].

Orientarea generală este determinată de accentul pus pe învățare, iar predarea și evaluarea se orientează spre activizarea învățării. În acest sens, în premiza respectării particularităților de vârstă ale elevilor, strategiile vor fi orientate de următoarele paradigme:

- *paradigma învățării ca elaborare (inter)activă de cunoștințe* – învățarea în grup, prin reciprocitate, în contextul alternării formelor de organizare: „o grupare flexibilă și mobilă a elevilor, cu treceri de la activități desfășurate în grupuri mari, la acțiuni în grupuri mici, omogene și apoi la activități individuale” [17, p. 36];
- *paradigma – construcție a cunoașterii (constructivism)* care subliniază importanța învățării autonome, a implicării în situații deschise de formare și comunicare, a managementului cunoașterii. Elevul se formează ca un „constructor” al învățării și al propriei cunoașteri, cadrul didactic având rolul de model și de manager al situațiilor de instruire, oferind sprijin activ și încurajând autonomia.

- *paradigma învățării ca autoexplorare și autodescoperire (de exemplu, strategiile de reflecție sau cele metacognitive)* – odată cu reflectarea asupra experiențelor proprii, elevii reușesc să integreze noua achiziție. Reflecția este importantă și în vederea formării competenței de învățare/a învăța să înveți, care include conștientizarea procesului și a nevoilor proprii de învățare [ibidem, p. 198].

Proiectarea strategiilor didactice este determinată de curriculum, dar se realizează personalizat, în raport cu factori multipli:

- necesitățile de instruire ale elevilor;
- specificul disciplinei;
- personalitatea didactică a profesorului;
- cultura organizațională a școlii;
- accesul la mijloacele comunicaționale și informaționale moderne etc.

Promovând diversificarea și personalizarea strategiilor didactice, curriculumul accentuează:

- orientarea spre învățarea activă;
- orientarea spre a învăța să înveți;
- orientarea spre formarea de competențe.

Principiile didactice exprimă exigențele procesului educațional la disciplina *Educație muzicală*:

- Principiul integrării teoriei cu practica* urmărește ca acțiunea de evaluare să plaseze elevii în situații factice (interpretare – audiere – creație – reflectare), prin trăirea unor stări raportate la realitate, la aspectele practice ale vieții. Acest principiu pretinde la un dialog permanent între teorie și practică, la realizarea unei complementarități între cunoașterea intuitivă și cea rațională, ca modalitate sigură de sporire a cunoașterii și a experienței.
- Principiul accesibilității* se centrează pe dimensionarea acțiunii de evaluare în consens cu posibilitățile psihice de vârstă și individuale ale copiilor; prin solicitarea maximală a experienței și a competențelor muzicale ale elevilor, înscrise în limitele posibilului și necesarului.
- Principiul sistematizării și continuității procesului educațional* presupune integrarea acțiunii de evaluare în procesul de predare – învățare; asigurarea eficacității procesului de educație muzicală prin stabilirea unei relații între logica evaluării și logica formării culturii muzicale.
- Principiul intuiției* cere realizarea demersului evaluativ în cadrul contactului direct al elevului cu fenomenul artistic – muzica; doar pe cale intuitivă putem aprecia prezența/absența trăsăturii evaluate, gradul de intensitate, dinamica trăirii mesajului muzical.
- Principiul participării active și conștiente* a elevului în activitatea de predare – învățare – evaluare solicită menținerea elevilor într-o stare de trezie spirituală, în care ei trăiesc sentimentul muzicii, gândesc, meditează, reflectează, merg pe calea edificării culturii muzicale personale (implicat, cointerestat, participativ).
- Principiul corelării educației muzicale cu viața* asigură realizarea condiției fundamentale a existenței artei: conexiunea ei cu viața. Misiunea profesorului, conchide I. Gagim, este de a demonstra în procesul de predare – învățare – evaluare

că legile muzicii se suprapun legilor spiritului uman, care îi dă viață, iar legile acestuia se suprapun legilor vieții universale [57, p. 74].

- g) *Principiul unității educației, instruirii și dezvoltării* muzicale reclamă evaluarea acestora ca pe un rezultat integru, care întruchipează finalitatea acestui proces – cultura muzicală.

Potrivit unei clasificări tradiționale, metodele specifice *Educației muzicale* pot fi clasificate în trei compartimente: (1) metode intuitive, (2) metode verbale, (3) metode practice:

Metode intuitive	Metode verbale	Metode practice
metode vizual-auditive;	metoda caracterizării verbale a muzicii;	transferul impresiilor muzicale în mișcări plastice; vocalizarea muzicală;
metode intuitiv-vizuale.	metoda explicației muzicii.	jocurile didactice; orchestrarea operelor muzicale; transmiterea naturii muzicii în desen; dramatizarea/înscenarea cântecului etc.

Propunem profesorilor următoarele metode specifice *Educației muzicale*:

- metoda observării muzicii (Yu. Aliev);
- metoda empatiei (E. Nikolaev) ;
- metoda trăirii muzicii (N. Vetlughina) ;
- metoda generalizării muzicale (D. Kabalevsky) ;
- metoda perspectivei și retrospectivei cunoștințelor muzicale;
- metoda meditației despre muzică (D. Kabalevsky, E. Abdullin);
- metoda conversației muzicale (L. Bezborodova) ;
- metoda dramaturgiei emoționale (E. Kritskaya, L. Shkolyar);
- metoda stimulării imaginației (I. Gagim);
- metoda „reinterpretării” artistice a muzicii (I. Gagim);
- metoda caracterizării poetice a muzicii (I. Gagim);
- metoda asemănării și contrastului (B. Asafiev);
- metoda creării contextului artistic prin „ieșiri” dincolo de granițele muzicii (Jl. V. Goryunova);
- metoda de înțelegere în stil intonațional a muzicii (B. Lihaciov);
- metoda perceperii/însușirii intonațional-stilistice a muzicii (M. Krasilnikova);
- metoda modelării procesului artistic și creativ;
- metoda analizei conținutului (ideatic și afectiv) lucrărilor (Jl. V. Shkolyar);
- metoda analizei faptelor sesizate empiric;
- metoda de comparație (identificarea asemănărilor și a diferențelor, identificarea, decodificarea – reprezentarea conținutului într-un alt sistem de semne);
- metoda diferențierii stilului (N. Vetlugina);
- metoda comparației elementelor contrastante;
- metoda de inducere a empatiei (L. Goryunova);
- metoda de creare a contextului artistic (D. Kabalevsky);
- metoda de creare a unei atmosfere de acceptare emoțională internă a unei opere de artă (Melik-Pashaev A.);

- metoda convingerii prin mijloacele muzicii;
- metoda asociației caracterului muzicii (motorică, tactile, verbale, vocale, faciale, intonaționale, coloristice etc. (B. Rachina));
- metoda demonstrării intuitiv-auditive;
- metoda de cercetare a imaginii muzicale prin intermediul combinației diferitor tipuri de muziciere;
- metoda intonației plastice;
- metoda gestului melodos al mâinii (melogestica);
- metoda improvizației;
- metoda asociațiilor de viață;
- metoda compoziției și improvizației;
- metoda modelării procesului artistic și creativ.

În funcție de obiectivele urmărite în cadrul procesului de predare – învățare, cadrul didactic va identifica/va alege metodele potrivite (a) percepției senzorial-afective a muzicii, (b) explicării și (c) analizei acesteia pentru fiecare domeniu de activitate: audiere, interpretare, creație muzicală elementară.

3.2. Strategii didactice de predare – învățare specifice disciplinei Educație muzicală

Strategia didactică este:

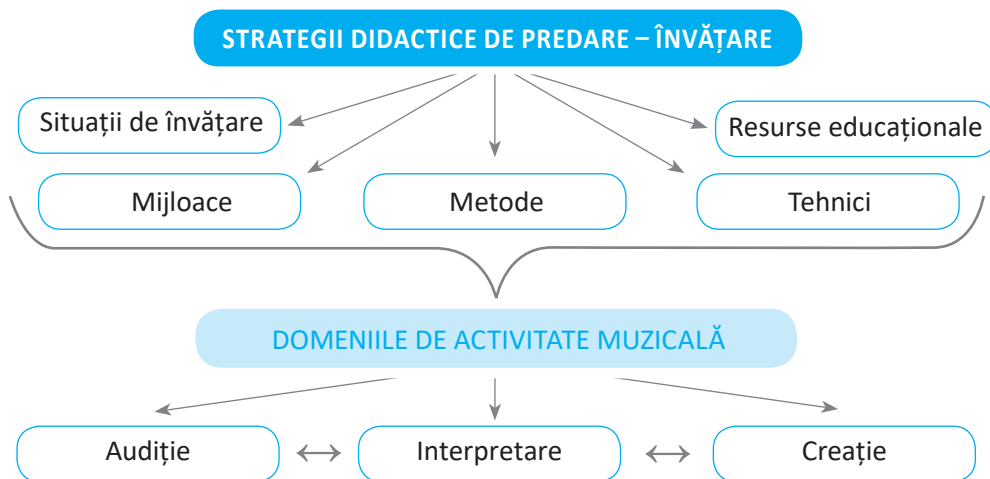
- „un ansamblu de acțiuni și operații de predare – învățare, în mod deliberat structurate sau programate, orientate în direcția atingerii, în aceste condiții de maximă eficacitate, a obiectivelor prestabilite” [17, p. 276];
- „o acțiune decompozabilă într-o suită de decizii – operații, fiecare decizie asigurând trecerea la secvența următoare pe baza valorificării informațiilor dobândite în etapa anterioară. În acest sens, strategia devine un model de acțiune care acceptă *in initio* posibilitatea schimbării tipurilor de operații și succesiunea lor” [43, p. 144];
- „un grup de două sau mai multe metode și procedee integrate într-o structură operațională, angajată la nivelul activității de predare – învățare – evaluare, pentru realizarea obiectivelor pedagogice generale, specifice și concrete ale acesteia, la parametrii de calitate superioară” [20, p. 422];
- „un ansamblu de procedee prin care se realizează conlucrarea dintre profesor și elevi în vederea predării și învățării unui volum de informații, a formării unor priceperi și deprinderi, a dezvoltării personalității umane” [40, p. 441];
- „aspectul dinamic, activ, prin care cadrul didactic dirijează învățarea” [31, p. 193].

Strategiile didactice de predare – învățare presupun îmbinarea tuturor elementelor procesului instructiv-educativ în condiții/contexte concrete. Strategia a fost definită ca un mod de combinare și organizare cronologică a ansamblului de metode și mijloace alese pentru a atinge anumite obiective. Strategia de predare – învățare (strategii didactice) este expresia unității organice a metodelor, a procedeelelor, a mijloacelor de

învățământ și a modurilor de organizare a învățării (frontal, pe grupe și individual), în derularea lor secvențială pentru atingerea obiectivelor instructiv-educative [43, p. 146].

Strategiile didactice se clasifică în funcție de mai multe criterii:

- a) activitatea dominantă în procesul instruirii (predare, învățare, evaluare);
- b) natura obiectivelor dominante: cognitive, afective, psihomotorii, în combinații variate ale lor;
- c) modul de dirijare a învățării: dirijare pas cu pas (algoritmă); semidirijare (semi-algoritmă); nedirijare (creativă).
- d) tipul de raționament abordat: inductiv, deductiv, transductiv, analogic, combinat.

Figura 3. *Strategiile didactice de predare – învățare a Educației muzicale – ca sistem*

Strategia didactică este un termen unificator, integrator, care reunește sarcinile de învățare cu situațiile de învățare, reprezentând un sistem complex și coerent de mijloace, metode, materiale și alte resurse educaționale, care vizează atingerea unor obiective. În concluzie, bunul mers al procesului de învățământ și rezultatele pe care le obținem depind de metodele folosite.

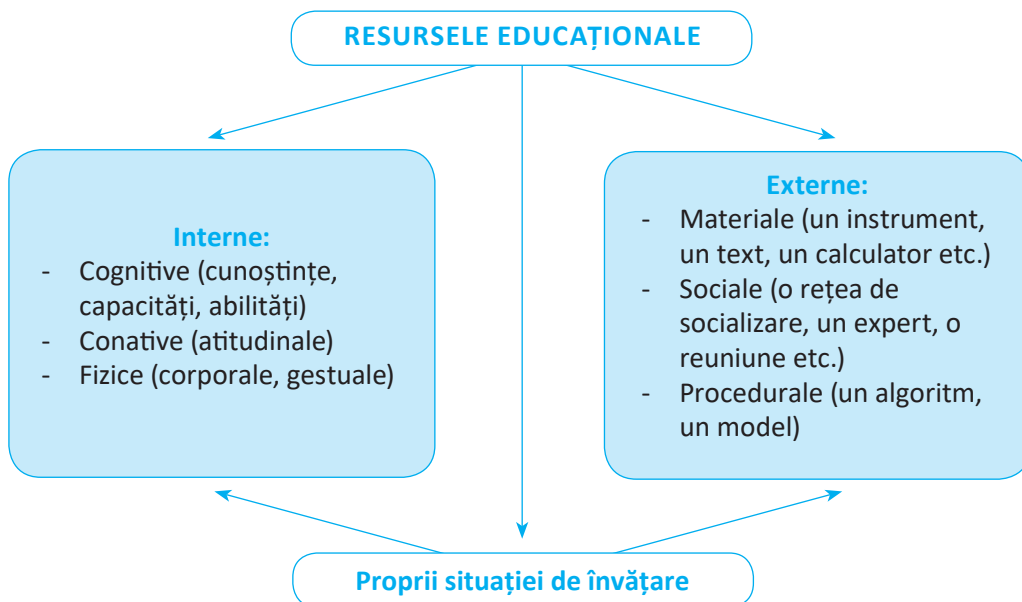
Situațiile de învățare determină totalitatea împrejurărilor care condiționează, la un moment dat, condițiile acțiunii de însușire și asimilare a cunoștințelor. O situație se definește ca un ansamblu de circumstanțe în care se află o persoană. Din punct de vedere educațional, există situații spontane și situații create intenționat. Situațiile didactice (de predare – învățare) se concep de către profesor pentru a provoca elevii să acționeze în vederea atingerii obiectivelor dorite. „Situația didactică este creată prin intermediul relației didactice dintre un profesor, o cunoștință și elevii aflați într-un cadru spațio-temporal al clasei” [30, p. 187]. Prin urmare, profesorul este cel care are intenția clară de a-i face pe elevi să învețe. În acest sens, concretizăm faptul că situațiile de învățare sunt determinate în mare măsură de resursele (mijloacele) utilizate. Ele reprezintă elementele fundamentale ale procesului de „construire” a cunoștințelor și de dezvoltare a competențelor.

Mijloacele de învățământ reprezintă ansamblul de obiecte, dispozitive, aparate care contribuie la desfășurarea eficientă a activității didactice. Ele reprezintă materiale auxiliare, care beneficiază de un anumit potențial pedagogic valorificabil în procesul de învățământ. Mijloacele de învățământ din cadrul lecției de *Educație muzicală* pot fi: (a) muzicale (instrumente muzicale, CD-uri, partituri, enciclopedii, înregistrări audio-video etc.), (b) intuitive (planșete, fișe, portrete, panouri, postere, tablouri etc.), (c) tehnice (boxe, laptop, proiector, centru muzical, televizor etc.).

Metodele sunt instrumente importante, aflate la îndemâna profesorului, a căror utilizare asigură eficiența muncii educative. Profesorul, cunoscând varietatea metodelor, particularitățile elevilor cu care lucrează, obiectivele pe care trebuie să le atingă, trebuie să întreprindă acțiuni prin care să-și valorifice pe deplin personalitatea, devenind el însuși un creator al metodelor și al procedeelor didactice [41, p. 46].

Tehnicile didactice reprezintă modalități de realizare practică a metodelor și reușesc o totalitate de operații intelectuale pentru practicarea unei acțiuni. Spre exemplu, metoda acțiunii emoționale include următoarele procedee/tehnici de realizare: crearea efectului mirării, crearea situației de succes, crearea situației de joc etc.

Resursele educaționale se referă la cunoștințele și abilitățile pe care elevii le mobilizează pentru a trata o situație de învățare. Cunoștințele devin resurse cognitive doar dacă elevii le posedă și le pot accesa din memorie. În cadrul procesului de predare – învățare este important ca elevii să poată selecta, mobiliza și integra propriile cunoștințe într-o situație sau alta. Resursele pot fi interne, externe și proprii situației. Resursele interne pot fi cognitive (cunoștințe, capacități, abilități), conative (atitudinale) și fizice (corporale, gestuale):

Figura 4. Tipologia resurselor educaționale

Dezvoltarea unei competențe poate avea loc doar în unele situații. Acest proces complex de formare nu se poate desfășura într-o singură situație particulară și nici în mai multe aleatorii, ci într-un ansamblu de circumstanțe specifice, cu anumite caracteristici comune, ce se referă la competența dată.

În organizarea unui învățământ centrat pe elev, profesorul devine un coparticipant alături de elev la activitățile desfășurate. El însoțește și ghidează elevul pe drumul spre cunoaștere. Elevii înșiși trebuie să organizeze ceea ce au auzit și au văzut într-un tot ordonat și plin de semnificații. Dacă elevilor nu li se oferă ocazia de a discuta, de a investiga, de a acționa și, eventual, de a preda, învățarea nu are loc.

Activitățile muzical-didactice specifice lecției de *Educație muzicală* reprezintă formele de inițiere a elevilor în lumea muzicii: audiția muzicii, cântul coral, citit-scrisul muzical, activitatea muzical-ritmică, executarea la instrumente muzicale pentru copii, jocul muzical, improvizațiile ritmice/melodice/ritmico-timbrale etc.

În pedagogia muzicală s-au fundamentat următoarele activități muzical-didactice principale: audiția, interpretarea (vocală, corală, instrumentală), creația, reflecția. Din aceste activități derivă diferite **forme de inițiere muzicală**:

- *audiția muzicii* (ascultarea creațiilor muzicale, vizionarea spectacolelor/programelor etc.),
- *cântul* (interpretare vocală/corală a cântecelor și a melodiilor din alte creații),
- *improvizația* (ritmică, melodică, timbrală, armonică etc.),
- *activități muzical-ritmice* (mișcări ritmice, mișcări plastice etc.),
- *jocul* (jocuri muzicale, artistice, cu caracter reproductiv, cu caracter creativ etc.),
- *interpretarea la instrumente muzicale* pentru copii,
- *citit-scrisul muzical* (învățarea elementelor de notație muzicală, solfegiarea (colectivă, pe grupuri, individuală) etc.

În formularea competențelor specifice pot fi identificate principalele abilități muzicale, pe care se va edifica întreaga educație: receptarea muzicii (audiția, analiza-caracterizare, aprecierea artistică și valorică etc.), interpretarea expresivă a muzicii (vocală, vocal-corală, instrumentală, orchestrală etc.), aprecierea creațiilor muzicale, explorarea relațiilor dintre muzică și Eul personal.

Receptarea muzicii – abilitate cultivată în diverse activități muzical-didactice: audiția muzicii, interpretarea muzicală, creația muzicală elementară. A recepta muzica înseamnă a primi/a sesiza/a recepționa creația muzicală (a. în interpretarea cuiva sau în interpretare personală; b. în interpretare vie sau înregistrată) pe calea senzațiilor auditive. Prin receptarea muzicii, elevii își vor forma *cultura audiției muzicii* prin trecerea de la *auzire* – *ascultare* la *percepție*. Creațiile muzicale ca „povestiri sonore” trebuie „lecturate” atent cu auzul și cu sufletul, pentru a le desluși sensul.

Prin perfecționarea continuă a priceperii de a asculta muzică, elevii pot pătrunde sensul ei. Ca proces psihic-spiritual, **percepția muzicii** (auzirea, simțirea, trăirea și înțelegerea) este proprie tuturor formelor de inițiere muzicală. Este important să-i învățăm pe copii să perceapă mesajul sonor-artistice nu numai în timpul audițiilor nemijlocite, ci și în cadrul propriei interpretări sau al activității de creativitate muzicală elementară. Percepția antrenează în acțiune întreaga ființă a copilului, mobilizând alte procese psihice cu care conlucrează: memoria, gândirea, imaginația, atenția, voința etc. Prin formele

de inițiere muzicală, elevul acumulează experiența muzicală în perceperea adevărată, trăită și conștientizată a muzicii. Astfel, experiența muzicală pune în valoare autonomia personală a copilului prin „descoperirea” spiritualității în mesajul sonor, prin crearea și stimularea nevoilor pentru valori culturale [38, p. 76].

Audierea unei creații muzicale necesită mobilizarea întregii ființe a elevului: a atenției, a voinței, a imaginației, a afectivității, a gândirii, a memoriei etc. Elementele culturii de audiție reunesc un șir de comportamente, deprinderi și capacități, care se formează treptat: stabilirea/păstrarea liniștii, concentrarea atenției, urmărirea discursului muzical de la început până la sfârșit, trăirea intensă a conținutului ascultat, confruntarea ideilor melodice din creație, cercetarea expresivității limbajului muzical, descoperirea imaginii muzicale etc. Prin receptarea muzicii are loc cunoașterea propriu-zisă a acesteia, care este, de fapt, o cunoaștere intuitivă, iar descoperirea adevărului e posibilă nu prin raționalizare/explicare, dar prin trăire și înțelegere. Experiențele cunoașterii muzicii pot contribui la perceperea ei adevărată – temelia tuturor activităților muzicale. „Activitatea de percepție a muzicii este redefinită ca ansamblul acțiunilor de a auzi, a simți, a trăi, a înțelege, a imprima în sine (a interioriza), a atribui un sens muzicii” [26].

Exprimarea prin muzică – expunerea propriilor sentimente, idei, impresii, atitudini etc., utilizând expresivitatea limbajului muzical. În educația elevilor se practică **forme variate de exprimare prin muzică**: de la executarea unui ritm, a mișcărilor plastice/muzical-ritmice, fredonarea unui motiv/unei melodii, până la interpretarea vocal-corală a unor creații, interpretarea la instrumente muzicale pentru copii/pseudo-instrumente etc.

Exprimarea prin muzică presupune inițierea elevilor în: (a) **activitățile de interpretare** (vocală/instrumentală) și (b) **creație muzicală elementară**. Devenind parte a propriei culturi (precum este lectura unei cărți, vizionarea unei spectacol etc.), activitățile muzicale exprimă interiorul uman și valorile personale prin dimensiunile sensibilității, ale creativității și ale interesului pentru frumosul artistic. Prin exersare, exprimarea prin muzică a elevilor devine mai expresivă cu referire la constituentele creației muzicale: imagine, limbaj și formă.

În rezultatul educației muzicale se formează **cultura de interpretare muzicală** a elevilor. Fiecare activitate muzicală se manifestă prin anumite elemente de cultură muzicală. Cântul, fiind cea mai accesibilă activitate muzicală din viața oamenilor, se bazează pe următoarele **elemente de cultură vocală**: poziția corpului, respirația, emisia sunetului, intonația și acordajul, dicția, echilibrul sonor etc. Nu în ultimul rând, elevii învață să înțeleagă și să execute principalele gesturi dirijorale utilizate în conducerea interpretării vocal-corale de către cadrul didactic (atenție, început/sfârșit, respirație, filarea sunetului etc.).

A cânta solo, în ansamblu sau cor înseamnă a interpreta muzică „pe viu”, în mod activ și direct. Interpretarea cântecelor cu acompaniament viu trebuie să prevaleze asupra interpretării cu acompaniament înregistrat (fonogramă). La baza acestor activități va sta percepția vie a muzicii cântate – trăirea, simțirea, înțelegerea ei, pătrunderea prin cânt și cântec în muzică, însușirea prin cânt și cântec a legilor artei sonore. Finalitatea activităților de exprimare prin muzică nu este o totalitate de cântece învățate, ci descoperirea muzicii în muzică, „intrarea și înaintarea în frumosul ei” [idem].

Activitățile de creație muzicală elementară pot fi efectuate atât vocal, cât și instrumental. Produsele creației muzicale pot fi exprimate în scris sau oral. Există două abordări ale activităților de creație muzicală elementară: (1) **creație axată pe muzică**: mișcări muzical-ritmice, plastice, de dans, declamații pe fond muzical, scenete etc.; (2) **creație muzicală propriu-zisă**: *improviatații* (ritmice, melodice, timbrale, ...), *muziciere* la instrumente muzicale pentru copii, *percuție corporală*, *acompanierea* ritmică/ritmico-timbrală a cântecului la instrumente muzicale pentru copii/pseudo-instrumente, *componere* de ritmuri/melodii/plan de interpretare a imaginii muzicale din cântec etc.

Cea mai accesibilă activitate muzical-didactică la lecția de *Educație muzicală* este activitatea de cânt. Pentru a stimula **interesul copiilor pentru activitatea de cânt**, melodiile trebuie să fie atrăgătoare și plăcute, să-i cucerească prin însăși valoarea lor artistică și educativă. Buna organizare a activității de cânt la lecția de *Educație muzicală* și, mai cu seamă, înafara orelor trebuie să contribuie la realizarea educației estetice, intelectuale, morale, iar ca mijloc specific, să înlesnească formarea și dezvoltarea deprinderilor muzicale, stimulând plăcerea de a cânta și de a audia muzică. Bineînțeles, măiestria pedagogică a profesorului în realizarea adecvată a învățării cântecelor este un factor hotărâtor în ceea ce privește valorificarea acestuia în procesul educațional curricular și extracurricular. Dacă profesorul urmează metodologia însușirii unui cântec, valorile activității de cânt pot contribui eficient la formarea/dezvoltarea personalității elevului în domeniul estetic și extraestetic. Prin urmare, cântecul și activitatea de cânt vocal-coral pot deveni mijloace de formare a caracterului copilului, a viziunii asupra vieții, a moralității și a poziției civice.

În demersul lecției, activitatea de cânt nu va depăși 15 minute și se va îmbina cu alte activități muzical-didactice (audiție, creație elementară, joc muzical etc.) în traseul cunoașterii temei. Activitatea de cânt este una colectivă și aprecierile gradului de formare a elementelor de cultură interpretativă vor fi adresate grupului. Paradigma „Fiecare clasă – cor” nu și-a pierdut caracterul imperativ, deoarece, prin cânt, elevii se pot uni într-un gând, într-o simțire, în jurul unor valori.

Selectarea repertoriului de cântece ține de competența cadrelor didactice. Pentru a putea fi executate de către copii în cadrul lecției și al activităților cultural-artistice la nivel de clasă/școală, cântecele trebuie să fie accesibile, adecvate particularităților vocal-auditive ale acestora și posibilităților lor de interpretare. În aceeași măsură, cântecele trebuie să fie bine realizate artistic, să-i emoționeze pe elevi, să constituie un mijloc de formare a sentimentelor estetice puternice și durabile. Cele mai frecvente greșeli în procesul de selectare și învățare a repertoriului de cântece în clasele gimnaziale sunt cauzate de:

- alegerea pieselor pe placul maturilor (din sursele internet, televiziune, radio);
- nepotrivirea cântecului posibilităților de interpretare ale copiilor (spre exemplu: ambitusul cântecului depășește ambitusul vocilor copiilor, intonații dificile în melodie, mișcarea prin salt a melodiei etc.);
- interpretarea cu voce forțată, pe intensități mărite (fie pentru a depăși sonoritatea fonogramei, fie pentru ca elevii să fie auziți mai tare); de fapt, vocile copiilor, mai ales în clasele I-a și a II-a, sunt, în predominant, mici și fragile;
- executarea mișcărilor de dans în timpul interpretării cântecului pe durata tuturor strofelor și a refrenului (respirația în timpul mișcărilor de dans și cânt deseori nu

se sincronizează, elevii sunt nevoiți să respire în mijlocul cuvântului cântat), ceea ce provoacă surmenaj, stare de nervozitate, uneori – aritmie;

- învățarea pe de rost a textului din cântec aparține de melodie sau în faza de întinere nesigură (deseori falsă) a melodiei; textul se învață doar prin cânt sau rostire în ritmul propriu cântecului;
- necoresponderea conținutului ideatic al cântecului temei modulului.

Ideea fundamentală este de a începe studiul muzical cu piese ușoare, ajungându-se treptat la piesele mai dificile, pe măsură ce pregătirea muzicală a copiilor atinge o dezvoltare corespunzătoare. Repertoriul anual trebuie să cuprindă lucrări diverse: ca tematică (religioasă și laică); ca stil (diverse epoci stilistice – de la Renaștere la creația contemporană); ca modalitate de interpretare (*a cappella*, cu acompaniament de pian sau orchestră); din creația națională și universală; din folclorul național și internațional; din palierele muzicii populare/religioase/academice/de divertisment etc.

Criteriile de selectare a repertoriului de cântece sunt: accesibilitatea, valoarea artistică, valoarea educativă, valoarea didactică. Respectarea acestor criterii ține de competența cadrului didactic. Elevii însă percep valoarea cântecelor prin frumusețea și firescul liniei melodice, prin varietatea ritmurilor, prin sensibilizarea sufletelor și a minților, prin mesajul versurilor.

Unitățile de competență sunt structurate pe domeniile principale ale *Educației muzicale*, acestea fiind reflectate în *Standardele educaționale*: audiția/receptarea muzicii; interpretarea muzicii (vocală/corală/instrumentală); creația muzicală elementară, inclusiv în sinteză cu alte arte; reflexia (caracterizarea muzicii, aprecierea artistică). În practica *Educației muzicale* reflexia nu este un domeniu aparte, independent, ci se asociază cu celelalte domenii. Prin urmare, audiția muzicii este urmată neapărat de reflexiune; interpretarea și creația muzicii se realizează integrat cu reflexia.

Reflexiunea artistică întrește experiența artistică. Prin reflexiune se creează o stare de gândire (meditare) asupra conținutului ideatic al muzicii, asupra conținutului unor acțiuni și sentimente, idei și gânduri. Reflexiunea determină cunoașterea, generalizarea, valorizarea, aprecierea și autoaprecierea. Necesitatea reflexiunii în procesul de educație artistică are la bază supoziția potrivit căreia studiul operelor de artă poate fi extins dincolo de cadrul educației estetice. Prin artă pot fi formate și dezvoltate nu doar aptitudinile artistice. Potențialul operelor de artă ascunde posibilități inepuizabile în formarea și dezvoltarea unei personalități, care prin reflexiunea artistică poate să se cunoască pe sine însăși, să descopere valori, să-și formeze viziunea asupra lumii etc. Prin reflexiune elevii pot să se identifice cultural.

În lista activităților de învățare se propun teme pentru discuții dirijate, exerciții didactice, activități muzical-didactice: audiția, interpretarea, creația, proiecte individuale, de grup.

Temele pentru discuții dirijate sunt propuse pentru a favoriza discuția și dezbateră în grup, cu participarea directă a elevilor la un schimb reciproc de informații și idei, de impresii și păreri, de critici și propuneri pe baza unei teme muzicale.

Discuțiile dirijate pot contribui la: a) aprofundări și clarificări ale unor idei, noțiuni; b) consolidări și sistematizări ale datelor cunoașterii; c) explorări ale unor analogii, similitudini și diferențe; d) efectuări ale unor analize, comentarii etc. În baza unei discuții susținute se va valorifica experiența muzicală și artistică a elevilor, se va stabili

conexiunea dintre muzică și viață, pentru a extinde cunoștințele dobândite și pentru a asigura transferul lor în situații noi de învățare și cotidiene. În cadrul discuției pot fi aplicate diverse metode și tehnici interactive (asaltul de idei, problematizarea etc.), metode de prezentare vizuală a ideilor/gândurilor, tehnici de informare și documentare etc. Temele pentru discuții dirijate pot fi utilizate în calitate de element integrator la lecție, întru asigurarea punților de legătură dintre diferite activități muzicale.

Exercițiile didactice se referă la metodele de învățare prin acțiune practică. Muzica nu poate fi învățată altfel decât prin activități practice. Ea există doar în momentul sunării, adică în actul de interpretare (vocală/instrumentală/orchestrală), de audiție (de receptare a muzicii interpretate pe viu/ înregistrate), de creație muzicală (improvizație, muziciere, compunere etc.). Sub aspect metodologic, exercițiul didactic are importanța unei „metode acționale”, care vizează formarea, dezvoltarea și perfecționarea aptitudinilor muzicale ale elevilor.

Prin exersare se cultivă elementele culturii de interpretare muzicală. Exercițiile pot fi organizate sub formă de joc, dând dovadă de creativitate. Prin exersare se dezvoltă sensibilitatea auzului, se formează deprinderile auditive și de intonație/emisie sonoră, se automatizează unele modele comportamentale, se învață raportul de durată și de înălțime a sunetelor muzicale. Cadrul didactic va urmări efectuarea exercițiilor propuse în raport direct cu unitățile de competență și unitățile de conținut din curriculum. Utilizarea exercițiilor muzicale facilitează realizarea cu succes a activităților muzical-didactice.

Modelul A		Modelul B		Modelul C	
<i>Etapela lecției</i>	<i>Activități</i>	<i>Etapela lecției</i>	<i>Activități</i>	<i>Etapela lecției</i>	<i>Activități</i>
Evocare	<ul style="list-style-type: none"> Audiția problematizată 	Evocare	<ul style="list-style-type: none"> Interpretarea muzicală 	Evocare	<ul style="list-style-type: none"> Discuție dirijată/ brainstorming
Realizarea sensului	<ul style="list-style-type: none"> Cânt coral (învățarea cântecului) Improvizații ritmice Audiție (crearea partiturii ascultătorului) 	Realizarea sensului	<ul style="list-style-type: none"> Audiție: variante de interpretare a unei creații Mișcări muzical-ritmice Învățarea cântecului 	Realizarea sensului	<ul style="list-style-type: none"> Elaborarea Planului de interpretare a imaginii muzicale Interpretarea vocal-corală Audiții muzicale (crearea conturului melodiei)
Reflecție	<ul style="list-style-type: none"> Acompanierea ritmico-timbrală a cântecului 	Reflecție	<ul style="list-style-type: none"> Improvizații melodice: dialoguri muzicale 	Reflecție	<ul style="list-style-type: none"> Lucru în grup: aprecierea artistică a creației muzicale

Strategia didactică prefigurează traseul metodic cel mai potrivit, cel mai logic și mai eficient pentru abordarea unei situații concrete de predare și învățare. În continuare, prezentăm modele de structurare a strategiilor de predare – învățare la lecția de *Educație muzicală*.

3.3. Strategiile și instrumentarul de evaluare a rezultatelor învățării

Acțiunea de evaluare la lecțiile de *Educație muzicală* capătă relevanță prin revendicarea explorării legilor și principiilor artei. Un suport pentru actul de evaluare îl constituie principiile didactice generale și specifice, care exprimă exigențele procesului educațional la *Educația muzicală* (Vezi subcapitolul 3.1.).

Precum calea didactică de însușire a muzicii trebuie să poarte amprenta specificului artei muzicale, astfel și tehnologiile de evaluare a rezultatelor școlare se raportează la acest specific. Experiența educației muzicale demonstrează că elevii pot studia ani în șir muzica, dar totuși rămân insensibili față de ea. Cauzele acestui fenomen sunt realizarea demersului didactic doar la nivelul informativ-teoretic, lipsa experienței de receptare a creațiilor artistice, absența necesității sufletești de a contacta cu muzica.

Caracterul învățământului artistic impune o tratare specifică a metodelor de evaluare: sunt stabilite două grupe de metode de evaluare la *Educația muzicală* – metode directe și intuitiv-indirecte. Astfel, pe lângă modalitățile de evaluare „obiectivă”, directă, care se aplică în mod special la aprecierea aspectului informativ-instructiv al procesului de învățare (cunoștințe, aptitudini muzicale etc.), se folosesc pe larg și metode indirecte, tangențiale, intuitive, care se aplică la determinarea aspectului formativ-educativ (atitudini, interese, cultură artistică etc.).

Scopul actului de evaluare la lecția de *Educație muzicală* nu presupune doar evidența reușitei/nereușitei elevilor, ci vizează mai mult stimularea interesului elevilor pentru studiul muzicii, pentru cunoașterea sinelui și a lumii prin muzică. Comunicarea publică a nereușitei sau demonstrarea nivelului slab de dezvoltare a capacităților muzicale ale unor elevi poate influența negativ asupra întregului proces educațional. În cadrul disciplinei *Educație muzicală*, aprecierea didactică poate fi realizată prin intermediul diverselor probe, care nu vor fi percepute de către elevi ca probe de evaluare, ci ca activități de învățare. Acțiunile de evaluare urmează a fi racordate la condițiile procesului de educație muzicală. În funcție de acest criteriu, metoda de evaluare se aplică doar în situația când își dovedește eficiența în măsurarea/aprecierea naturii conținuturilor verificate și este determinată de obiectivele corespunzătoare acestora. Există obiective educaționale – în special aparținând domeniului afectiv – care contribuie decisiv la dezvoltarea personalității elevului și care nu pot fi măsurate prin metode clasice/tradiționale. În contextul imperativelor educației muzicale, renunțarea la aceste obiective nu poate fi o soluție.

Problema evaluării culturii muzicale rezidă în disfuncționalitatea educației muzicale, viciate de preluarea principiilor docimologiei școlare în învățământul artistic general, fără a pune în relief specificul cunoașterii și al educației muzicale [33]:

- **Cunoașterea muzicii** este un proces complex de conștiință, care provoacă emoții, impresii, sentimente și idei în cadrul practicilor de audiere/interpretare/creație. Accesul la esența muzicii este înlesnit de convergența trăirii și a înțelegerii, a sensibilului și a mentalului, a desfătării și a cugetului. Trăirea emoțională a muzicii reprezintă punctul de plecare al cunoașterii artistice, care, mai apoi, accede spre experiența mintală, punând în vibrație rațiunea.

- *Specificul cunoașterii artistice* se manifestă în caracterul ei practic și senzitiv de receptare a fenomenului artistic, prin valoarea actului de trăire, după care urmează raționalizarea muzicii. Astfel, rațiunea împlinește cunoașterea artistică, facilitând înțelegerea lumii sensibile a muzicii.
- *Trăirea emoției* este una dintre exigențele educației muzicale. Muzica de la sine nu educă. Fluxul de stări apărute în timpul actului muzical (de audiție – interpretare – creație) poate deveni stimul pentru activitatea de educație.
- *Actul de educație muzicală* se efectuează la nivelurile informativ-teoretic și formativ-aplicativ, aflate în raport de reciprocitate, completându-se, în sensul că instruirea nu o poate înlocui, ci doar asigură o mai bună receptare a muzicii, în timp ce contemplarea propriu-zisă valorifică virtuțile instruirii. Atingerea acestor niveluri poate asigura și realizarea scopului fundamental al educației – formarea culturii muzicale.
- *Educația muzicală* trebuie să se axeze pe multiplele experiențe de trăire emoțională a imaginii artistice în toate momentele actului muzical: *audiție, interpretare, creație, reflexie* (aspectul formativ-aplicativ al procesului educațional); iar ansamblul cunoștințelor (aspectul informativ-teoretic) tinde să înlesnească contemplarea și înțelegerea valorilor de artă, formând cultura teoretică a elevului.

Misiunea profesorului este de a demonstra în procesul de *predare – învățare – evaluare* că legile muzicii se suprapun legilor spiritului uman, care îi dă viață; iar legile acestuia se suprapun legilor vieții universale [26, p. 74].

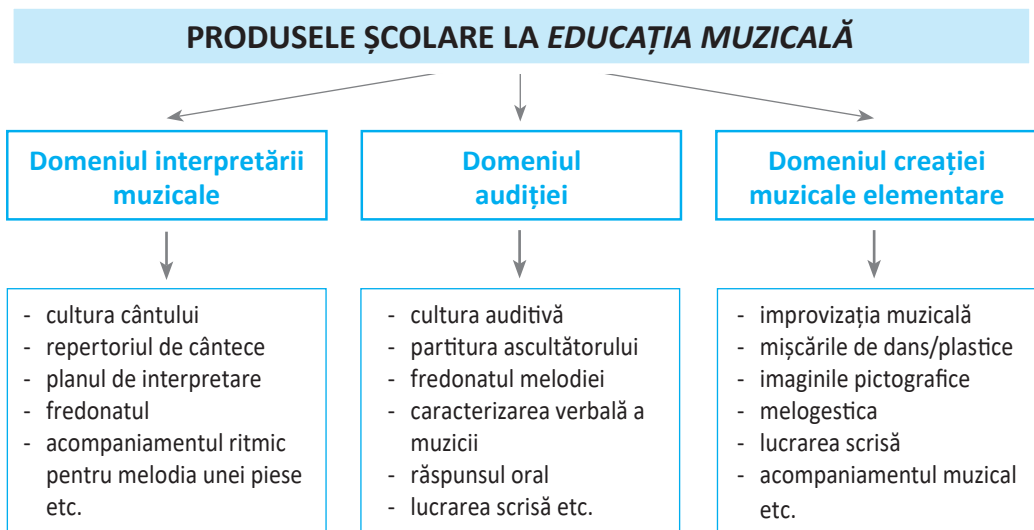
Constituentele cunoașterii și asimilării artei muzicale în instituțiile de învățământ general sunt: **experiența muzicală** (trăirea emotivă, atitudinile) adunată în cadrul audițiilor/interpretării/creației muzicale și **competența muzicală** (cunoștințe, aptitudini muzicale). În procesul de educație muzicală se formează cultura muzicală a elevilor ca parte constituantă a culturii spirituale. Conținutul educației muzicale este elaborat în baza principiului modular de organizare a unităților de conținut. În concluzie, temele modulelor constituie și legitățile fundamentale ale artei muzicale și ale formării culturii muzicale, din cunoașterea cărora derivă edificarea culturii muzicale a elevilor. Acțiunea de evaluare se axează nu pe aprecierea/măsurarea/notarea cunoștințelor – capacităților – atitudinilor, ci pe **evoluția experienței muzicale și a gradului de formare a competențelor muzicale** ale elevilor în raport cu tema modulului.

În procesul de predare – învățare – evaluare a disciplinei *Educație muzicală* în sistemul de învățământ general, începând cu 1 septembrie 2019, va fi implementată Evaluarea criterială prin descriptori (ECD) în toate clasele (de la I-a până în a VIII-a). ECD reprezintă un sistem de eficientizare permanentă și diferențiată a predării, învățării și evaluării prin introducerea criteriilor și descriptorilor, fără acordarea notelor. Descriptorii, fiind criterii calitative de evaluare, care descriu modul de manifestare a competențelor elevului, permit determinarea gradului de realizare a acestora (minim, mediu, maxim). În conformitate cu nivelul atins, descriptorii permit acordarea de calificative (suficient, bine, foarte bine).

Obiectivul principal al ECD rezidă în îmbunătățirea rezultatelor obținute individual sau în grup, contribuind la motivarea pentru învățare, la (auto)corectarea greșelilor, prin urmare, la o evoluție a dezvoltării personalității școlarului mic. Din acest punct de vedere, paradigma ECD susține ideea că fiecare copil este unic, diferit de ceilalți,

valoros. ECD nu urmărește doar constatarea/fixarea stării lucrurilor, dar tinde să contribuie la individualizarea traseului de dezvoltare continuă a copilului, prin proiectare, monitorizare și ghidare competentă.

Actualmente, obiectul evaluării în școală îl constituie rezultatele școlare individuale ale copilului. Rezultatele școlare includ un spectru larg de achiziții ale elevilor în domeniul cognitiv (cunoștințe, priceperi, capacități, abilități), dar și întregul ansamblu de comportamente care contribuie la dezvoltarea personalității elevului (comportamente școlare din plan afectiv și psihomotor, deprinderi autoevaluative etc.).

Figura 5. Produsele școlare la Educația muzicală în clasele a V-a – a VIII-a

Produsul școlar reprezintă un rezultat școlar proiectat pentru a fi realizat de către elev și măsurat, apreciat de către cadrul didactic, însuși de către elev, de către colegi și, eventual, părinții acestuia. Produsul evaluat și criteriile de evaluare se iau din *Metodologia evaluării criteriale prin descriptori*.

Pentru *Educația muzicală* sunt prevăzute următoarele produse:

- (a) *în domeniul audiției*: cultura auditivă, partitura ascultătorului, fredonatul melodiei, caracterizarea verbală a muzicii etc.;
- (b) *în domeniul interpretării muzicale*: cultura cântului, repertoriul de cântece, acompaniamentul ritmic pentru melodia unei piese etc.;
- (c) *în domeniul creației muzicale elementare*: improvizării ritmice/melodice, mișcări de dans/plastice, imagini pictografice, melogestică etc.

Aceste produse sunt în mare măsură de ordin spiritual, reprezintă totalitatea valorilor achiziționate în domeniul artei muzicale și viziunea elevilor asupra vieții (idealuri, gusturi, necesități, credințe, atitudini, comportamente etc.). Cunoștințele muzicale și cele despre muzică nu au nicio valoare fără aplicabilitatea lor în activitățile muzicale propriu-zise. Evaluarea culturii muzicale a elevilor se va realiza preponderent în cadrul formelor practice de interpretare muzicală, de exteriorizare a trăirilor interioare față de muzică prin: tehnica *partitura ascultătorului*, reprezentarea conturului melodic cu

gestul mâinii în spațiu (cu ochii închiși), reprezentarea grafică pe caiet a formei muzicale etc. Testele de cunoștințe muzicale nu vor depăși 10-15 % din volumul probelor de evaluare aplicate la clasă pe parcursul unui an de studii.

Descrierea produselor școlare specifice educației muzicale

Partitura ascultătorului – totalitatea notițelor (verbale, pictografice) prin care se reprezintă gradul de înțelegere a muzicii dintr-o creație în temeiul efortului auditiv și lăuntric trăit în timpul audiției (reaudițiilor). Notițele pot fi organizate într-un tabel sau figură, dispuse astfel încât să poată fi urmărite concomitent (în timpul audiției), cu referire la: elementele de structură, conturul melodiei, expresivitatea elementelor de limbaj muzical, imagine etc. – diverse aspecte ale unei creații muzicale. În funcție de subiectul lecției, partitura ascultătorului poate fi elaborată în baza anumitor criterii, prin care se formează înțelegerea muzicii, viziunea elevului/elevilor asupra creației muzicale, prin care se construiește relația elevului-receptor cu creația muzicală. În procesul de elaborare a *partiturii ascultătorului* pot fi utilizate următoarele tehnici: fredonarea motivelor, melogestica, meloritmia, meditația (reflexia) muzicală, caracterizarea, comentariul, discuția dirijată, reprezentarea plastică etc.

Răspunsul oral – metodă de comunicare orală, bazată pe limbajul oral, pe cuvântul rostit. Conținutul răspunsului oral poate fi organizat sub formă de informare, narațiune, descriere, explicație, comunicare bazată pe limbajul audiovizual (adică al asocierii imaginii, sunetului și cuvântului). În răspunsul oral poate fi utilizată terminologia muzicală, pot fi caracterizate/comparate elementele de limbaj muzical, poate fi argumentată opinia/atitudinea față de muzică. Răspunsul oral al elevului depinde de felul în care cadrul didactic formulează întrebarea/cerința/sarcina.

Cultura cântului – manifestare artistică produsă de voce cu toată puterea aptitudinilor, a deprinderilor și a cunoștințelor mobilizate la executarea unei creații muzicale. Deprinderile de bază pentru interpretarea vocală a unei melodii sunt: ținuta, respirația, emisia, dicția, audierea, cântul în grup și individual. Cele mai relevante elemente ale culturii cântului sunt: poziția la cânt, emisia sunetului, respirația, intonația justă, pronunția ritmică a textului, exprimarea stării emoționale prin cânt etc. În procesul de evaluare a culturii cântului este bine de anunțat elevii despre elementele culturii cântului supuse aprecierii (2-3).

Planul de interpretare (a cântecului) – un proiect elaborat cu anticipare, cuprinzând unele condiții de interpretare prin raportare la: (1) forma muzicală strofică/strofică cu refren din cântec (modalitatea de executare a fiecărui element din forma muzicală – introducere, strofă, refren, ritornelă), (2) expresivitatea elementelor de limbaj muzical (melodie, tempo, nuanțe dinamice etc.), (3) acompaniament (de pian, fonogramă, la instrumente muzicale pentru copii etc.), (4) integrarea mișcărilor ritmice/de dans în procesul de interpretare muzicală, (5) dramatizarea mesajului muzical (adaptarea imaginii muzicale la condițiile reprezentării scenice). Cadrul didactic stabilește/alege care mijloace de expresie se includ în planul de interpretare. Planul de interpretare a unui cântec poate fi un produs de activitate individuală sau în grup.

Repertoriul de cântece – totalitatea de cântece învățate și cunoscute, pe care elevul le păstrează în memorie și le poate interpreta expresiv solo sau în cor, cu sau fără acompaniament, în situații de învățare și cotidiene, manifestând cultură interpretativă

și atitudine creativă. Repertoriul de cântece învățat la lecțiile de *Educație muzicală* poate avea o tematică diversă: (a) viață școlară, (b) natură, (c) copilărie, (d) obiceiuri și tradiții populare, (e) patrie și neam etc. Repertoriul de cântece al elevului/clasei de elevi se formează în activitatea de cânt vocal-coral din cadrul lecției, pe parcursul unui semestru/an școlar.

Fredonatul temelor muzicale – îngânare (reproducere lentă, fără cuvinte, cu gura închisă, ca pentru sine) a unei melodii. Pot fi fredonate melodii din creațiile audiate și interpretate, melodii din creații muzicale de diferite genuri și stiluri muzicale, melodii instrumentale/vocale. Fredonatul motivelor, al melodiei, al temei muzicale în procesul cercetării auditive a unei creații muzicale facilitează înțelegerea mesajului/imaginii, sporește observarea evoluției în dezvoltarea muzicii etc. Există mai multe tipuri de fredonat: (a) sub formă de murmur – cânt nedeslușit, (b) prin șuvoi de aer, (c) prin fluierat (încet), (d) prin intonarea pe diverse vocale/silabe. În funcție de puterea intensității sonore, fredonatul poate fi: (1) audibil, (2) aproape inaudibil, (3) mut (inaudibil/mintal). Fredonatul temelor muzicale se utilizează în activitatea de audiere.

Lucrarea scrisă (individuală/în grup) – executarea de către elev/elevi a diferitor sarcini în scopul aplicării cunoștințelor, a deprinderilor muzicale la soluționarea unor probleme artistice, de creație, de cercetare/descoperire etc. Lucrarea scrisă poate fi răspunsul la una sau mai multe întrebări, un eseu, o descriere, o caracterizare (în baza anumitor repere), rezultatele unui proiect de cercetare, o apreciere artistică/valorică, o descriere a unor experiențe speciale etc. Deseori, lucrarea scrisă are o temă și puncte de reper pentru executare.

Caracterizarea muzicii – explicarea muzicii ca formă de pătrundere în arta muzicală în rezultatul contactului direct. Conținutul unei creații muzicale poate fi descoperit/cercetat/înțeles cu simțul și cugetul. În procesul de caracterizare a muzicii se dezvoltă/se manifestă gradul de înțelegere a mesajului sonor-artistice, se formează deprinderea de a utiliza terminologia muzicală. Într-o creație pot fi caracterizate: imaginea, forma (structura), elementele de limbaj, dramaturgia emoțională etc. În cadrul caracterizării pot fi integrate: explicația, analiza, aprecierea muzicii. Caracterizarea muzicii poate fi realizată oral și în scris, individual și în grup.

Cultura auditivă – totalitatea deprinderilor manifestate în procesul de receptare a unei creații muzicale raportate la anumite reguli de cunoaștere/pătrundere în sensurile ei. Cultura auditivă ține de sensibilitatea auzului, dar se exprimă comportamental. Nu mai puțin importantă este urmărirea lucrării în timpul sunării – „activismul” interior al receptorului, care este de natură spirituală. Cultura auditivă poate fi manifestată prin comportament exterior și ca activitate interioară. Elementele culturii auditive: concentrarea atenției, păstrarea liniștii (a tăcerii triple: până la sunarea muzicii, pe parcursul sunării, imediat după încetarea sunării), retrăirea emoțională a evenimentelor sonore, urmărirea evoluției/dezvoltării mesajului sonor, atribuirea semnificației/înțelegerea sensului expresiilor sonor-artistice, meditația/gândirea muzicii etc. Deoarece activitatea de audiere este un act participativ și creativ, aceasta solicită activizarea imaginației și a gândirii; fără implicarea acestora nu poate fi formată cultura auditivă.

Improvizația muzicală – rezultatul activității de improvizație muzicală, produsul creativității muzicale spontane. Improvizația muzicală poate fi considerată ca: (a) activitate de creație/compunere spontană, (b) rezultat al activității de creație muzicală,

(c) compoziție muzicală în formă liberă. Pentru a improviza muzical se impun două aptitudini cu caracter creativ: de compunere și de interpretare. În practica educației muzicale sunt valorificate improvizațiile: ritmice, melodice, ritmico-timbrale. Inițial, elevii improvizează îmbinări de silabe ritmice în măsură binară și ternară – formule ritmice, din care se constituie un desen ritmic (cu sau fără text). Improvizațiile melodice se inițiază (după improvizațiile ritmice) în procesul de însușire a raportului de înălțime a sunetelor din scărița muzicală: pe 2 sunete (sol și mi), pe 3 sunete (sol, mi, la), pe 4 sunete (do, mi, sol, la), conform metodologiei de însușire a sunetelor din scărița muzicală. La improvizațiile ritmico-timbrale sunt necesare cunoștințe în domeniul raportului de durată a sunetelor (sau a silabelor ritmice) și deprinderi de interpretare la instrumente muzicale pentru copii. Varietatea timbrală a instrumentelor muzicale poate fi înlocuită cu percuția corporală și cu diverse posibilități de emisie prin ciupire, lovire, pocnire etc. Improvizația muzicală poate fi individuală și colectivă.

Melogestica – reprezentarea spontană (*in actum* – în procesul sunării muzicii „pe viu” sau în variantă înregistrată) a liniei melodice cu ajutorul mișcărilor plastice ale mâinilor în spațiu. Mâna/mâinile urmează în spațiu „traectoria” dezvoltării motivului/melodiei. Melogestica poate fi executată cu o mână sau cu ambele (sub formă de dialog). Fiecare mână poate demonstra diferite motive (la diferite instrumente/voci), cu o configurație variată. Uneori, ambele mâini „proiectează” aceleași mișcări.

Acompaniamentul muzical – totalitatea elementelor (armonice, ritmice) subordonate uneia sau mai multor linii melodice vocale sau instrumentale; partea muzicală, instrumentală sau orchestrală, care însoțește și susține un solist sau un ansamblu coral. Sunt trei tipuri de acompaniament muzical: (a) instrumental (acompanierea unei lucrări de un singur instrument), (b) orchestral (acompanierea unui instrument/voce/cor de orchestră), (c) vocal (acompanierea unei linii melodice de o melodie cântată cu voce). În *Educația muzicală* se practică cel mai des acompaniamentul ritmic al melodiilor din cântece. Elevii acompaniază ritmic o melodie prin executarea repetată a unei formule/desen ritmic (învățat după auz sau după notație muzicală).

Un rol aparte îl joacă **autoevaluarea** – formă de organizare și apreciere reprezentând expresia unei motivații lăuntrice față de învățare. Ea are efect formativ și se raportează la diferite capacități ale elevului, în funcție de progresul realizat și dificultățile pe care trebuie să le depășească. În acest sens, caietele elevilor constituie spațiul de învățare, ameliorare și recuperare. În procesul evaluării, verificând caietele, profesorul se va axa pe succesul elevilor. Sarcina cadrului didactic este de a pregăti elevii pentru autoevaluare, de a-i face să înțeleagă criteriile în baza cărora își apreciază propria activitate. Implicarea elevilor în aprecierea propriilor eforturi și rezultate are multiple efecte benefice. Cadrele didactice dobândesc confirmarea aprecierilor lor în opinia elevilor cu privire la rezultatele constatate, iar elevul exercită rolul de subiect al acțiunii pedagogice, de participant la propria formare. Autoevaluarea stimulează motivația intrinsecă față de învățatură și atitudinea responsabilă față de propria activitate, îi ajută pe elevi să aprecieze rezultatele. Evidențiem condițiile necesare pentru realizarea eficientă a **autoevaluării**:

- prezentarea sarcinii de lucru (a produsului) și a criteriilor de succes;
- încurajarea elevilor pentru a-și pune întrebări referitoare la modul de realizare a sarcinii (conștientizarea criteriilor);
- aplicarea controlată a unor grile de autoverificare;

- încurajarea evaluării în cadrul grupului sau al clasei (evaluarea reciprocă);
- completarea unei fișe de autoevaluare la finalizarea unei sarcini de lucru relevante.

Pentru a proiecta procesul evaluării și a elabora instrumente de evaluare, cadrul didactic trebuie să selecteze produsul(ele) relevant(e) din lista celor recomandate (se admite și propunerea unui produs opțional) în corespundere cu unitatea(unitățile) de competență supusă(e) evaluării, prin corelare cu conținutul de învățare și activitățile de învățare și evaluare recomandate.

În funcție de momentul unui act evaluativ într-un parcurs de învățare, se disting: **evaluarea inițială (EI)** – predictivă; **evaluarea formativă (EF)** – continuă; **evaluarea sumativă (ES)** – finală. În cadrul acestora, la disciplina *Educație muzicală*, se vor face evaluări prin criterii și descriptori, fără calificative. Ținând cont de caracterul formativ al evaluării inițiale, se va urmări respectarea consecutivității și a valorii tipurilor de evaluare care stimulează elevul printr-un feedback permanent din partea cadrului didactic.

În continuare, enumerăm câțiva pași pentru realizarea ECD la disciplina *Educație muzicală*:

1. **Se planifică probele de evaluare** în fiecare clasă pe perioada a două module consecutive: o evaluare inițială, nu mai puțin de 3 evaluări formative și o evaluare sumativă.
2. **Se stabilesc produsele școlare potrivite pentru fiecare probă de evaluare** (la alegerea cadrului didactic). Rezultatele unei probe de evaluare pot fi adunate pe parcursul a 1-2 lecții consecutive. O probă de evaluare poate reuni un produs sau mai multe produse care reprezintă diferite domenii de activitate sau un domeniu (audiție, interpretare sau creație). Formele de evaluare vor fi individuale și de grup.
3. **Se aplică autoevaluarea rezultatelor școlare individuală și de grup, ca evaluare de proces sau ca evaluare de produs.** Probele de autoevaluare vor crea starea de bine și vor stimula interesul pentru muzică. Lucrul în caiet va include diverse modalități de autoapreciere, corelate cu prevederile curriculare. Unele dintre cele mai recomandabile criterii pot fi: retrăirea emoțională, caracterul participativ și atitudinea pozitivă.
4. **Se evaluează produsele școlare în baza unor criterii de apreciere.** Cadrul didactic stabilește care și câte criterii de evaluare va utiliza în proba de evaluare, informând elevii despre aceasta. Criteriile de evaluare reprezintă obiectivele operaționale ale demersului lecției și exprimă gradul de formare a elementelor culturii muzicale a elevului. Criteriile de evaluare sunt valide și pentru evaluarea de proces (la fiecare lecție).
5. **Se apreciază rezultatele probelor de evaluare cu ajutorul descriptorilor de performanță.** Cadrul didactic alege descriptorii (din lista propusă la fiecare produs școlar) potriviți pentru a explica și a argumenta elevului de ce este evaluat cu unul dintre calificative: *foarte bine, bine, suficient*. Rezultatele la fiecare probă se notează prin calificative.
6. **Se introduc rezultatele probelor de evaluare** în catalogul clasei: nu mai puțin de 3 probe de evaluare formativă (pe parcursul a 2 module consecutive), 1 probă sumativă (la sfârșitul modulului 2 și 4) și media probelor incluse în registru. Evaluarea inițială nu se notează în catalogul clasei. Monitorizarea progresului elevilor poate fi asigurată la fiecare lecție: de către elevi – în caietul de clasă, de către cadrul didactic – în registrul asociativ al clasei (la necesitate).

BIBLIOGRAFIE

Cadrul legal și normativ

1. *Cadrul de referință al curriculumului național*, aprobat prin Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 432 din 29 mai 2017.
2. *Cadrul de referință al curriculumului universitar/aut.*: Nina Bîrnaz, Otilia Dandara, Viorica Goraș-Postică [et al.]; coord.: Vladimir Guțu; Min. Educației al Rep. Moldova. – Chișinău: CEP USM, 2015.
3. *Codul Educației al Republicii Moldova*, modificat LP138 din 17.06.16, MO184-192/01.07.16 art.401, intrat în vigoare 01.07.16.
4. *Concepția educației în Republica Moldova*, 2000.
5. *Concepția educației muzicale în învățământul preuniversitar.*/ Autori: C. Rusnac, E. Doga, T. Chiriac, E. Mamot, E. Coroi, I. Gagim [et al.]; examinată și aprobată la ședința Colegiului Ministerului Învățământului din 20.04.1995. – Chișinău, 1995.
6. *Curriculum pentru învățământul primar*, aprobat la Consiliul Național pentru Curriculum, Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1124 din 20 iulie 2018.
7. *Evaluare criterială prin descriptori la disciplinele educație muzicală, educație plastică, educație tehnologică și educație fizică, în clasa a V-a*. Metodologie de implementare. MECC, Chișinău, 2018.
8. *Legea Nr. 382 din 19.07.2001 cu privire la drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale și la statutul juridic al organizațiilor lor*, aprobată de Parlamentul Republicii Moldova.
9. *Metodologia privind implementarea evaluării criteriale prin descriptori, clasa I* (ediția a II-a, actualizată și completată) (ed. I apr. la Cons. Naț. pentru Curriculum, Ord. ME nr. 862 din 07 sept. 2015; ediția a II-a apr. la Consiliul Științifico-Didactic al IȘE din 27.12.2017).
10. *Standarde de eficiență a învățării*, Ministerul Educației al Republicii Moldova, 2012.
11. *Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația 2020”*, publicat: 21.11.2014 în Monitorul Oficial Nr. 345-351; art Nr. 1014.
12. *Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022*, MECC, publicat: 07.10.2016 în Monitorul Oficial Nr. 347-352, art. Nr. 1198
13. *Strategia Moldova Digitală 2020*, publ.: 08.11.2013 în Monitorul Oficial Nr. 252-257, art. Nr. 963.
14. *Strategia Națională Educație pentru toți*, publ.: 15.04.2003 în Monitorul Oficial Nr. 070, art. Nr. 441.

Studii/rapoarte

15. *Evaluarea curriculumului național în învățământul general. Studiu*. Chișinău: MECC, IȘE, 2018.
16. Bucun N., Guțu Vl., Ghicov A. [et al.] *Evaluarea curriculumului școlar. Ghid metodologic*. Chișinău: IȘE, 2017.35
17. Morari M. *Studiu curricular: Evaluarea curriculumului educațional la disciplina Educație muzicală*. În: *Evaluarea curriculumului educațional. Ariile curriculare Arte, Sport, Tehnologii*. (studii curriculare) / Universitatea de Stat din Moldova, UNICEF Moldova. Coord. Guțu Vl., dr. hab., prof. univ., Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău: CEP USM, 2018.

Literatură în domeniu

18. Bularga T. *Psihopedagogia interesului pentru muzică*. Chișinău, 2008.
19. Cerghit I., *Metode de învățământ*, Iași: Polirom, 2006.

20. Chiș V., *Activitatea profesorului între curriculum și evaluare*, Cluj: Presa universitară clujeană, 2001.
21. Ciolan L. *Învățarea integrată. Fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*, Iași: Polirom, 2008.
22. Cosumov, M., Gagim, I. *Educația muzicală permanentă*. Studiu monografic. Univ. de Stat „Alec Russo” din Bălți, Chișinău: Pontos, 2016.
23. Crișciuc, V., Gagim, I. *Teoria și metodologia predării cunoștințelor muzicale*. Studiu monografic. Univ. de Stat „Alec Russo” din Bălți, Chișinău: Pontos, 2016.
24. *Educație muzicală*. Ghid de implementare a curriculumului modernizat pentru învățământul primar și gimnazial. Autor: Marina Morari. Ministerul Educației al Republicii Moldova, Inst. de Științe ale Educației, Chișinău: Lyceum, 2011.
25. *Evaluarea curriculumului național în învățământul general*, Chișinău: MECC, IȘE, 2018.
26. Gagim, I., *Ce este muzica și cum să o înțelegem*, Bălți: Indigou Color, 2019.
27. Gagim, I. *Dicționar de muzică*, Chișinău: Știința, 2008.
28. Gagim, I., *Știința și Arta educației muzicale*, Chișinău: Editura ARC, 2006.
29. Gagim, I., *Fundamentele psihopedagogice și muzicologice ale educației muzicale*//Referat științific al tezei de doctor habilitat în baza lucrărilor publicate în pedagogie, Chișinău, 2004.
30. Gremalschi A., *Formarea Competențelor-cheie în învățământul general: Provocări și constrângeri*. Studiu de politici educaționale, Chișinău, 2015.
31. Guțu V., *Curriculum educațional: Cercetare. Dezvoltare. Optimizare*, Chișinău, 2014.
32. Heick T. *The characteristics of a highly effective learning environment*. <https://www.teachthought.com/learning/10-characteristics-of-a-highly-effective-learning-environment/>
33. Jonnaert Ph. ș. a. *Crée des conditions d'apprentissage. Un cadre de référence socioconstructiviste pour une formation didactique des enseignants*, Bruxelles: De Boeck, 2003.
34. Manolecu M., *Elemente structurale ale curriculumului școlar, semnificații și interacțiuni*. Aplicații, Iași: Editura Polirom, 2008.
35. Morari M. *Evaluarea criterială prin descriptori la disciplina Educație muzicală*. În: *Curriculum școlar: provocări și oportunități de dezvoltare*. Materialele conferinței științifice internaționale, 7-8 decembrie 2018, Chișinău / coord. șt.: Lilia Pogolșa, Nicolae Bucun; col. de red.: Nelu Vicol [et al.], Chișinău: Lyceum, 2018.
36. Morari M. *Implementarea curriculumului pentru învățământul primar: Educație muzicală*. În: *Ghid de implementare a curriculumului pentru învățământul primar*. / Aprobabil la Consiliul Național pentru Curriculum (Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1124 din 20 iulie 2018/ Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al RM, Chișinău, 2018.
37. Morari M. *Studiu curricular: Evaluarea curriculumului educațional la disciplina Educație muzicală*. În: *Evaluarea curriculumului educațional. Ariile curriculare Arte, Sport, Tehnologii*. (studii curriculare) / Universitatea de Stat din Moldova, UNICEF Moldova. Coord. VI. Guțu, dr. hab., prof. univ., Universitatea de Stat din Moldova. – Chișinău : CEP USM, 2018, pp. 5 – 23.
38. Morari M. *Orientarea valorică a educației artistice*. În: *Valorile moral-spirituale ale educației*. In memoriam Mihail Terentii. Materialele Simpozionului Pedagogic Internațional, 3-4 aprilie 2015. Coord. șt.: Liliana Pogolșa [et al.], Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, 2015.
39. Morari M. *Problema evaluării rezultatelor școlare la educația muzicală*. În: *Artă și Educație artistică*. Revistă de cultură, Știință și Practică educațională. № 1, 2006, Bălți, pag. 54-62.
40. Morari M. *Studiu curricular: Evaluarea curriculumului educațional la disciplina Educație muzicală*. În: *Evaluarea curriculumului educațional. Ariile curriculare Arte, Sport, Tehnologii*. (studii curriculare) / Universitatea de Stat din Moldova, UNICEF Moldova. Coord. VI. Guțu, dr. hab., prof. univ., Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău: CEP USM, 2018.

41. Morari M. *Criterii de evaluare a rezultatelor educației muzicale*. În: *Evaluarea în sistemul educațional: deziderate actuale*. Materialele Conferinței Științifice Internaționale, 9-10 noiembrie 2017, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău, 2017, pp. 186-189.
42. Morari M., *Educație muzicală*. În: *Educație artistică în preșcolaritate: Ghid teoretico-metodic*. / Autori: M. Morari, V. Pâslaru, L. Alekseeva [et al.]; coord.: Marina Morari, Vladimir Pâslaru; Univ. de Stat „Alecu Russo” din Bălți, Chișinău: Pontos, 2016.
43. Morari M. *Educație muzicală. Ghid de implementare a curriculumului modernizat pentru învățământul primar și gimnazial*. Chișinău: Lyceum, 2011.
44. Morari, M., *Teoria muzicii: Elemente de limbaj muzical*. Curs universitar, Bălți: Presa universitară bălțeană, 2008.
45. Nicola I., *Tratat de pedagogie școlară*, București: Editura Aramis, 2003.
46. Păcurari O.(coord.), *Strategii didactice inovative*, București: Editura Sigma, 2003.
47. Pâslaru VI. *Educația artistic-estetică: reconstituirea esenței*. În: *Educația prin artă în învățământul preuniversitar*. Materialele Conferinței Republicane, 8-9 decembrie 2001, Comisia Națională a RM pentru UNESCO, Ministerul Învățământului din RM. Chișinău: Grafema Libris, 2002.

